

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain, ammatillisesta aikuis-koulutuksesta annetun lain 11 §:n, opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 25 §:n ja opintotukilain 7 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi ammatillisesta peruskoulutuksesta annettua lakia siten, että lakiin lisättäisiin ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavaa koulutusta sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaa koulutusta koskevat säännökset. Uudet koulutuskokonaisuudet otettaisiin käyttöön syksyllä 2015.

Ammatilliseen peruskoulutukseen valmentava koulutus olisi uusi koulutuskokonaisuus, johon yhdistettäisiin nykyiset eri kohderyhmille suunnatut ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavat ja valmentavat koulutukset sekä kotitalousopetus. Valmentava koulutus olisi yhden lukuvuoden mittainen tutkintoon johtamaton koulutuskokonaisuus, joka olisi tarkoitettu ensisijaisesti vailla toisen asteen tutkintoa oleville perusopetuksen päättäneille nuorille. Koulutuksen tavoitteena olisi antaa valmiuksia hakeutua ammatilliseen peruskoulutukseen sekä vahvistaa edellytyksiä suorittaa ammatillinen perustutkinto.

Työhön ja itsenäiseen elämään valmentava koulutus olisi vamman tai sairauden vuoksi erityistä tukea tarvitseville suunnattu koulutuskokonaisuus, jonka tavoitteena olisi antaa opiskelijalle henkilökohtaisten tavoitteiden tai valmiuksien mukaista opetusta ja ohjausta. Koulutuskokonaisuus vastaisi nykymuotoista vaikeimmin vammaisille opiskelijoille järjestettävää valmentavaa ja kuntouttavaa opetusta ja ohjausta.

Esityksessä ehdotetaan lisäksi selkeytettäväksi ammatillisesta peruskoulutuksesta annettua lainsäädäntöä erityisopetuksen ja erityisten opiskelijajärjestelyjen osalta.

Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annettuun lakiin, opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettuun lakiin ja opintotukilakiin tehtäisiin teknisluonteiset tarkistukset.

Lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan 1 päivänä elokuuta 2015.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT.....	4
1 JOHDANTO.....	4
2 NYKYTILA.....	5
2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö.....	5
Valmistavat ja valmentavat koulutukset.....	5
Erityisopetus.....	8
Järjestämisluvat.....	9
Rahoitus.....	10
2.2 Eräiden muiden EU-maiden käytännöt.....	11
Ruotsi.....	11
Tanska.....	11
Norja.....	12
Islanti.....	12
Alankomaat.....	12
Itävalta.....	12
Ranska.....	13
2.3 Nykytilan arviointi.....	13
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET.....	17
3.1 Tavoitteet.....	17
3.2 Keskeiset ehdotukset.....	17
Uudet valmentavat koulutukset.....	17
Koulutuksen mitoitus ja laajuus.....	18
Valmentavien koulutusten kohderyhmät.....	20
Opiskelijavalinta.....	20
Erityisopetusta koskeva sääntely.....	21
Rahoitus.....	22
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	22
4.1 Taloudelliset vaikutukset.....	22
4.2 Vaikutukset viranomaisten ja koulutuksen järjestäjien toimintaan.....	24
4.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset.....	26
5 ASIAN VALMISTELU.....	26
5.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto.....	26
5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen.....	27
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	29
1 LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT.....	29
1.1 Laki ammatillisesta peruskoulutuksesta.....	29
1.2 Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta.....	42
1.3 Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta.....	42
1.4 Opintotukilaki.....	43
2 TÄRKEMMÄT SÄÄNNÖKSET JA MÄÄRÄYKSET.....	43
3 VOIMAANTULO.....	44
4 SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS.....	46
LAKIEHDOTUKSET.....	48
1. Laki ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain muuttamisesta.....	48
2. Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 11 §:n muuttamisesta.....	54

3. Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 25 §:n muuttamisesta	55
4. Laki opintotukilain 7 §:n muuttamisesta	56
LIITTEET	57
RINNAKKAISTEKSTIT	57
1. Laki ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain muuttamisesta	57
2. Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 11 §:n muuttamisesta	69
3. Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 25 §:n muuttamisesta	70
4. Laki opintotukilain 7 §:n muuttamisesta	72

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Jyrki Kataisen hallituksen ohjelman mukaan tulevaisuudessa yhtenä yhteiskunnan haasteena on turvata julkisen talouden kestävyys sekä osaavan työvoiman saatavuus ja riittävyys. Tästä näkökulmasta on tärkeää, että mahdollisimman moni työkäinen olisi työssä ja työurat olisivat pidempiä. Opetus- ja kulttuuriministeriön koulutuksen ja tutkimuksen 2011—2016 kehittämissuunnitelman mukaan haasteisiin tulee puuttua parantamalla ja tehostamalla koulutusjärjestelmän toimintaa, suuntaamalla koulutustarjontaa sekä lyhentämällä koulutukseen käytettävää kokonaisuutta. Nämä tavoitteet liittyvät myös koulutusten välisten nivelvaiheiden sujuvuuteen ja lyhentämiseen sekä koulutuksen läpäisyn parantamiseen.

Hallitusohjelman mukaisesti nuorten työllisyyden edistämiseksi ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi toteutetaan nuorisotakuuta. Osana nuorisotakuuta toteutetaan koulutustakuu, jossa kiinnitetään erityistä huomiota perusopetuksen päättävien nuorten tilanteeseen. Koulutustakuun tavoitteena on taata jokaiselle peruskoulun päättäneelle koulutuspaikka lukiossa, ammatillisessa oppilaitoksessa, oppisopimuksessa, työpajassa, kuntoutuksessa tai muulla tavoin. Valmistavilla ja valmentavilla koulutuksilla onkin tärkeä merkitys koulutustakuun toteuttamisessa.

Hallitusohjelman mukaan parannetaan myös nuorten, maahanmuuttajien ja vammaisten mahdollisuuksia osallistua oppisopimuskoulutukseen. Opetus- ja kulttuuriministeriö on vuoden 2014 alusta käynnistänyt osana nuorisotakuun toimia toimenpideohjelman nuorten työssäoppimisen ja oppisopimuskoulutuksen uudistamiseksi. Yksi toimenpideohjelman hankkeista on oppisopimuskoulutuksen ennakkopaketti, jota koskeva kehittämissuunnitelma on käynnistetty vuonna 2014.

Opetus- ja kulttuuriministeriön kehittämissuunnitelmassa on todettu sekä nuorten syrjäytymisen ehkäisemisen että työvoiman saatavuuden näkökulmasta olevan tärkeää, että kaikki nuoret osallistuvat perusasteen jälkei-

seen koulutukseen ja että mahdollisimman moni heistä aloittaisi tutkintoon johtavassa koulutuksessa heti perusopetuksen päättäneeseen. Hallitusohjelman mukaisesti toisen asteen opiskelijavalinnat onkin syksystä 2013 lukien uudistettu tukemaan tätä tavoitetta siten, että perusasteen päättäneet ja ilman toisen asteen tutkintoa ja koulutuspaikkaa olevat hakijat saavat lisäpisteitä toisen asteen ammatillisen koulutuksen opiskelijavalinnassa.

Tutkintoon johtavan koulutuksen lisäksi osa nuorista jatkaa perusopetuksen jälkeen perusopetuksen lisäopetuksessa, ammatilliseen koulutukseen valmistavissa ja valmentavissa koulutuksissa tai muussa tutkintoon johtamattomassa koulutuksessa. Kehittämissuunnitelmassa on kuitenkin todettu, että ammatilliseen koulutukseen siirtymisen edistämiseksi kehitettyjen erilaisten valmistavien ja valmentavien koulutusten järjestelmä on monimutkainen ja voi johtaa moninkertaiseen koulutukseen ja hidastaa tutkintoon johtavaan koulutukseen siirtymistä. Tukimuotojen paremmalla hyödyntämisellä ja suuntaamisella voitaisiin tukea aliedustettujen ryhmien koulutukseen pääsyä ja tutkinnon suorittamista. Kehittämissuunnitelman tavoitteena onkin ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavien ja valmentavien koulutusten aseman ja sisällön selkiyttäminen.

Kehittämissuunnitelmassa on kiinnitetty huomiota myös maahanmuuttajataustaisten henkilöiden koulutukseen osallistumisen edistämiseen. Kehittämissuunnitelmassa todetaan, että maahanmuuttajataustaisia nuoria siirtyy vähän ammatilliseen koulutukseen ja koulutuksen keskeyttäminen on yleistä. Nuoret eivät myöskään merkittävässä määrin osallistu maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavaan koulutukseen, joka tukisi koulutukseen pääsyä ja opinnoissa menestymistä, vaan koulutus kohdentuu pääasiassa aikuisille.

Rakennepoliittisen ohjelman toimeenpanosta 29 päivänä marraskuuta tehdyn hallituksen päätöksen mukaan ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavat ja valmentavat koulutukset sekä kotitalousopetus on tarkoi-

tus yhdistää yhdeksi yhtenäiseksi ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavaksi koulutuskokonaisuudeksi. Päätöksen mukaan ammatilliseen peruskoulutukseen valmentava koulutus on tarkoitus ottaa käyttöön syksyllä 2015 ja sitä koskeva hallituksen esitys annettiin syksyllä 2014.

Hallitusohjelmassa, opetus- ja kulttuuriministeriön kehittämissuunnitelmassa sekä rakennepoliittisessa ohjelmassa esitettyjen kirjausten mukaisesti opetus- ja kulttuuriministeriön ja Opetushallituksen yhteistyönä on selvitetty valmistavien ja valmentavien koulutusten yhteensovittamiseksi tarvittavia toimenpiteitä. Tässä hallituksen esityksessä esitetyt ehdotukset perustuvat tähän selvitystyöhön.

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Valmistavat ja valmentavat koulutukset

Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain (630/1998) 3 §:n 2 momentissa säädetään erilaisista ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavista ja valmentavista koulutuksista. Valmistavat ja valmentavat koulutukset ovat tutkintoon johtamatonta koulutusta. Säännöksessä säädetään kolmesta eri kohderyhmälle suunnatusta valmistavasta ja valmentavasta koulutuksesta. Ammatilliseen koulutukseen hakeutumisen edistämiseksi ja opiskeluvaihtoehtojen vahvistamiseksi voidaan järjestää ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavaa ja valmistavaa koulutusta (ammattistartti), vammaisille opiskelijoille voidaan järjestää valmentavaa ja kuntouttavaa opetusta ja ohjausta sekä lisäksi maahanmuuttajille voidaan järjestää ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavaa koulutusta. Lisäksi 3 §:n 3 momentissa säädetään kotitalousopetuksesta, joka voidaan myös lukea kuuluvaksi ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaisesti valmistaviin ja valmentaviin koulutuksiin.

Kotitalousopetusopetusta on järjestetty talouskoulu-nimellä jo vuodesta 1892. Talouskoulujen perustamista pohjusti kansansivis-

tysaate ja erityisesti naisten kouluttamisen tarve. Ensimmäisten talouskoulujen perustamisessa olivat vahvasti mukana sekä naisasiainministeriö että työväenyhdistykset. 1970-luvulta lähtien talouskouluissa on opiskellut myös miespuolisia opiskelijoita ja koulutuksen merkitys alkoi muuttua kohti nykymuotoaan eli toimimista pohjakoulutuksena erilaisiin jatko-opintoihin.

Vammaisten opiskelijoiden valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus liittyy osaltaan perustuslain takaamien sivistyksellisten oikeuksien ja yhdenvertaisen kohtelun toteuttamiseen. Perustuslain mukaan jokaiselle on turvattu mahdollisuus saada kykijensä ja erityisten tarpeidensa mukaisesti myös muuta kuin perusopetusta. Uusi perustuslaki tuli voimaan vuonna 2000 ja tällöin opetusministeriön kehittämissuunnitelmassa vuosille 1995—2000 olikin perustuslain muutosten hengessä asetettu tavoitteeksi kaikkien vammaisryhmien ja muiden erityisryhmien koulutusmahdollisuuksien turvaaminen. Vammaisten opiskelijoiden valmentavaa ja kuntouttavaa opetusta ja ohjausta on järjestetty vuoden 1999 alusta eli ammatillisesta koulutuksesta annetun lain voimaantulosta lukien.

Myös maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavaa koulutusta on järjestetty vuoden 1999 alusta lukien. Tätä ennen vastaavaa koulutusta oli kuitenkin järjestetty jo eri hallinnonalojen yhteistyönä ja kokeiluina. Maahanmuuttajien valmistavan koulutuksen käyttöönottoa edelsi Suomen nopea kansainvälistyminen. Tällöin oli havaittu, että maahanmuuttajilla saattoi olla puutteita esimerkiksi pohjakoulutuksessa tai osa nuorista oli ehtinyt käydä suomalaista peruskoulua vasta jonkin aikaa, jolloin kaikille ei ollut ehtinyt kehittyä riittävää osaamista jatkokoulutukseen hakeutumiseksi.

Ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaava ja valmistava koulutus on uusin ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettuista valmistavista koulutuksista. Se kehitettiin täydentämään nivelvaiheen koulutusten muita vaihtoehtoja. Koulutuksen käyttöönoton tavoitteena oli tarve monipuolistaa valmistavia ja valmentavia koulutuksia, jotta voitaisiin vähentää perusopetuksen päättäneiden nuorten riskiä jäädä kokonaan koulutuksen ulkopuolelle ja syrjäytyä. Ammatilli-

seen peruskoulutukseen ohjaavaa ja valmistavaa koulutusta järjestettiin aluksi kokeiluna vuosina 2006—2010 ja koulutus vakinaistettiin syksystä 2010 lukien.

Valmistavien ja valmentavien koulutusten laajuudesta, tavoitteista ja arvioinnista säädetään valtioneuvoston asetuksella. Ammatillisesta koulutuksesta annetun asetuksen (811/1998) mukaan valmistavissa ja valmentavissa koulutuksissa tulee noudattaa Opetushallituksen vahvistamia opetussuunnitelman perusteita. Opetussuunnitelman perusteissa on täsmennetty valmistavien ja valmentavien koulutusten tavoitteita ja sisältöjä.

Ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavan ja valmistavan koulutuksen tavoitteista säädetään ammatillisesta koulutuksesta annetun asetuksen 19 a §:ssä. Säännöksen mukaan koulutuksen tavoitteena on antaa opiskelijalle tietoa ja tarvittavia valmiuksia ammatilliseen peruskoulutukseen hakeutumiseksi. Koulutuksen tavoitteena on lisäksi tukea ja vahvistaa opiskelijan edellytyksiä suorittaa ammatillinen perustutkinto.

Ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaava ja valmistava koulutus on tarkoitettu perusopetuksen päättäneille nuorille, jotka haluavat selkeyttää ammatillisia suunnitelmiaan, kokeilla eri ammatillisen koulutuksen aloja ja vahvistaa opiskelutaitojaan. Koulutukseen hakeutuu usein myös ammatillisen tutkintokoulutuksen tai lukion alkuvaiheessa keskeyttäneitä. Ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavan ja valmistavan koulutuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaan koulutuksessa painotetaan ammatillisten suunnitelmien selkeyttämistä ja yleisempiä elämänhallintaan liittyviä sisältöjä. Koulutus on tavoitteiltaan ja sisällöiltään selkeästi ammatilliseen koulutukseen suuntautunutta. Ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavan ja valmistavan koulutuksen laajuus vaihtelee opiskelijan tarpeiden mukaisesti ollen vähintään 20 ja enintään 40 opintoviikkoa.

Maahanmuuttajille tarkoitettun ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavan koulutuksen tavoitteista säädetään ammatillisesta koulutuksesta annetun asetuksen 21 §:ssä. Säännöksen mukaan koulutuksen tavoitteena on antaa opiskelijalle kielelliset ja muut tarvittavat valmiudet ammatillisiin opintoihin siirtymistä varten.

Maahanmuuttajille järjestettävä ammatilliseen peruskoulutukseen valmistava koulutus on tarkoitettu maahanmuuttajille tai maahanmuuttajataustaisille henkilöille, joilla on jo suomen tai ruotsinkielen peruskielitaito, joka vastaa keskimäärin kielitaitotasojen kuvausasteikon tasoa A2.2. Koulutus on tarkoitettu ensisijaisesti ammatilliseen peruskoulutukseen aikoville ja soveltuu sekä nuorille että aikuisille. Opetussuunnitelman perusteiden mukaan tavoitteena on suomalaisen opiskelija- ja työkuulttuurin tuntemus, tieto- ja viestintätekniikan käyttötaidot sekä valmiuksien antaminen jatko-opiskeluun ja työelämään. Koulutuksen painotus on kielikoulutuksessa ja suomalaiseen kulttuuriin integroitumisessa. Maahanmuuttajille suunnatun koulutuksen laajuus vaihtelee opiskelijan tarpeiden mukaisesti ollen vähintään 20 ja enintään 40 opintoviikkoa.

Vammaisille opiskelijoille järjestetään valmentavaa ja kuntouttavaa opetusta ja ohjausta. Koulutus on tarkoitettu opiskelijoille, jotka tarvitsevat runsaasti tukea vammaisuuden, sairauden, kehityksen viivästyksen, tunne-elämän häiriön tai muun syyn vuoksi. Muista valmistavista koulutuksista poiketen koulutus on aina erityisopetusta ja siinä opetukseen ja ohjaukseen nivoutuu usein myös kuntoutuminen. Koulutuksessa painotetaan opiskeluvalmiuksia ja toimintakykyä edistäviä opintoja.

Koulutuksen tavoitteista säädetään ammatillisesta koulutuksesta annetun asetuksen 8 a §:ssä. Säännöksen mukaan tavoitteena on valmentaa ja kuntouttaa ammatilliseen peruskoulutukseen siirtymistä varten. Jos opiskelijan ei vammaisuuden tai sairauden vuoksi ole mahdollista siirtyä ammatilliseen perustutkintoon johtavaan koulutukseen, koulutuksen tavoitteena on tällöin valmentaa ja kuntouttaa työhön ja itsenäiseen elämään.

Vammaisten opiskelijoiden valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus on opetussuunnitelman perusteissa jaettu kahteen vaihtoehtoon (valmentava I ja valmentava II), jotka eroavat toisistaan tavoitteiden osalta. Ammatilliseen peruskoulutukseen valmistava koulutus (valmentava I) on tarkoitettu ensisijaisesti perusopetuksen ja ammatillisen peruskoulutuksen nivelvaiheeseen, mutta se voi myös tukea aikuisena vammautuneen tai sai-

rastuneen kouluttautumista ja siirtymistä takaisin työelämään tai koulutukseen. Opiskelijan keskeisenä tavoitteena on suuntautua koulutuksen jälkeen kiinnostustaan ja edellytyksiään vastaavaan ammatilliseen koulutukseen.

Työhön ja itsenäiseen elämään valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus (valmentava II) on tarkoitettu vaikeimmin vammaisille opiskelijoille, joiden tavoitteena ei ole ammatillisen tutkinnon suorittaminen. Koulutuksen tavoitteena on tällöin, että opiskelija itsenäistyy elämän eri osa-alueilla ja valmistuu työhön henkilökohtaisten tavoitteidensa ja valmiuksiensa mukaisesti. Opiskelija kehittää omatoimisuuttaan ja toimintakykyään, omaksuu itselleen sopivia keinoja selviytyä arjessa sekä kykenee ottamaan vastuuta elämästään omien edellytystensä mukaisesti. Lisäksi tavoitteena on, että opiskelija tutustuu työelämään ja löytää itselleen sopivan muodon siihen osallistumiseksi.

Myös vammaisten valmentavassa ja kuntouttavassa opetuksessa ja ohjauksessa koulutuksen laajuus vaihtelee opiskelijan tarpeiden mukaisesti. Lähtökohtaisesti laajuus on sama kuin ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavassa muussa koulutuksessa eli 20 opintoviikosta 40 opintoviikkoon. Koulutuksen laajuus voi kuitenkin erityisten syiden perusteella olla 80 opintoviikkoa (valmentava I). Jos opiskelijan ei vammaisuuden tai sairauden vuoksi ole mahdollista siirtyä työelämään, valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen laajuus on vähintään 40 opintoviikkoa ja enintään 120 opintoviikkoa (valmentava II). Koulutuksen järjestäjä päättää koulutusten kestosta.

Kotitalousopetuksen tavoitteeksi on ammatillisesta koulutuksesta annetun asetuksen 20 §:ssä määritelty kotitalouden hoitamiseen sekä hyvinvoinnin edistämiseen tarvittavien käytännön tietojen ja taitojen antaminen opiskelijalle. Kotitalousopetusta järjestetään pääsääntöisesti matkailu-, ravitsemis- ja talousalan koulutuksen ohella. Opetuksessa painotetaan elämässä ja arjessa selviytymisen valmiuksia sekä kotitaloustaitoja. Opetussuunnitelman perusteissa kotitalousopetuksen tavoitteeksi mainitaan kuitenkin myös opiskelijan ura- ja ammatinvalinnan sekä jatko-opintoihin hakeutumisen tukeminen.

Kotitalousopetuksen kohdalla koulutuksen kohderyhmä on varsin laaja. Kotitalousopetus on tarkoitettu kaikille kotitalouden hoitamisesta kiinnostuneille nuorille ja aikuisille. Kotitalousopetusta järjestetään sekä perusopetuksen päättäneille että lukion oppimäärän suorittaneille. Kotitalousopetuksen laajuus on 20 opintoviikkoa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on vuoden 2014 alussa käynnistänyt toimenpideohjelman nuorten työssäoppimisen ja oppisopimuskoulutuksen uudistamiseksi, jonka yksi kehittämishanke on oppisopimuskoulutuksen ennakkojakso. Tavoitteena on kehittää ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavan ja valmentavan koulutuksen toteutustapoja siten, että sitä voisi käyttää oppisopimuskoulutuksen ennakkojaksena. Ennakkojakson tavoitteena on alentaa työnantajan ja opiskelijan kynnystä tehdä oppisopimus ja näin lisätä oppisopimuskoulutukseen osallistuvien nuorten määrää. Ennakkojakso on tarkoitettu alle 25-vuotiaille, vailla perusasteen jälkeistä tutkintoa oleville nuorille. Ennakkojakson pituus voi vaihdella yksilöllisten tarpeiden mukaan, mutta sen laajuus voi olla enintään 20 opintoviikkoa ja kesto enintään puoli vuotta. Ennakkojaksoa ei toteuteta työsopimussuhteissa.

Ammatilliseen peruskoulutukseen ohjauksessa ja valmistavassa koulutuksessa opiskeli vuonna 2013 keskimäärin noin 1 400 opiskelijaa, maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavassa koulutuksessa noin 1 700 opiskelijaa ja kotitalousopetuksessa noin 400 opiskelijaa. Syksyn 2013 laskentapäivän mukaan vammaisten opiskelijoiden valmentavassa ja kuntouttavassa opetuksessa ja ohjauksessa opiskeli 2 762 opiskelijaa, joista 1 878 valmentava I:ssä ja 884 valmentava II:ssä. Valmentava I:n opiskelijoista 1 326 oli erityisoppilaitosten tai erityisopetuksen rajatun erityistehtävän saaneiden koulutuksen järjestäjien opiskelijoita. Kotitalousopetuksen opiskelijamäärät ovat laskeneet viime vuosina, mutta muiden valmistavien ja valmentavien koulutusten opiskelijamäärät ovat pysyneet melko vakaina.

Vuoden 2014 alussa käynnistyneitä oppisopimuskoulutuksen ennakkojakson kehittämishankkeita toteuttaa 16 ammatillisen koulutuksen järjestäjää eri puolilla Suomea.

Näillä järjestäjillä on ollut jo aiemmin lupa järjestää kaikkia neljää ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavaa koulutusta. Koulutuksen järjestäjät ilmoittivat valtionavustushakemuksissaan varaavansa oppisopimus-koulutuksen ennakkojakson toteuttamiseen yhteensä noin 600 opiskelijapaikkaa, jolloin vuoden aikana ennakkojaksolla voisi opiskella vähän yli 1000 opiskelijaa.

Valmistavien ja valmentavien koulutusten sekä kotitalousopetuksen laajuus on määritelty opintoviikkoina, mutta koulutusten ajallisesta kestosta ei ole erillisiä säännöksiä. Ammatillisesta koulutuksesta annetun asetuksen 2 §:n 2 momentin mukaan opintoviikolla tarkoitetaan arvioitua opiskelijan keskimääräistä 40 tunnin työpanosta opintojen tavoitteiden saavuttamiseksi. Yksi opintovuosi sisältää 40 opintoviikkoa.

Kotitalousopetuksen laajuudeksi on määritelty 20 opintoviikkoa eli opintojen ajallinen kesto on yksi lukukausi. Ammattistarttin ja maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavan koulutuksen laajuus on 20—40 opintoviikkoa, joten koulutusten ajallinen kesto vaihtelee yhdestä lukukaudesta yhteen lukuvuoteen. Vammaisille tarkoitettua valmistavan koulutuksen laajuus on valmentava I-koulutuksessa 20—80 opintoviikkoa ja valmentava II-koulutuksessa 40—120 opintoviikkoa eli koulutusten ajallinen kesto vaihtelee yhdestä lukukaudesta kolmeen lukuvuoteen.

Kotitalousopetusta lukuun ottamatta koulutusten laajuus ja sen perusteella määräytyvä ajallinen kesto voi vaihdella. Lainsäädännössä ei ole kuitenkaan tarkemmin määritelty, millä perusteilla yksittäisen opiskelijan koulutuksen laajuus määräytyy. Käytännössä koulutuksen järjestäjä määrittelee koulutuksen suoritusajan opiskelijan yksilöllisten tavoitteiden ja valmiuksien perusteella.

Arvion mukaan lähes 90 prosenttia ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavan koulutuksen sekä maahanmuuttajille suunnatun valmistavan koulutuksen opiskelijoista suorittaa koulutuksen 40 opintoviikon laajuisena, elleivät he siirry tutkintotavoitteiseen koulutukseen kesken valmistavan koulutuksen suorittamisen. Koulutuksen järjestäjiltä saatujen arvioiden mukaan valmentava II -

koulutuksen kesto on kolme vuotta 90 prosentilla opiskelijoista.

Erityisopetus

Erityisopetuksesta säädetään ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 20 §:ssä. Voimassa olevan säännöksen mukaan vammaisuuden, sairauden, kehityksessä viivästyminen, tunne-elämän häiriön tai muun syyn vuoksi erityisiä opetus- tai opiskelijahuollon palveluja tarvitsevien opiskelijoiden opetus annetaan erityisopetuksena. Säännöksen mukaan erityisopetuksessa voidaan poiketa lain ja sen nojalla annetun asetuksen säännöksistä siten kuin opetussuunnitelman tai tutkinnon perusteissa määrätään. Ammatillisesta koulutuksesta annetun asetuksen 8 §:n 3 momentin mukaan opetus on mukautettava siten, että opiskelija mahdollisimman suurella määrällä saavuttaa saman pätevyyden kuin muussa ammatillisessa koulutuksessa.

Opetushallituksen laatimien opetussuunnitelman perusteiden mukaan erityisopetukseen liitetään tarvittaessa muita tukitoimia ja kuntoutusta yhteistyössä kuntoutuspalvelujen tuottajien kanssa. Opintososiaalisista eduista erityisopetuksessa säädetään ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 38 §:ssä. Kyseisen säännöksen mukaan erityisopetusta saavalla opiskelijalla on oikeus opiskelun edellyttämiin avustajapalveluihin, muihin opiskelijahuollon palveluihin sekä erityisiin apuvälineisiin.

Opetushallituksen laatimien opetussuunnitelman perusteiden mukaan erityistä tukea tarvitsevan opiskelijan ammatillinen koulutus tulee toteuttaa yhdenvertaisuusperiaatteen mukaan ensisijaisesti tavallisessa ammatillisessa oppilaitoksessa samoissa opetusryhmissä muiden opiskelijoiden kanssa. Opetus voidaan järjestää myös osittain tai kokonaan erityisryhmässä.

Koulutuksen järjestäjä määrittelee erityisopetuksen tavoitteet, toteutuksen, opetusmenetelmät, tuki- ja erityispalvelut, asiantuntijapalvelut sekä yhteistyötahot ja vastuut. Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 20 §:n 1 momentin mukaan erityisopetusta saavalle opiskelijalle tulee laatia henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma, niin sanottu HOJKS. Henkilökohtai-

sesta opetuksen järjestämistä koskevasta suunnitelmasta säädetään tarkemmin ammatillisesta koulutuksesta annetun asetuksen 8 §:ssä. Kyseisen säännöksen mukaan HOJKS:ista tulee ilmetä muun muassa millä perusteella opetus annetaan erityisopetuksena sekä mitä erityisiä opetus- ja opiskeluhuollon palveluita opetuksessa ja sen yhteydessä annetaan. HOJKS:ista tulee myös ilmetä, mitä muita henkilökohtaisia palvelu- ja tukitoimintoja opiskelija saa.

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 20 §:n 2 momentin mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö voi 9 §:n nojalla määrätä, että koulutuksen järjestäjän erityisenä koulutustehtävänä on huolehtia erityisopetuksen järjestämisestä, erityisopetuksen yhteydessä annettavasta valmentavasta ja kuntouttavasta opetuksesta ja ohjauksesta sekä opetukseen liittyvistä kehittämis-, ohjaus- ja tukitehtävistä. Tämän säännöksen nojalla on päätetty, että kuusi koulutuksen järjestäjää on niin sanottuja erityisoppilaitoksia. Erityisoppilaitosten tehtävänä on huolehtia ensisijaisesti vaikeammaisten koulutuksesta sekä valmentavasta ja kuntouttavasta opetuksesta ja ohjauksesta. Lisäksi erityisoppilaitosten tulee tarjota asiantuntija-apua muille koulutuksen järjestäjille. Erityisoppilaitosten lisäksi lain 20 §:n 2 momentin nojalla on annettu uudelle muulle koulutuksen järjestäjälle rajattu erityisopetuksen erityistehtävä.

Syksyn 2013 laskentapäivän mukaan tutkintoon johtavassa ammatillisessa peruskoulutuksessa oli lähes 20 500 erityisopiskelijaa, mikä oli noin 16 prosenttia tutkintotavoitteisen opetussuunnitelmaperusteisen ammatillisen peruskoulutuksen kokonaisopiskelijamäärästä. Erityisoppilaitoksissa ja muissa sellaisissa oppilaitoksissa, joille on ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 20 §:n 2 momentin perusteella annettu erityisopetuksen erityinen koulutustehtävä, opiskeli syksyn 2013 laskentapäivän mukaan yhteensä noin 4 600 erityisopiskelijaa, joista noin 2 800 tutkintotavoitteisessa erityisopetuksessa ja muut valmentavissa koulutuksissa.

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 21 §:ssä säädetään lisäksi erityisistä opetusjärjestelyistä. Kyseisen säännöksen sanamuotoja on muutettu 1 päivänä elokuuta 2015

voimaan tulevalla lakimuutoksella. Muutetun 21 §:n mukaan opiskelu voidaan erityisiä opiskelijajärjestelyjä käyttämällä järjestää osittain toisin kuin laissa tai sen nojalla säädetään tai määrätään. Erityisiä opiskelijajärjestelyjä voidaan käyttää, jos tutkinnon tai opetussuunnitelman perusteiden mukaiset ammattitaitovaatimukset tai osaamistavoitteet ovat olosuhteet tai aikaisemmin hankittu osaaminen huomioiden joltakin osin opiskelijalle kohtuuttomia tai se on perusteltua opiskelijan terveydentilaan liittyvistä syistä. Lain 21 §:ssä tarkoitettujen erityisten opiskelijajärjestelyjen käyttäminen ei edellytä sitä, että opiskelijan opetus järjestettäisiin erityisopetuksena.

Järjestämisluvut

Valmistavia ja valmentavia koulutuksia saa järjestää koulutuksen järjestämisluvassa määritellyn erityisen koulutustehtävän perusteella. Järjestämisluvista erityinen koulutustehtävä määritellään kunkin valmistavan ja valmentavan koulutuksen osalta erikseen. Ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavan ja valmistavan koulutuksen sekä maahanmuuttajille järjestettävän ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavan koulutuksen opiskelijamääriä ei ole järjestämisluvista määrätty, vaan valmistavien koulutusten opiskelijat sisältyvät koulutuksen järjestämisluvassa määriteltyyn kokonaisopiskelijamäärään.

Vuonna 2014 ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavan ja valmistavan koulutuksen järjestämislupa oli 46 koulutuksen järjestäjällä ja maahanmuuttajien valmistavan koulutuksen järjestämislupa 54 koulutuksen järjestäjällä. Syyskuun 2013 laskentapäivän mukaan ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavan ja valmistavan koulutuksen järjestämisluvasta saaneista koulutuksen järjestäjistä seitsemällä ei kuitenkaan ollut opiskelijoita kyseisessä koulutuksessa. Vastaavasti yhdeksällä järjestämisluvasta saaneella koulutuksen järjestäjällä ei ollut opiskelijoita maahanmuuttajien valmistavassa koulutuksessa.

Kotitalousopetuksen osalta järjestämisluvista todetaan koulutuksen sijoittuvan matkailu-, ravitsemis- ja talousalalle ja koulutus tulee toteuttaa koulutuksen järjestäjän kokonaisopiskelijamäärän rajoissa. Vuonna 2014

kotitalousopetuksen järjestämislupa oli yhteensä 71 koulutuksen järjestäjällä. Syyskuun 2013 laskentapäivänä näistä 55 järjestäjällä ei kuitenkaan ollut yhtään opiskelijaa kotitalousopetuksessa.

Vammaisille opiskelijoille tarkoitettua valmentavaa ja kuntouttavaa opetusta ja ohjausta voidaan järjestää kolmen erityyppisen järjestämislupasäätelyn perusteella. Jos valmentavaa ja kuntouttavaa opetusta ja ohjausta (valmentava I) järjestetään muutoin kuin erityisopetuksen erityisen koulutustehtävän perusteella, valmentavan koulutuksen enimmäisopiskelijamäärän kiintiö on määritelty järjestämisluvassa. Vammaisille opiskelijoille tarkoitettua opetuksen ja ohjauksen enimmäisopiskelijamäärä sisältyy tällöin kuitenkin luvassa määriteltyyn kokonaisopiskelijamäärään. Vuonna 2014 on yhteensä 37 koulutuksen järjestäjää, joilla on tällainen lupa kyseisen koulutuksen järjestämiseen. Mainittuun lukumäärään sisältyy myös viisi sellaista rajatun erityisopetuksen erityisen koulutustehtävän saanutta järjestäjää, joilla on lupa järjestää valmentavaa ja kuntouttavaa opetusta ja ohjausta laajemmin kuin muuta rajatun erityisopetuksen erityistehtävän mukaista koulutusta.

Valmentavaa ja kuntouttavaa opetusta ja ohjausta voidaan järjestää myös rajatun erityisopetuksen erityisen koulutustehtävän perusteella. Tällöin järjestämisluvassa määritellään kokonaisopiskelijamäärään sisältyvä erityisopetuksen opiskelijamäärä, jonka sisällä koulutuksen järjestäjä voi järjestää valmentavaa ja kuntouttavaa opetusta ja ohjausta (valmentava I ja II) taikka erityisopetuksena tutkintoon johtavaa tai valmistavaa koulutusta. Vuonna 2014 on yhteensä kuusi järjestäjää, joilla on lupa valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen järjestämiseen rajatun erityisopetuksen erityistehtävän perusteella.

Lisäksi erityisoppilaitokset voivat järjestää kokonaisopiskelijamääränsä puitteissa valmentavaa ja kuntouttavaa opetusta ja ohjausta (valmentava I ja II) taikka erityisopetuksena tutkintoon johtavaa tai valmistavaa koulutusta. Tällaisiksi erityisoppilaitoksiksi on luokiteltu yhteensä kuusi koulutuksen järjestäjää.

Vuonna 2014 yhteensä 84 koulutuksen järjestäjällä oli lupa järjestää valmentavia tai valmistavia koulutuksia taikka kotitalousopetusta. Kaikkien kolmen valmistavan koulutuksen sekä kotitalousopetuksen järjestämislupa oli 31 koulutuksen järjestäjällä. Puolestaan 26 järjestäjällä oli vain yhden valmistavan koulutuksen tai ainoastaan kotitalousopetuksen järjestämislupa.

Rahoitus

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) 25 §:n 2 momentin mukaan ammatillisen peruskoulutuksen yksikköhintoja porrastetaan erityisopetuksen perusteella. Pykälän 3 momentin mukaan ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavan ja valmistavan koulutuksen, vammaisille opiskelijoille järjestettävän valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen sekä maahanmuuttajille järjestettävän ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavan koulutuksen yksikköhinnat määrätään porrastamalla ammatillisen peruskoulutuksen keskimääräistä yksikköhintaa. Porrastuksista säädetään valtioneuvoston asetuksella. Lisäksi valtioneuvoston asetuksella säädetään yksikköhintojen porrastamisesta koulutuksesta, jota järjestetään ammatillisen koulutuksen järjestäjälle annetun erityisopetuksen erityisen koulutustehtävän perusteella.

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (1766/2009) 4 §:ssä säädetään yksikköhinnan porrastamisesta ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavissa ja valmentavissa koulutuksissa. Voimassa olevan säännöksen mukaan ammatillisen koulutuksen keskimääräistä yksikköhintaa sovelletaan ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavan ja valmistavan koulutuksen rahoitukseen kerrottuna luvulla 0,70 ja maahanmuuttajille järjestettävän ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavaan koulutukseen kerrottuna luvulla 0,84. Lisäksi yksikköhintaa korotetaan kaikkien koulutusalojen sekä edellä mainittujen valmistavien koulutusten erityisopetuksessa 47 prosenttia. Vuonna 2014 ammatillisen koulutuksen keskimääräinen yksikköhinta on 10 970,06 euroa. Asetuksessa mainitut porrastukset huomioiden ammatilliseen peruskoulutuk-

seen ohjaavan ja valmistavan koulutuksen yksikköhinta on 7 679,04 euroa ja maahanmuuttajille järjestettävän valmistavan koulutuksen 9 214,85 euroa.

Vammaisille opiskelijoille järjestettävän valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen rahoitukseen sovelletaan ammatillisen koulutuksen keskimääräistä yksikköhintaa kerrottuna luvulla 1,18. Vuonna 2014 vammaisille opiskelijoille järjestettävän valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen yksikköhinta on 12 944,67 euroa.

Asetuksen 9 §:ssä säädetään lisäksi erityisistä yksikköhinnan korotuksista koulutuksessa, joka perustuu erityiseen koulutustehtävään erityisopetuksessa. Tällöin vammaisille opiskelijoille järjestettävän valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen rahoitukseen sekä maahanmuuttajille järjestettävään ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavan koulutuksen rahoitukseen sovelletaan ammatillisen koulutuksen keskimääräistä yksikköhintaa kerrottuna luvulla 1,65. Vuonna 2014 yksikköhinta on 18 100,60 euroa. Koulutuksen järjestäjälle näin laskettua yksikköhintaa korotetaan lisäksi vaikeasti vammaisten opiskelijoiden osalta euromäärällä, joka saadaan, kun ammatillisen koulutuksen keskimääräinen yksikköhinta kerrotaan luvulla 1,12. Jos koulutuksen järjestäminen edellyttää, että opiskelijalla on henkilökohtainen koulunkäyntiavustaja, keskimääräistä yksikköhintaa korotetaan tällaisen opiskelijan osalta lisäksi euromäärällä, joka saadaan, kun mainittu keskimääräinen yksikköhinta kerrotaan luvulla 2,72.

Kotitalousopetuksen rahoituksessa käytetään matkailu-, ravitsemis- ja talousalan koulutuslakohtaista yksikköhintaa. Vuonna 2014 matkailu-, ravitsemis- ja talousalan yksikköhinta on 10 973,94 euroa.

2.2 Eräiden muiden EU-maiden käytännöt

Ruotsi

Ruotsissa oppivelvollisuuden jälkeen opiskelijat voivat mennä johonkin ammatillisen koulutuksen ohjelmaan (yrkesprogram) tai korkea-asteen koulutukseen valmistavaan koulutukseen (högskoleförberedande prog-

ram) lukiokoulussa. Aikuiset, joilla ei ole toisen asteen koulutusta tai jotka haluavat vaihtaa ammattia, voivat mennä kunnalliseen aikuisten toisen asteen ammatilliseen koulutukseen (kommunal vuxenutbildning). Toisen asteen ammatillinen koulutus sisältää kolmi- ja nelivuotisia valtakunnallisia ammatillisia koulutusohjelmia, joiden tavoitteena on valmistaa opiskelijoita ammattiin.

Jos opiskelijalla ei ole kelpoisuutta tiettyyn valtakunnalliseen koulutusohjelmaan, hän voi osallistua johdanto-ohjelmaan (introduktion) korjataksaan tämän puutteen. Erilaisia johdanto-ohjelmia on viisi ja niiden tarkoituksena on antaa opiskelijan yksilöllisiin koulutustarpeisiin räätälöity koulutus, joka selkeyttää koulutuspolkua, johtaa työmarkkinoille sekä antaa perustan jatkokoulutukselle. Esimerkiksi kielipainotteisen johdanto-koulutuksen (språkintrouktion) tavoitteena on antaa maahanmuuttajanuorelle valmiuksia ruotsin kielessä ja mahdollistaa eteneminen toiselle asteelle tai muuhun koulutukseen. Ammatillisesti suuntautuneen johdantokoulutuksen (yrkesintroduktion) tavoitteena on parantaa pääsyä ammatilliseen koulutukseen tai työhön. Valmistavassa koulutuksessa (preparandutbildning) taas voi opiskella niitä pakollisia kouluaineita, missä ei ole saanut hyväksyttyä arvosanaa ja mitkä ovat kelpoisuusvaatimuksena tiettyyn toisen asteen ohjelmaan.

Ne opiskelijat, joilla on oppimisvaikeuksia, voivat peruskoulun jälkeen osallistua nelivuotiseen toisen asteen koulutukseen erityisopetuksessa. Tarjolla on kahdeksan valtakunnallista ohjelmaa sekä yksilöllisiä ohjelmia, joiden tavoitteena on valmistaa ammattiin. Myös aikuisille on tarjolla erityisopetusta.

Tanska

Tanskassa paljon erilaisia ammatillisia koulutuksia, joiden kesto vaihtelee 1,5 ja 5,5 vuoden välillä useimpien koulutusten keston ollessa 3,5—4 vuotta. Suomalaisen ammatilliseen koulutukseen valmistavan koulutuksen kaltaisia koulutuksia ei nivelvaiheen koulutuksessa ole.

Tanskassa noin 60 prosenttia nuorista käy vapaaehtoisen peruskoulun 10. luokan ennen

siirtymistä toisen asteen yleissivistävään tai ammatilliseen koulutukseen. Peruskoulun 10. luokan tavoitteena on selkiyttää opiskelijan valintaa joko lukion tai ammatillisen koulutuksen välillä.

Aikuiskoulutuksessa on tarjolla kaksi valmistavan koulutuksen vaihtoehtoa. Valmistava koulutus (FVU) antaa matemaattiset ja laskutaidon perusvalmiudet sekä parantaa oppimisvalmiuksia ja tanska toisena kielenä taitoja. Yleinen aikuiskoulutus (AVU) puolestaan on tarkoitettu aikuisille, joilla ei ole perusopetuksen yläkoulun tasoista koulutusta tai jotka tarvitsevat täydennystä joissakin oppiaineissa. Tämä koulutus on samantasoista yhdeksännen tai kymmenennen luokan opintojen kanssa.

Norja

Norjassa kaikilla peruskoulun käyneillä on lain mukaan oikeus mennä kolmevuotiseen ylempään toisen asteen koulutukseen. Opiskelija voi valita kolmesta yleisaineen ohjelmasta ja yhdeksästä ammatillisen aineen ohjelmasta.

Norjalla on hyvin kehittynyt ammatillisen koulutuksen järjestelmä, joka linkittyy oppisopimuskoulutukseen. Toisen asteen ammatillinen koulutus järjestetään yleisimmin niin sanotun 2+2 -mallin mukaan, joka sisältää kaksi vuotta käytännön opetusta oppilaitoksessa lyhyine työharjoitteluineen ja sen jälkeen on kaksi vuotta oppisopimuskoulutusta, johon kuuluu työtä yrityksessä tai julkisessa organisaatiossa.

Islanti

Islannissa kaikki 16-vuotiaat perusopetuksen päättäneet voivat päästä toisen asteen koulutukseen. Opinto-ohjelmien pituus vaihtelee kahdesta lukukaudesta neljään vuoteen. Opintoaika on jaettu perusosaan, joka on yhteinen useimmille saman alan opinnoille sekä erikoistumisopintoihin. Melkein kaikki ammatillinen koulutus rakentuu duaalijärjestelmään, missä suurin osa koulutuksesta tapahtuu oppilaitoksessa, mutta sisältää myös työpaikkakoulutusta. Vain vähemmistöissä tut-

kintoja kaikki koulutus on oppilaitosmuotoista.

Alankomaat

Alankomaissa oppivelvollisuus alkaa 5-vuotiaana ja päättyy 16-vuotiaana. Vuodesta 2008 lähtien käytössä on ollut vielä yksi lisävuosi niille 16—17-vuotiaille, jotka eivät ole saavuttaneet yleiseen tai ammatilliseen toisen asteen koulutukseen siirtymiselle asetettuja vaatimuksia.

Ammatilliseen koulutukseen valmistava koulutus (VMBO) on nelivuotinen ja tarkoitettu 12—16-vuotiaille opiskelijoille, jotka eivät pystyisi suorittamaan ammatillista tutkintoa edes tukiopetuksen avulla valmistavaa koulutusta käymättä. Toisin kuin muut toisen asteen koulutusväylät, valmistava koulutus ei välttämättä johda suoraan toisen asteen ammatilliseen tutkintoon, vaan johtaa työmarkkinoille ja antaa pohjaa ammatilliselle jatkokoulutukselle. Koulutus sisältää sekä yleissivistäviä että ammatillisia aineita.

VMBO:ssa on tarjolla neljä koulutusväylää. Ammatillisesti valmistavan väylän matalampi taso (VMBO-BL, basis beroepsgerichte leerweg) valmistaa lyhytkestoisin toisen asteen koulutuksiin. Ammatillisesti valmistavan väylän korkeampi taso (VMBO-KL, kaderberoepsgerichte leerweg) valmistaa pitkiin 3- ja 4-vuotisiin toisen asteen koulutuksiin. Lisäksi on olemassa yleissivistävä teoreettinen väylä ja ammatillisesti suuntautuneempi teoreettinen väylä, jotka mahdollistavat siirtymisen ylempään toisen asteen koulutukseen.

Itävalta

Itävallassa oppivelvollisuus alkaa 6-vuotiaana ja kestää yhdeksän vuotta. Neljän vuoden jälkeen 10-vuotiaana oppilaat siirtyvät alemman toisen asteen koulutukseen. Tällöin alkaa ensimmäinen eriytyminen oppilaiden jakautuessa kolmeen eri koulutyyppiin, jotka kestävät neljä vuotta. Näiden jälkeen vaihtoehtoina ovat nelivuotinen ylempään akateemisen toisen asteen koulun sykli (AHS-Oberstufe) sekä vaihtoehtoja erilaisten ammatillisten väylien välillä. Ammatikoulu-

tukseen mennään kahdeksannelta luokalta ja koulutus on nelivuotinen. Lisäksi vaihtoehtona on ammatilliseen koulutukseen valmistava koulutus (Polytechnische Schule, PTS), joka on yksivuotinen toisen asteen koulutus (grade 9). Valmistavan koulutuksen tavoitteena on edistää oppilaiden koulutusta viimeisenä kouluvuotena sekä tukea koulutus- ja ammatinvalinnassa.

Itävallan koulutusjärjestelmässä on vuodesta 2008 lähtien ollut käytössä myös alle 18-vuotiaille tarkoitettu koulutustakuu. Koulutustakuu on tarkoitettu niille nuorille, joilla ei ole paikkaa toisen asteen koulutuksessa tai oppisopimuspaikkaa.

Erityispedagogista tukea tarvitseville nuorille sekä vammaisille ja muuten tukea tarvitseville nuorille on tarjolla integratiivista ammattikoulutusta (integrative Berufsausbildung). Tällaisten nuorten erityistarpeet voidaan huomioida pidentämällä oppisopimus-aikaa yhdellä tai enintään kahdella vuodella taikka opiskelijan ja työnantajan sopimukselta toteutettavalla osakoulutuksella.

Ranska

Ranskassa ei järjestetä varsinaista valmistavaa koulutusta. Toisen asteen 7-vuotinen koulutus alkaa jo 11 vuoden iässä ja jakautuu kahteen tasoon, alempaan ja ylempään toisen asteen koulutukseen. Toiseen asteeseen kuuluva ensimmäinen aste (stage) on pakollinen ja sitä käydään collegessa (collège) neljä vuotta (11—15 -vuotiaana). Ne, joilla on oppimisvaikeuksia, käyvät collegen yleistä tai ammatillista linjaa, joka käsittää oppivelvollisuuden vähimmäisvaatimukset. Collegessa on tarjolla myös vaativampia ammatillisipainotteisia ohjelmia.

Ylemmän toisen asteen koulutuksessa voi suuntautua joko yleiseen, tekniseen tai ammatilliseen koulutukseen. Collegen jälkeen koulu suosittelee sopivaa jatkokoulutusta oppilaalle koulutodistusten ja kiinnostuksen perusteella. Opintoja voi jatkaa joko lukiossa, joka järjestää yleisopintoja tai teknisiä opintoja taikka ammatillisessa lukiossa (lycée). Ammattilukiossa voi suorittaa kahden vuoden opinnoilla myös kaksivuotisen CAP - tutkinnon (certificat d'aptitude professionel-

le). Koulutukseen voi yhdistää myös oppisopimusta.

2.3 Nykytilan arviointi

Nykyisissä valmistavissa ja valmentavissa koulutuksissa on nähtävissä jonkin verran päällekkäisyyttä, sillä koulutuksissa on monia samoja koulutuksen osia, joita toteutetaan erilaisin painotuksin. Opetussuunnitelmien perusteilla on kuitenkin paljolti yhteinen arvopohja. Yhteisiä arvoja nykyisissä valmistavissa ja valmentavissa koulutuksissa ovat koulutuksellinen tasa-arvo ja esteettömyys, opiskelijälähtöisyys, yhteisöllisyys ja osallisuus, aktiivinen kansalaisuus ja täysvaltainen toimiminen. Valmistavien ja valmentavien koulutusten toiminnassa ja toteutustavoissa on yhteisiä kannustavia piirteitä, sillä koulutukset ja oppiminen pohjautuvat yksilön omiin vahvuuksiin ja osaamiseen. Koulutuksissa käytetäänkin joustavia opetusjärjestelyjä. Opetus on toiminnallista ja työvaltaista, esteetöntä ja ammatilliseen koulutukseen suuntautunutta. Sidosryhmäyhteistyö ja toiminta eri viranomaisten kanssa ovat myös keskeisiä toimintatapoja.

Useiden erilaisten valmistavien ja valmentavien koulutusten kenttä voi kuitenkin vaikuttaa erityisesti nuoresta sekavalta. Lisäksi tiedonsaanti koulutuksista on saattanut olla vaikeaa, koska haku valmistaviin koulutuksiin kotitalousopetusta lukuun ottamatta on ollut yhteishaun ulkopuolella. Myöskään yhteistyö muun ammatillisen koulutuksen kanssa käytännön tasolla ei ole aina toiminut. Varsinkin ammatillisten opintojen suorittaminen valmistavan koulutuksen aikana, valmistavassa koulutuksessa hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen sekä joustavat siirtymät tutkintotavoitteiseen koulutukseen näyttävät vaativan vielä kehittämistä. Keskeyttämisiä tapahtuu myös valmistavissa koulutuksissa, eivätkä kaikki koulutuksen suorittaneet pääse jatko-opintoihin.

Tilastokeskuksen tietojen mukaan peruskoulun 9. luokan päättäneitä oli vuonna 2012 yhteensä 61 100, joista 50 prosenttia jatkoi opintoja lukiossa ja 41,5 prosenttia tutkinto-

tavoitteisessa ammatillisessa koulutuksessa. Loput 8,5 prosenttia ei jatkanut välittömästi tutkintotavoitteista opiskelua, mutta heistä suurin osa jatkoi kuitenkin opintojaan perusopetuksen lisäopetuksessa tai valmistavissa koulutuksissa. Perusopetuksen lisäopetukseen siirtyi arviolta noin 2,5 prosenttia perusopetuksen päättäneestä ikäluokasta ja erilaissa valmistavissa ja valmentavissa koulutuksissa aloitti noin kolme prosenttia.

Syksyn 2013 laskentapäivän tietojen mukaan ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavan ja valmistavan koulutuksen uusista opiskelijoista 68 prosenttia oli päättänyt perusopetuksen tai perusopetuksen lisäopetuksen vuoden 2013 aikana. Vammaisille opiskelijoille suunnatussa valmentava I-koulutuksessa vastaava osuus oli 49 prosenttia ja valmentava II-koulutuksessa 58 prosenttia. Kotitalousopetuksen aloittaneista 21 prosenttia oli päättänyt perusopetuksen tai lisäopetuksen vuonna 2013. Maahanmuuttajien valmistavan koulutuksen aloittaneissa tämä osuus oli ainoastaan kolme prosenttia. Yhteensä kaikissa valmistavissa ja valmentavissa koulutuksissa syksyllä 2013 aloittaneista uusista opiskelijoista 1 849 eli 40 prosenttia oli päättänyt perusopetuksen tai lisäopetuksen vuonna 2013. Merkittävä osa valmistavan ja valmentavan koulutuksen aloittaneista opiskelijoista onkin muita kuin perusopetuksen juuri päättäneitä.

Syksyn 2013 laskentapäivän tietojen perusteella ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavan ja valmistavan koulutuksen uusien opiskelijoiden osuus kaikista opiskelijoista oli 96 prosenttia ja maahanmuuttajille tarkoitettussa koulutuksessa 78 prosenttia. Vammaisille opiskelijoille suunnatun valmentava I-koulutuksen kaikista opiskelijoista 78 prosenttia ja valmentava II-koulutuksen opiskelijoista 43 prosenttia oli uusia opiskelijoita. Kotitalousopetuksen opiskelijoista yli 98 prosenttia oli uusia opiskelijoita.

Kevään 2014 laskentapäivän tietojen mukaan ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavan ja valmistavan koulutuksen opiskelijoista 24 prosenttia ja maahanmuuttajille suunnatun koulutuksen opiskelijoista 32 prosenttia oli uusia. Vammaisille opiskelijoille suunnatun valmentava I-koulutuksen opiskelijoista 16 prosenttia oli uusia. Valmentava

II-koulutuksen opiskelijoista vain muutama oli uusia. Kotitalousopetuksen opiskelijoista yli 92 prosenttia oli uusia opiskelijoita.

Uusien opiskelijoiden osuutta koskevien tietojen perusteella näyttää siltä, että ammatistarttikoulutusta aloitetaan joustavasti lukuvuoden aikana, mutta opiskelijat pääsääntöisesti päättävät opintonsa aina kevätlukukauden päättyessä, koska uusien opiskelijoiden osuus syyslukukauden alussa on lähes 100 prosenttia. Maahanmuuttajille tarkoitettussa koulutuksessa sen sijaan kevätlukukaudella alkava koulutus näyttää osittain jatkuvan myös syyslukukaudella. Vammaisille suunnatut koulutukset alkavat pääsääntöisesti syksyllä lukuvuoden alussa, sillä kevään laskentapäivänä uusien opiskelijoiden määrä on vähäinen. Vammaisille suunnatut koulutukset kestävät 1—3 vuotta, mikä selittää uusien opiskelijoiden prosenttiosuuksia.

Kevään 2014 laskentapäivänä uusista opiskelijoista 366 eli 22 prosenttia oli päättänyt perusopetuksen tai lisäopetuksen vuonna 2013. Merkittävä määrä perusopetuksen päättäneitä oli siis aloittanut valmistavissa ja valmentavissa koulutuksissa myös syksyn 2013 laskentapäivän jälkeen.

Esityksen valmistelun yhteydessä on laadittu syksyllä 2012 selvitys valmistavien koulutusten opiskelijoiden jatkopolkujen seurannasta. Kysely lähetettiin 30 koulutuksen järjestäjälle, joilla on lupa järjestää kaikkia neljää valmistavaa koulutusta. Määräaikaan mennessä vastaukset saatiin 20 koulutuksen järjestäjältä. Seuraavassa esitetyt tiedot perustuvat kyselyyn vastanneiden ja opiskelijoiden jatkopolkuja seuranneiden koulutuksen järjestäjien ilmoittamiin tietoihin.

Ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavaa ja valmistavaa koulutusta järjestivät kaikki 20 kyselyyn vastannutta koulutuksen järjestäjää, jotka kaikki myös seurasivat opiskelijoiden jatkopolkuja. Näiden järjestäjien osalta ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavasta ja valmistavasta koulutuksesta valmistui 732 opiskelijaa keväällä 2012, joista seurantatietojen perusteella 69 prosenttia sijoittui saman koulutuksen järjestäjän ammatilliseen tutkintotavoitteiseen peruskoulutukseen ja 17 prosenttia toisen koulutuksen järjestäjän ammatilliseen tutkintotavoitteiseen peruskoulutukseen. Yhteensä 89 prosenttia koulutukseen

osallistuneista sijoittui ohjaavan ja valmistavan koulutuksen jälkeen johonkin koulutukseen.

Vammaisten valmentavaa ja kuntouttavaa opetusta ja ohjausta järjesti 18 koulutuksen järjestäjää, joista 17 ilmoitti seuraavansa jatkokoulukuja. Jatkokoulukuja seuranneiden järjestäjien osalta vammaisten valmentavasta ja kuntouttavasta koulutuksesta valmistui 366 opiskelijaa keväällä 2012, joista 41 prosenttia sijoittui saman koulutuksen järjestäjän ammatilliseen tutkintotavoitteiseen peruskoulutukseen ja 19 prosenttia toisen koulutuksen järjestäjän ammatilliseen tutkintotavoitteiseen peruskoulutukseen. Kuusi prosenttia jatkoi samassa valmistavassa koulutuksessa.

Maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavaa koulutusta järjesti 19 koulutuksen järjestäjää, joista 16 seurasi jatkokoulukuja. Jatkokoulukuja seuranneiden järjestäjien osalta maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavasta koulutuksesta valmistui 392 opiskelijaa keväällä 2012, joista 23 prosenttia sijoittui saman koulutuksen järjestäjän ammatilliseen tutkintotavoitteiseen peruskoulutukseen ja seitsemän prosenttia toisen koulutuksen järjestäjän ammatilliseen tutkintotavoitteiseen peruskoulutukseen. Tutkintotavoitteiseen ammatilliseen peruskoulutukseen sijoittui vain 30 prosenttia koulutuksen suorittaneista opiskelijoista, mutta yhteensä 52 prosenttia sijoittui kuitenkin johonkin koulutukseen. Tietoa jatkosijoittumisesta ei saatu 29 prosentilta koulutuksen päättäneistä.

Kotitalousopetusta järjestäneistä seitsemästä koulutuksen järjestäjästä neljä seurasi jatkokoulukuja. Jatkokoulukuja seuranneiden järjestäjien osalta kotitalousopetuksesta valmistui 83 opiskelijaa keväällä 2012, joista 32 prosenttia sijoittui saman koulutuksen järjestäjän tutkintotavoitteiseen ammatilliseen peruskoulutukseen koulutukseen ja 11 prosenttia toisen koulutuksen järjestäjän ammatilliseen tutkintotavoitteiseen peruskoulutukseen. Viisi prosenttia jatkoi toisessa valmistavassa koulutuksessa ja 11 prosenttia sijoittui korkeakoulutukseen. Tietoa jatkosijoittumisesta ei saatu 23 prosentilta koulutuksen päättäneistä.

Jatkosijoittumista koskeneen selvityksen perusteella näyttää siltä, että ammatilliseen

peruskoulutukseen ohjaava ja valmistava koulutus vastaa parhaiten opiskelijoiden tarpeisiin. Toisaalta kyseiseen koulutukseen osallistuvilla saattaa jo lähtökohtaisesti olla muiden valmistavien ja valmentavien koulutusten kohderyhmiä paremmat valmiudet sijoittua ammatilliseen jatkokoulutukseen.

Myös vammaisille opiskelijoille tarkoitettun valmentavan koulutuksen opiskelijat ja kotitalousopetuksesta valmistuneet opiskelijat sijoittuivat selvityksen perusteella melko hyvin jatkokoulutuksiin. Merkittävä havainto kuitenkin oli, että kotitalousopetuksesta valmistuneita opiskelijoita sijoittui toiseen valmistavaan koulutukseen ja korkeakouluun. Kotitalousopetuksen asema valmistavien koulutusten kentällä ei olekaan niin selkeä kuin muiden valmistavien koulutusten, mikä selittää koulutukseen osallistuneiden opiskelijoiden jatkokoulukujen heterogeenisyyttä. Kotitalousopetukseen hakeudutaan sekä perusopetuksen että lukion oppimäärän suorittamisen jälkeen. Eräiltä koulutuksen järjestäjiltä kysytyjen arvioiden perusteella lukion oppimäärän suorittaneiden osuus opiskelijoista on melko merkittävä ja vaihtelee 20–60 prosentin välillä.

Maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavasta koulutuksesta valmistuneet opiskelijat sijoittuivat jatkokoulukuselvityksen mukaan kaikista valmistavien koulutusten opiskelijoista heikoimmin jatkoopintoihin. Käytännössä onkin viitteitä siitä, että koulutusta käytetään myös kieli- ja kotoutumiskoulutuksena. Kieliopinnot ovat tärkeä osa maahanmuuttajille suunnatussa valmistavassa koulutuksessa, mutta opintoihin pääsyn kriteerinä on kuitenkin tietty kielitaitotaso, joka opiskelijalla tulisi olla hallussa jo koulutukseen hakiessa. Jos opiskelijan tosiasiallinen kielitaito ei ole täyttänyt tätä tasoa, on mahdollista, että opiskelijan suomen kielen taito ei ole vuodessa kehittynyt riittävästi ammatilliseen koulutukseen siirtymiseksi. Selvityksen mukaan muutama opiskelija onkin sijoittunut kotoutumiskoulutukseen valmistavan koulutuksen jälkeen. Lisäksi on havaittu, että maahanmuuttajien valmistavaan koulutukseen osallistuu myös jonkin verran sellaisia opiskelijoilla, jotka ovat jo aiemmin kotimaassaan suorittaneet ammatillisen tutkinnon tai korkeakoulututkinnon.

Kaikkien valmistavien koulutusten opiskelijoiden jatkosijoittumista tarkasteltaessa on huomioitava, että opiskelijat ovat valmistuneet keväällä 2012 ja selvitys perustuu saman vuoden syksyn tilanteeseen. Onkin todennäköistä, että osa opiskelijoista sijoittuu tutkintotavoitteiseen tai muuhun koulutukseen vielä seuranta-ajankohtaa myöhemmin.

Vuonna 2013 julkistettiin koosteselvitys ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavan ja valmistavan koulutuksen vuosien 2010—2012 opiskelijakyselyistä (Vakinaisen ammattistartin alkuvaihe, Raportit ja selvitykset 2013:7, Opetushallitus). Seuraavat tiedot perustuvat ammattistartin syksyllä 2012 aloittaneiden ja kyselyyn vastanneiden opiskelijoiden tietoihin. Vastauksia tuli 35 koulutuksen järjestäjältä ja kyselyyn vastasi yhteensä 587 opiskelijaa.

Opintonsa aloittaneista 15 prosenttia oli 15-vuotiaita, 54 prosenttia 16-vuotiaita ja 24 prosenttia 17-vuotiaita. Yli 17-vuotiaita oli vain seitsemän prosenttia. Aloittaneista 95 prosentilla oli pohjakouluna perusopetus ja viidellä prosentilla perusopetuksen lisäopetus. Lisäksi joukossa oli muutamia sellaisia opiskelijoita, joilla ei ollut perusopetuksen päättötodistusta. 67 prosenttia tuli valmistavaan koulutukseen suoraan perusopetuksen jälkeen ja kolme prosenttia suoraan perusopetuksen lisäopetuksen jälkeen. 21 prosenttia oli ammatillisen koulutuksen keskeyttäneitä, viisi prosenttia lukion keskeyttäneitä ja neljä prosenttia ei ollut opiskellut ennen valmistavan koulutuksen aloittamista vähään aikaan missään.

Selvityksen mukaan yleisimpiä syitä ammattistartille tuloon olivat ammatinvalinnan selvittäminen (66 prosenttia), peruskoulun arvosanojen korottaminen (48 prosenttia), valitsematta jääminen haluttuun opiskelupaikkaan (46 prosenttia) ja yhteishaun lisäpisteiden saaminen (40 prosenttia). Keväällä 2012 ammattistartin päättäneille suunnatun kyselyn mukaan 50 prosenttia valmistavan koulutuksen päättäneistä löysi koulutuksen aikana uuden kiinnostavan koulutusalan, 44 prosentilla ammattistartti vahvisti aikaisempia suunnitelmia ja 19 prosenttia ilmoitti, ettei ammattistartin käyminen vaikuttanut aiempiin suunnitelmiin mitenkään.

Maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavasta koulutuksesta valmistui keväällä 2013 tilannekatsaus lukuvoodelta 2011—2012 (Koulutuksen seurantaraportit 2013:2, Opetushallitus). Tilannekatsauksen tiedot perustuvat maahanmuuttajien valmistavan koulutuksen järjestäjille lähetettyyn kyselyyn. Kyselyn vastausprosentti oli 89 ja kyselyssä annetut tiedot eivät ole kaikilta osin yhteismitallisia, joten tilannekatsauksen tiedot ovat ainoastaan suuntaa-antavia.

Kyselyyn saatujen vastauksien mukaan lukuvoonna 2011—2012 hakijoita maahanmuuttajien valmistavaan koulutukseen oli 3121 ja valittuja 1237 henkilöä. Suurimpia kansallisuusryhmiä olivat venäläiset, somalit ja virolaiset. Koulutukseen hakeutuneista 16—20-vuotiaita oli 17 prosenttia ja valituista 24 prosenttia. Eniten sekä hakeneita että koulutukseen valittuja oli 21—30-vuotiaiden ikäryhmässä. Opiskelupaikan saaneita 31—40-vuotiaiden ikäryhmässä oli myös enemmän kuin 16—20-vuotiaiden ikäryhmässä. Opiskelijoiksi valituilla pohjakoulutuksena viidellä prosentilla oli suomalainen peruskoulun päättötodistus, 25 prosentilla hakijan kotimaassa suoritettu peruskoulun oppimäärää vastaava koulutus, 17 prosentilla kotimaassa suoritettu lukion oppimäärää vastaava koulutus, 21 prosentilla kotimaassa suoritettu ammatillinen tutkinto ja 17 prosentilla kotimaassa suoritettu korkeakoulututkinto. Noin 50 prosenttia valmistavan koulutuksen suorittaneista haki ammatilliseen peruskoulutukseen koulutuksen päätyttyä ja 34 prosenttia myös sijoittui ammatilliseen peruskoulutukseen.

Oppisopimuskoulutuksen ennakkojakson kehittämishankkeet ovat alkaneet vuoden 2014 alussa. Koulutuksen järjestäjille keväällä 2014 tehtyyn kyselyyn saaduissa vastauksissa järjestäjät arvioivat, että noin 330 opiskelijaa tulee hankkeen aikana käyttämään oppisopimuskoulutuksen ennakkojaksoa ja näistä hieman yli kolmannes opiskelijoista tulee solmimaan oppisopimuskoulutuksen ennakkojakson perusteella. Kyselyyn vastasi 14 koulutuksen järjestäjää ja arvioidut lukumäärät perustuvat näihin vastauksiin.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Tavoitteet

Toisen asteen tutkinnon suorittamisen voidaan katsoa olevan työmarkkinoille pääsyn ja jatko-opintojen perusedellytys. Soveltuvan jatko-opintokoulutuksen löytäminen perusopetuksen ja toisen asteen nivelvaiheessa voi kuitenkin olla monien vaihtoehtojen tai puutteellisten valmiuksien vuoksi vaikeaa. Perusopetuksen ja jatko-opintojen nivelvaiheeseen sijoittuvat valmistavat ja valmentavat koulutukset voidaankin nähdä osalle perusopetuksen päättäneistä nuorista tärkeänä siirtymävaiheena, jolloin nuori selkeyttää ammatinvalintaansa ja hankkii valmiuksia jatko-opintoihin.

Ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavien ja valmentavien koulutusten kokonaisuuden selkeyttämisen tavoitteena olisi muodostaa perusopetuksen ja toisen asteen nivelvaiheeseen toimiva ammatilliseen peruskoulutukseen valmistava yhtenäinen koulutuskokonaisuus, jossa kuitenkin huomioitaisiin erilaisten kohderyhmien erityistarpeet. Tavoitteena olisi luoda selkeämpi nivelvaiheen malli hakijoille ja välttää koulutusten keino-keinoista eriytymistä, sillä valmistavien koulutusten tavoitteet ja sisällöt ovat monin paikoin yhteneväisiä. Uudistuksella pyrittäisiin myös mahdollistamaan nykyistä paremmin yksilölliset opintopolut sekä erilaisten nivelvaiheen koulutusten ja tutkintotavoitteisen koulutuksen yhdistäminen. Tavoitteena olisi lisäksi joustavoittaa siirtymistä tutkintotavoitteiseen koulutukseen sekä edistää nivelvaiheessa hankitun osaamisen tunnistamista ja tunnustamista jatko-opinnoissa.

Ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavan koulutuksen tavoitteena olisi myös edistää tasa-arvoa ja esteettömyyttä. Valmentavan koulutuksen avulla pyrittäisiin parantamaan heikommassa asemassa olevien henkilöiden valmiuksia hakeutua jatkokoulutukseen ja suorittaa ammatillinen perustutkinto. Opiskelijalle tulisi antaa riittävästi ohjausta ja tukea opintojen aikana sekä tietoa erilaisista jatkokoulutusmahdollisuuksista. Tavoitteena tulisi olla, että jokaisella opiskelijalla on valmentavan koulutuksen päättyessä jat-

ko-opintosuunnitelma. Opiskeluvalmiuksien parantamisella sekä jatko-opintomahdollisuuksien selkeyttämisellä pyrittäisiin myös ehkäisemään keskeyttämiä tutkintotavoitteisessa koulutuksessa ja parantamaan koulutuksen läpäisyä.

Ammatilliseen peruskoulutukseen valmentava koulutus suuntautuu ammatilliseen koulutukseen ja erottautuu näin muista nivelvaiheen koulutuksista, kuten perusopetuksen lisäopetuksesta. Koulutuksella tulisi olla tiivis yhteys työelämään ja koulutuksen aikana tulisi olla mahdollisuus suorittaa myös ammatilliseen perustutkintoon sisältyviä opintoja. Lisäksi koulutusta järjestettäessä toimitaisiin yhteistyössä muiden nivelvaiheen sidosryhmien, kuten työpajojen, sosiaali- ja terveysviranomaisten sekä perusopetuksen järjestäjien kanssa. Tavoitteena olisi yksilöllisten valintojen kautta mahdollistaa esimerkiksi perusopetuksen arvosanojen korottaminen taikka työpajatoimintaan osallistuminen osana ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavaa koulutusta.

3.2 Keskeiset ehdotukset

Uudet valmentavat koulutukset

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 3 §:n 2 momentissa tarkoitetut ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaava ja valmistava koulutus, maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistava koulutus, kotitalousopetus vammaisten opiskelijoiden valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus (valmentava I) sekä 3 §:n 3 momentissa tarkoitettu kotitalousopetus yhdistettäisiin yhdeksi yhtenäiseksi koulutuskokonaisuudeksi. Uuden koulutuskokonaisuuden nimitys olisi *ammatilliseen peruskoulutukseen valmentava koulutus*. Vaikeimmin vammaisten opiskelijoiden valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus (valmentava II) muodostaisi ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavasta koulutuksesta erillisen koulutuskokonaisuuden, jonka nimitys olisi *työhön ja itsenäiseen elämään valmentava koulutus*. Tämä koulutus olisi suunnattu henkilöille, joilla ei sairauden tai vamman vuoksi ole mahdollisuutta siirtyä tutkintotavoitteiseen koulutukseen.

Ammatillisena peruskoulutuksena suoritettavassa ammatillisessa perustutkinnossa ollaan siirtymässä aiempaa vahvempaan osaamisperusteisuuteen ja tutkinnon osiin perustuvaan rakenteeseen. Samalla opetussuunnitelman perusteet -käsitteen sijasta otetaan käyttöön tutkinnon perusteet. Nämä samat periaatteet ehdotetaan otettavaksi käyttöön myös valmentavissa koulutuksissa. Valmentava koulutus koostuisi osista, joissa painotettaisiin erilaisia ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavia osaamiskokonaisuuksia. Näitä kokonaisuuksia kutsuttaisiin nimityksellä *koulutuksen osa*. Opetussuunnitelman perusteet -käsitteen sijasta otettaisiin käyttöön käsite *koulutuksen perusteet*. Opetushallitus määräisi koulutuksen perusteet erikseen kummallekin valmentavalle koulutukselle.

Ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavan koulutuksen tavoitteena olisi antaa opiskelijalle valmiuksia ammatilliseen peruskoulutukseen hakeutumisiksi sekä vahvistaa opiskelijan edellytyksiä suorittaa ammatillinen perustutkinto. Koulutuksen perusteissa määrättäisiin koulutukseen sisältyvät koulutuksen osat. Valmentavat koulutukset muodostuisivat pakollisista ja valinnaisista koulutuksen osista sekä valinnaisuudesta koulutuksen osien sisällä. Pakollisten osien tavoitteena olisi antaa opiskelijoille yleisiä valmiuksia, joita tarvitaan jatko-opintoihin hakeutumisessa ja ammatillisen peruskoulutuksen suorittamisessa. Valinnaisuudella puolestaan mahdollistettaisiin opiskelijan yksilöllisten osaamistarpeiden ja kiinnostuksen kohteiden huomioiminen, kuten esimerkiksi kielitaidon kehittäminen, arjen hallinnan taitojen vahvistaminen taikka oppisopimusmuotoiseen koulutukseen hakeutuminen.

Koulutuksen alussa kartoitettaisiin opiskelijan yksilölliset tavoitteet ja laadittaisiin kullekin opiskelijalle henkilökohtainen opiskelusuunnitelma (HOPS) sekä erityisopetusta saavalle opiskelijalle myös henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Nykykäytäntöä vastaavasti koulutuksen järjestäjä päättäisi opetussuunnitelmassaan, mitä koulutuksen perusteiden valinnaisia osia se tarjoaa opiskelijoille. Elokuussa 2015 voimaan tulevan ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 14 §:n 2 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän

opetussuunnitelma tulee kuitenkin laatia siten, että antaa opiskelijalle mahdollisuuden yksilölliseen osaamisen hankkimiseen ja osoittamiseen. Säännöksessä yksilöllisellä osaamisen hankkimisella tarkoitetaan esimerkiksi osaamisen hankkimista tarvittaessa muiden koulutuksen järjestäjien koulutustarjonnan kautta.

Valmentavan koulutuksen osaamistavoitteena olisi esimerkiksi oppimisen vahvistaminen, kuten tiedonhankintataidot, jatko-opintojen edellyttämä kielitaito ja elinikäisen oppimisen avaintaidot. Koulutuksen tavoitteena olisi myös vahvistaa opiskelijan toimintakykyä, kuten itsetuntemusta, sosiaalisia taitoja ja arjen taitoja. Toimintakyvyn vahvistamista voitaisiin laajentaa myös kuntouttavan opetuksen suuntaan. Valmentava koulutus sisältäisi myös ammattien ja työelämän tuntemusta, kuten työpaikkavierailuja ja työpajatoimintaa. Jatkokoulutussuunnitelmien selkeyttämiseksi koulutuksen aikana tutustuttaisiin myös erilaisiin koulutuksen toteuttamis- ja järjestämismuotoihin, kuten oppisopimuskoulutukseen ja muuhun työpaikoilla tapahtuvaan oppimiseen. Koulutuksen osana voitaisiin valita myös ammatillisia tai yhteisiä tutkinnon osia ammatillisista perustutkinnoista.

Erityistä tukea tarvitseville suunnatun koulutuksen kohdalla erotettaisiin nykyistä selkeämmin omaksi kokonaisuudekseen sellaisille opiskelijoille tarkoitettu koulutus, joiden valmiuksien mukaisena tavoitteena ei ole ammatillisen perustutkinnon suorittaminen. Työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen tavoitteena olisi antaa sairauden tai vamman vuoksi erityistä tukea tarvitseville opiskelijoille heidän henkilökohtaisten tavoitteidensa ja valmiuksiensa mukaista opetusta ja ohjausta.

Koulutuksen mitoitus ja laajuus

Ammatillisena peruskoulutuksena suoritettavan ammatillisen perustutkinnon mitoitusperusteet muutetaan syksystä 2015 lukien ECVET-suositukseen (European Credits for Vocational Education and Training) perustaviksi osaamispisteiksi. Osaamispisteet ehdo-

tetaan otettavaksi käyttöön opintoviikkojen tilalla myös valmentavissa koulutuksissa.

ECVET-suosituksen mukaan virallisessa täysipäiväisessä ammatillisessa koulutuksessa vuoden aikana suoritettavat oppimistulokset vastaavat 60:tä pistettä. ECVET-järjestelmän periaatteiden mukaan pisteet määritellään ensin koko tutkinnolle. Sen jälkeen tutkinnon pisteiden kokonaismäärästä annetaan pisteitä kullekin tutkinnon yksikölle sen mukaan, mikä on niiden suhteellinen painoarvo koko tutkinnosta. Tutkinnon kokonaispistemäärän määrittelyn lähtökohtana suositellaan käytettäväksi tutkinnon virallista oppimispolkua.

Voimassa olevan lainsäädännön mukaisten erilaisten valmistavien ja valmentavien koulutusten laajuus vaihtelee 20 opintoviikosta 120 opintoviikkoon. Ajallisesti nykyiset valmistavat ja valmentavat koulutukset kestävät siis yhdestä lukukaudesta (20 ov) kolmeen lukuvuoteen (120 ov).

Valmistavien ja valmentavien koulutusten uudistuksen valmistelun yhteydessä on pohdittu erilaisia vaihtoehtoja koulutuksen laajuuden ja ajallisen keston määrittelemiseksi. Nykyisin valmentavien ja valmistavien koulutusten laajuus on määritelty enimmäis- ja vähimmäislaajuutena. Määrittelyä ehdotetaan kuitenkin muutettavaksi siten, että koulutuksen laajuudelle määriteltäisiin vain yksi osaamispistemäärään perustuva raja, jolloin valmentava koulutus katsottaisiin suoritetuksi. Jos opiskelija suorittaa valmentavan koulutuksen opintoja tätä pisterajaa vähemmän, opiskelijalle annettaisiin todistus suoritetuista koulutuksen osista.

Ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavan koulutuksen ajalliseksi kestoksi ehdotetaan yhtä lukuvuotta, jolloin koulutuksen laajuus ECVET-suosituksen mukaisesti olisi 60 osaamispistettä. Yhden lukuvuoden kesto on perusteltu, koska tällöin esimerkiksi syksyllä aloittanut perusopetuksen päättänyt opiskelija voidaan valmentavan koulutuksen puitteissa ohjata hakeutumaan tutkintotavoitteiseen koulutukseen kevään yhteishaussa eikä koulutuspolkuun muodostu katkoksia. Opiskelijan ei kuitenkaan tarvitse opiskella valmentavassa koulutuksessa yhtä lukuvuotta, jos hän saavuttaa valmiudet ja siirtyy tut-

kintotavoitteiseen ammatilliseen peruskoulutukseen jo valmentavan koulutuksen aikana.

ECVET-suosituksen mukaisiin pisteisiin perustuva mitoitus ei ole sidoksissa osaamisen hankkimisen ajalliseen keston, vaan koulutuksen osan osaamistavoitteiden saavuttamiseen. Koulutuksessa vuoden aikana keskimäärin saavutettu osaaminen vastaisi 60:tä osaamispistettä. Jos opiskelijalla on aikaisemmin hankittua osaamista, hän voisi saavuttaa ja osoittaa 60 osaamispistettä vastaavan osaamisen kuitenkin tätä keskimääräistä aikaa lyhyemmässä ajassa. Vastaavasti erityistä tukea tarvitseva opiskelija saattaa käyttää 60 osaamispistettä vastaavan osaamisen saavuttamiseen keskimääräistä pidemmän ajan. Esityksen mukaan ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavan koulutuksen suoritusajaksi olisi yksi vuosi, ellei koulutuksen suoritusajaksi ole myönnetty perustellusta syystä pidennystä.

Edellä mainitun ECVET-pisteitykseen perustuvan periaatteen mukaisesti myös työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen laajuus olisi 60 osaamispistettä. Opiskelijoiden oppimisvalmiuksissa saattaa kuitenkin olla merkittäviä eroja, mikä tulisi ottaa huomioon työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen ajallisessa kestossa. Nykytilaa vastaavasti työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen suoritusajaksi voitaisiin vaihdella yhdestä vuodesta kolmeen vuoteen. Koulutuksen järjestäjä päättäisi koulutuksen kestosta henkilökohtaisessa opetuksen järjestämisessä koskevassa suunnitelmassa.

Nuorten oppisopimuskoulutuksen ja työpaikalla tapahtuvan oppimisen vahvistamista käsitelleen työryhmän toimenpideehdotuksiin perustuvan oppisopimuskoulutuksen ennakkajakson kestoksi on määritelty enintään 20 opintoviikkoa, mikä vastaa noin puolen vuoden opintoja. Esityksen mukaan oppisopimuskoulutuksen ennakkajaksoa vastaava kokonaisuus sisällytettäisiin jatkossa osaksi ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavaa koulutusta ja opiskelija voisi suorittaa oppisopimuksen ennakkajaksoa vastaavat koulutuksen osat valmentavan koulutuksen aikana. Valmentavan koulutuksen kesto olisi yksi lukuvuosi, mutta oppisopimuskoulutukseen tähtäävällä opiskelijalla

olisi mahdollisuus missä vaiheessa valmentavaa koulutusta tahansa siirtyä oppisopimusmuotoiseen tutkintotavoitteiseen koulutukseen, jos sopiva oppisopimuspaikka löytyy. Opiskelijalla olisi kuitenkin mahdollisuus myös jatkaa valmentavassa koulutuksessa suorittamalla muita koulutuksen osia tai palata takaisin valmentavaan koulutukseen, jos oppisopimuskoulutus osoittautuu hänelle epätarkoituksenmukaiseksi koulutusmuodoksi.

Valmentavien koulutusten kohderyhmät

Ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavan koulutuksen ensisijaisena kohderyhmänä olisivat perusopetuksen päättäneet nuoret, jotka tarvitsevat opiskeluvälineiden parantamista sekä ohjausta ja tukea koulutuksen ja ammatin valinnassa. Toisena tärkeänä kohderyhmänä olisivat eri syistä koulutuksen ulkopuolella olevat nuoret, jotka eivät ole löytäneet paikkaansa koulutusjärjestelmässä. Koulutukseen voisivat osallistua myös aikuiset, jotka tarvitsevat valmiuksia ammatilliseen peruskoulutukseen siirtymiseksi. Aikuiskohderyhmiä olisivat erityisesti maahanmuuttajat sekä alan vaihtajat tai uudelleen koulututtavat henkilöt, joiden opiskeluvälineissä on puutteita.

Ammatilliseen peruskoulutukseen valmentava koulutus kohdistettaisiin ensisijaisesti henkilöille, joilla ei ole perusopetuksen jälkeen suoritettua toisen asteen tai korkeasteen koulutusta. Maahanmuuttajien ja muiden erityisryhmien kohdalla saattaa kuitenkin tulla eteen tilanteita, jolloin valmentavan koulutuksen suorittaminen olisi perusteltua, vaikka henkilöllä olisikin jo perusopetuksen jälkeen suoritettu tutkinto. Ei olekaan perusteltua rajata tätä kohderyhmää täysin valmentavan koulutuksen ulkopuolelle. Opiskelijaksi ottamisen perusteita ehdotetaan kuitenkin tarkennettavaksi siten, että tutkinnon jo suorittaneita henkilöitä voitaisiin vain poikkeuksellisesti valita ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavaan koulutukseen. Arvioinnissa tulisi kiinnittää huomiota siihen, onko opiskelijan tarkoituksena hakeutua valmentavan koulutuksen jälkeen suorittamaan ammatillista perustutkintoa. Lisäksi maahanmuuttajien kohdalla tulisi kiinnittää huomiota

riittävään opetuskielen taitoon jo valmentavaan koulutukseen hakeuduttaessa, jotta vältetään valmentavan koulutuksen käyttäminen pelkästään kieli- tai kotoutumiskoulutuksena.

Nuorten oppisopimuskoulutuksen ja työpaikalla tapahtuvan oppimisen vahvistamista käsitelleen työryhmän toimenpide-ehdotukset mukaan lukien oppisopimuskoulutuksen ennakkojakso on kohdennettu alle 25-vuotiaille, vailla perusopetuksen jälkeistä tutkintoa oleville nuorille. Ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavan koulutuksen sisällä on valinnaisuuden kautta mahdollisuus suuntautua myös oppisopimuskoulutukseen valmentavaan koulutukseen. Ei kuitenkaan ole perusteltua, että yhteisen koulutuksen sisällä oppisopimuskoulutukseen valmentautuminen mahdollistettaisiin muuta koulutusta rajatummalle kohderyhmälle. Valmentavan koulutuksen ensisijainen kohderyhmä on sama kuin oppisopimuskoulutuksen ennakkojakson kehittämishankkeessa määritelty kohderyhmä.

Työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen kohderyhmä vastaisi vammaisille opiskelijoille tarkoitettua valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen vaikeimmin vammaisille opiskelijoille suunnattua vaihtoehtoa (valmentava II). Koulutus olisi suunnattu sellaisille opiskelijoille, joiden tavoitteena ei ole ammatillisen perustutkinnon suorittaminen.

Opiskelijavalinta

Syksyllä 2013 on otettu käyttöön uusi opinotopolku.fi -hakupalvelu, joka sisältää tietoa koulustarjonnasta ja jonka kautta myös hakeudutaan koulutuksiin. Uudistettu hakupalvelu oli käytössä ensimmäisen kerran syksyllä 2013 toteutetussa ammatillisen koulutuksen yhteishaussa, jossa hakeuduttiin keväällä 2014 alkaneeseen koulutukseen.

Seuraavassa vaiheessa otettiin käyttöön perusopetuksen jälkeisen valmistavan koulutuksen haku- ja valintapalvelut kesällä 2014. Yhteisen hakumenettelyn piiriin tulivat perusopetuslaissa (628/1998) tarkoitettu perusopetuksen lisäopetus (kymppiluokka), ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaava ja valmistava koulutus, maahanmuuttajille tarkoitettu ammatilliseen peruskoulutukseen val-

mistava koulutus sekä lukiolaisissa (629/1998) tarkoitettu maahanmuuttajille ja muille vieraskielisille järjestettävä lukiokoulutukseen valmistava koulutus. Ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavan koulutuksen on tarkoitus olla mukana perusopetuksen jälkeisen valmistavan koulutuksen yhteisessä haussa keväällä 2015 eli hakeuduttaessa syksyllä 2015 alkavaan koulutukseen.

Erityisopetuksen erityisen koulutustehtävän perusteella järjestettävässä ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavaan koulutukseen sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaan koulutukseen haettaisiin erityisopetuksen yhteisessä haussa, joka on tarkoitus järjestää ensimmäisen kerran keväällä 2015. Erityisopetuksen yhteisessä haussa haettaisiin myös erityisopetuksen erityistehtävän perusteella järjestettävään tutkintotavoitteeseen koulutukseen. Erityisopetuksen yhteisessä haussa voisi hakea samanaikaisesti sekä valmentaviin koulutuksiin että tutkintotavoitteeseen koulutukseen, yhteensä viiteen kyseisessä haussa mukana olevaan koulutukseen. Koulutuksen järjestäjä voisi hakuprosessin aikana arvioida, mikä koulutusmuoto olisi hakijalle tarkoituksenmukaisin. Hakumenettelyt mahdollistaisivat myös sen, että hakija voisi hakea sekä erityisoppilaitoksissa että yleisissä oppilaitoksissa järjestettävään valmentavaan koulutukseen.

Yhteisten hakumenettelyiden käyttöönoton jälkeenkin valmentava koulutus olisi mahdollista aloittaa myös kesken lukuvuoden. Tavoitteena on lisäksi kehittää mahdollisimman joustavia menettelyitä, joiden kautta opiskelija voisi siirtyä tutkintotavoitteeseen koulutukseen jo valmentavan koulutuksen aikana. Vastaavasti tulisi olla mahdollista tarvittaessa siirtyä tutkintotavoitteista koulutuksesta valmentavaan koulutukseen kesken lukuvuoden. Joustavilla siirtymillä estettäisiin koulutuspolkujen keskeytymistä.

Olisi myös tärkeää, että valmentavan koulutuksen aloittanut opiskelija voisi mahdollisimman joustavasti siirtyä valmentavasta koulutuksesta toiseen, jos valittu koulutus osoittautuikin hänelle epätarkoituksenmukaiseksi. Jos opiskelija on aloittanut työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen, mutta hänen tavoitteenaan kuitenkin olisikin tutkintotavoitteeseen ammatilliseen

peruskoulutukseen siirtyminen, opiskelijan tulisi mahdollisimman joustavasti voida siirtyä ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavaan koulutukseen. Samoin ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavan koulutuksen aloittaneen opiskelijan tulisi voida siirtyä työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaan koulutukseen, jos se havaitaankin hänelle sopivammaksi koulutukseksi. Sen sijaan tarkoituksenmukaista ei ole, että sama opiskelija suorittaa peräkkäin molemmat valmentavat koulutukset.

Opiskelijavalinnan perusteista ammatillisessa peruskoulutuksessa annetun opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksen (4/2013) mukaan vähintään 1 100 tunnin laajuisen lisäopetuksen, vähintään 20 opintoviikon laajuisen ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavan ja valmistavan koulutuksen, vammaisten valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen, maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavan koulutuksen tai muuna kuin ammatillisena peruskoulutuksena järjestettävän kotitalousopetuksen, kansanopiston lukuvuoden mittaisen linjan tai vähintään 25 kurssia sisältävän maahanmuuttajille ja vieraskielisille järjestettävän lukio-koulutukseen valmistavan koulutuksen suorittamisesta annetaan yhteishaussa kuusi valintapistettä. Tarkoituksena on, että vastaavat valintapistet annettaisiin jatkossa myös vähintään 30 osaamispisteen laajuisen ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavan koulutuksen tai työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen suorittamisesta.

Erityisopetusta koskeva sääntely

Esityksessä ehdotetaan myös tarkennettavaksi lainsäädäntöä erityisopetuksen osalta. Erityisopetuksen perusteita tai rahoitusta koskevaa sääntelyä ei ehdoteta muutettavaksi.

Erityisopetusta koskevien säännösten säädöstasoa ja valtuutussäännöksiä ehdotetaan tarkistettavaksi vastaamaan perustuslain vaatimuksia ja samalla sääntelyyn ehdotetaan tehtäväksi myös eräitä terminologisia tarkistuksia. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi myös erityisopetuksen määritelmä sekä säännös erityisopetuksen tavoitteista. Lisäksi ehdotetaan selkeytettäväksi tutkinnon perusteiden

ammattitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden sekä osaamisen arvioinnin mukauttamiseen ja erityisopetuksen yhteydessä tehtäviin hallinnollisten päätösten muutoksenhakuoi-keuteen liittyvää sääntelyä.

Rahoitus

Ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavan koulutuksen yksikköhinta määrättäisiin nykytilaa vastaavasti porrastamalla ammatillisen peruskoulutuksen keskimääräistä yksikköhintaa. Lisäksi yksikköhintaa korotettaisiin erityisopetuksessa 47 prosenttia, kuten nykyisinkin. Uudistetun valmentavan koulutuksen porrastuskerroin määriteltäisiin kustannusneutraalisti siten, että uuden ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavan koulutuksen yhteenlasketut laskennalliset kustannukset vastaisivat uuteen koulutuskokonaisuuteen yhdistyvien koulutusten yhteenlaskettuja laskennallisia kustannuksia. Näin laskettua porrastuskerrointa käytettäisiin ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavassa koulutuksessa, jota järjestetään muutoin kuin erityisoppilaitoksissa tai rajatun erityisopetuksen erityisen koulutustehtävän perusteella.

Erityisoppilaitoksissa ja rajatun erityisen koulutustehtävän perusteella järjestettävän ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavan koulutuksen sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen rahoitusperusteet vastaisivat opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun asetuksen 9 §:ssä määritellyjä vammaisille opiskelijoille järjestettävän valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen nykyisiä rahoitusperusteita.

Hallituksen rakennepoliittisen ohjelman mukaan ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmän uudistuksen on tarkoitus tulla voimaan vuonna 2017, joten vuodesta 2017 lukien ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavan koulutuksen sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen rahoitus määräytyisi ammatillisen koulutuksen uuden rahoitusjärjestelmän mukaisesti.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Taloudelliset vaikutukset

Ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavien ja valmentavien koulutusten yhdistäminen on tarkoitus toteuttaa kehyspäättökses- sä ja talousarviossa ammatilliseen peruskou- lutukseen varattujen määrärahojen puitteissa. Uuden koulutuksen porrastuskerroin vaikut- taisi koulutuksen järjestäjän yksikköhinnan laskentaan. Ehdotetuilla muutoksilla ei kui- tenkaan olisi valtion- tai kunnallistaloudellisia kustannusvaikutuksia, koska opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 23 §:n 2 momentin mukaisesti yksikköhinnat määrätään siten, että yksikköhintojen mukai- sesti lasketut rahoituksen perusteena käytet- tävät euromäärät yhteenlaskettuina vastaavat keskimääräisten yksikköhintojen perusteella laskettavia euromääriä.

Uuden koulutuskokonaisuuden käyttöön- otolla ei olisi vaikutusta valtion ja kuntien väliseen kustannusten jakoon. Valmentavan koulutuksen järjestäminen ei olisi kunnille uusi tai laajeneva tehtävä, vaan kyse olisi jo olemassa olevien koulutusten uudistamisesta ja kokoamisesta tarkoituksenmukaisemmiksi koulutuskokonaisuuksiksi.

Uuden ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavan koulutuksen porrastuskerroimen laskennassa on käytetty vuoden 2014 yksik- köhintalaskennan perusteena olleita opiskeli- jamääriä, yksikköhintoja ja porrastuskertoim- ia sekä niistä laskettuja laskennallisia kus- tannuksia. Porrastuskerroimenä on huomioitu myös ammatilliseen peruskoulutukseen val- mistavan koulutuksen ja maahanmuuttajille tarkoitettun valmistavan koulutuksen erityis- opetusta saavat opiskelijat, jotka opiskelevat muualla kuin erityisoppilaitoksissa tai erityi- sen koulutustehtävän perusteella järjestettä- vässä erityisopetuksessa.

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 25 §:n 4 momentin mukaan kou- lutuksen järjestäjän yksikköhinnaksi määrät- tään eri koulutusaloilla ja valmistavissa ja valmentavissa koulutuksissa opiskelevien opiskelijoiden määrien ja koulutuslakohtais- ten sekä valmistavien ja valmentavien koulu- tusten porrastettujen yksikköhintojen perus- teella laskettu opiskelijamäärillä painotettu

keskiarvo. Vuoden 2014 yksikköhintojen laskentaperusteena on käytetty syksyn 2013 laskentapäivän opiskelijamääriä. Tällöin ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavassa ja valmistavassa koulutuksessa oli 1 259 opiskelijaa, vammaisille tarkoitettussa valmentavassa ja kuntouttavassa opetuksessa ja ohjauksessa 926 opiskelijaa (valmentava I, muut kuin erityisopetuksen erityinen koulutustehtävä), maahanmuuttajille tarkoitettussa valmentavassa koulutuksessa 1 708 opiskelijaa ja kotitalousopetuksessa 298 opiskelijaa. Yhteensä näitä opiskelijoita oli 4 191, joista erityisopetuksessa 1 147. Vuodelle 2014 laskettujen laskennallisten kustannusten yhteissumma näissä koulutuksissa oli 41 155 000 euroa. Vuoden 2014 yksikköhinnan laskennassa käytetyt lain mukaiset porrastuskertoimet pohjautuvat vuoden 2008 kustannustietokeruun tietoihin kokonaiskustannuksista sekä valmistavien ja valmentavien koulutusten toteutuneista kustannuksista.

Syksyn 2013 opiskelijamäärätietojen perusteella laskettu ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavan koulutuksen kustannusneutraali porrastuskerroin olisi 0,7931, joka ehdotetaan pyöristettäväksi ylöspäin lukuun 0,80. Jos opiskelijamäärät vastaisivat vuoden 2014 yksikköhintojen laskennassa käytettyjä opiskelijamääriä, ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavan koulutuksen laskennallisten kustannusten yhteissumma kasvaisi 360 000 euroa verrattuna vuodelle 2014 laskettuihin tietoihin. Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 25 §:n 4 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän yksikköhinnaksi määrätään eri koulutusaloilla ja valmistavissa ja valmentavissa koulutuksissa opiskelevien opiskelijoiden määrien ja koulutusalojen sekä valmistavien ja valmentavien koulutusten porrastettujen yksikköhintojen perusteella laskettu opiskelijamäärällä painotettu keskiarvo ja lain 23 §:n 2 momentin mukaan yksikköhinnat määrätään siten, että yksikköhintojen mukaisesti lasketut euromäärät yhteenlaskettuina vastaavat keskimääräisten yksikköhintojen perusteella laskettavia euromääriä eli ammatillisen peruskoulutuksen talousarvion mukaista määrärahaa. Ammatillisen peruskoulutuksen talousarvion mukaisella määrärahalla rahoitetaan sekä tutkintotavoitteista ammatillista

peruskoulutusta että valmentavaa koulutusta, joten valmentavan koulutuksen laskennallisen rahoituksen yhteissumman kasvaessa tutkintotavoitteisen ammatillisen peruskoulutuksen laskennallisen rahoituksen yhteissumma vastaavasti pienenesi. Porrastusprosenttien muutokset allokoivat rahoitusta ammatillisen peruskoulutuksen kokonaismäärärahan sisällä, mutta eivät kasvata kokonaismäärärahan tarvetta.

Uusi ammatilliseen peruskoulutukseen valmentava koulutuskokonaisuus tulisi ehdotuksen mukaan voimaan 1 päivänä elokuuta 2015 eli kesken varainhoitovuoden. Vuoden 2015 koulutuksen järjestäjäkohtaiset yksikköhinnat on laskettu voimassa olevan lain mukaan syksyn 2014 opiskelijamäärien sekä nykyisten valmistavien ja valmentavien koulutusten porrastuskertoimien perusteella.

Ehdotettujen muutosten perusteella on laadittu koulutuksen järjestäjien yksikköhintoja koskevat koelaskelmat, joissa ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavan koulutuksen osalta on käytetty 0,79 porrastuskerrointa ja oletettu, että koulutuksen järjestäjän opiskelijoiden kokonaismäärä sekä jakauma tutkintotavoitteisen ja valmentavan koulutuksen välillä säilyisi syksyn 2013 laskentapäivän tietojen mukaisena. Koelaskelmien perusteella muutos koulutuksen järjestäjäkohtaiseen ammatillisen peruskoulutuksen rahoitukseen olisi ainoastaan alle kymmenellä järjestäjällä yli prosentin, suurella osalla järjestäjistä muutos olisi vain 0,1–0,2 prosenttia. Syksyllä 2014 varainhoitovuodelle 2015 määriteltäviä koulutuksen järjestäjäkohtaisia yksikköhintoja ei ehdotetakaan tarkistettavaksi hallituksen esityksessä ehdotettujen muutosten vuoksi, koska vaikutukset rahoituksen jakautumiseen olisivat vähäisiä.

Käytännössä uudet valmentavat koulutukset muuttaisivat jonkin verran eräiden koulutuksen järjestäjien opiskelijarakennetta, jos koulutuksen järjestäjä ei jatkossa saisi ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavan koulutuksen järjestämislupaa. Tarkkoja laskelmia rahoitusvaikutuksista ei kuitenkaan voida laatia ennen kuin uudet järjestämislupapäätökset on tehty. Arvioiden mukaan muutokset olisivat kuitenkin useimpien koulutuksen järjestäjien kohdalla melko vähäisiä, koska valmistavien ja valmentavien koulu-

tusten osuus on usein varsin pieni suhteessa koulutuksen järjestäjän kokonaisopiskelijamäärään. Vaikutukset voisivat kuitenkin olla merkittävämpiä niillä koulutuksen järjestäjillä, joilla valmistavien tai valmentavien koulutusten tai kotitalousopetuksen opiskelijoiden osuus on ollut suuri verrattuna ammatillisen peruskoulutuksen järjestämisluvun mukaiseen kokonaisopiskelijamäärään.

Varainhoitovuoden 2016 yksikköhintalaskenta suoritetaan syksyn 2015 laskentapäivän opiskelijamäärien perusteella. Ehdotettujen siirtymäsäännösten mukaan koulutuksen järjestäjät eivät voisi ottaa nykyisin voimassa olevien säännösten mukaisiin valmistaviin ja valmentaviin koulutuksiin uusia opiskelijoita enää syksyllä 2015. Opintonsa aiemmin aloittaneilla opiskelijoilla olisi kuitenkin siirtymäsäännöksen perusteella oikeus suorittaa opintonsa vuoden 2015 loppuun mennessä. Keväällä 2014 valmistavissa ja valmentavissa koulutuksissa aloitti noin 1 250 uutta opiskelijaa. Arvion mukaan syksyllä 2015 voisi olla yhteensä enintään 1 000 opiskelijaa, jotka suorittavat opintoja niin sanotuista vanhoissa valmistavissa ja valmentavissa koulutuksissa.

Ehdotuksen mukaan määrättäessä vuoden 2016 yksikköhintoja ei pääsääntöisesti otettaisi huomioon nykyisin voimassa olevien säännösten mukaisessa valmistavassa tai valmentavassa koulutuksessa olevia opiskelijoita. Kyseisiä koulutuksia ei järjestetä enää varainhoitovuonna 2016, joten syksyn 2015 opiskelijamäärätietojen perusteella laskettu yksikköhinta kuvaisi näin paremmin varainhoitovuonna 2016 toteutettavan koulutuksen rakennetta. Erityisopetuksen erityisen koulutustehtävän perusteella järjestettävien vammaisille opiskelijoille järjestettävän valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen opiskelijat on kuitenkin perusteltua ottaa huomioon vuoden 2016 yksikköhinnan laskennassa, sillä erityisopetuksen erityisen koulutustehtävän perusteella järjestettävän ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavan koulutuksen sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen yksikköhinta vastaisi voimassa olevaa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun asetuksen 9 §:ssä määriteltyä yksikköhintaa. Kyseisten koulutusten yksikköhinta olisi

amatillisen koulutuksen keskimääräinen yksikköhinta kerrottuna luvulla 1,65. Erityisopetuksen erityisen koulutustehtävän saaneissa oppilaitoksissa kyseisten koulutusten opiskelijat muodostavat merkittävän osan oppilaitosten opiskelijoiden kokonaismäärästä, joten näiden opiskelijoiden jättäminen yksikköhinnan määräytymisen ulkopuolelle saattaisi myös aiheuttaa vääristymää koulutuksen järjestäjän yksikköhinnan muotoutumisessa.

4.2 Vaikutukset viranomaisten ja koulutuksen järjestäjien toimintaan

Uusien valmentavien koulutusten käyttöönotto edellyttäisi opetussuunnitelmien perusteiden uudistamista. Opetushallituksen tulisi laatia koulutuksen perusteet sekä ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavalle koulutukselle että työhön ja itsenäiseen elämään valmentavalle koulutukselle siten, että koulutuksen järjestäjät voisivat ottaa käyttöön uudet koulutuksen perusteet lain voimaan tullessa. Lisäksi opintoviikot opintojen mitoituserusteena korvattaisiin osaamispisteillä, mikä tulisi ottaa huomioon koulutuksen perusteiden laadinnassa. Koulutuksen järjestäjien tulisi ottaa uudet perusteet sekä osaamispisteiden käyttöönotto huomioon opetussuunnitelmissaan ja opintohallintojärjestelmissään. Osaamispisteet otettaisiin käyttöön valmentavissa koulutuksissa samanaikaisesti kuin muussakin ammatillisessa peruskoulutuksessa.

Valmentavien koulutusten uudistaminen edellyttää myös voimassa olevien koulutuksen järjestämislupien uudistamista. Ennen lain voimaan tuloa myönnettyjen valmistavien ja valmentavien koulutusten sekä kotitalousopetuksen järjestämislupien voimassa olo päättyisi uusien koulutusten käyttöönoton myötä. Koulutuksen järjestäjien tulisi hakea uusia järjestämislupia syksyllä 2014, mutta päätökset uusista järjestämisluvista voitaisiin tehdä vasta valmentavaa koulutusta koskevien lakien ja asetusten hyväksymisen jälkeen eli todennäköisesti vuoden 2015 alussa.

Nykyisin valmentavien ja valmistavien koulutusten tai kotitalousopetuksen järjestämislupa on yhteensä 84 koulutuksen järjestäjällä, joista 26:lla on järjestämislupa vain yh-

teen valmistavaan tai valmentavaan koulutukseen taikka kotitalousopetukseen. Vaikeimmin vammaisille opiskelijoille suunnattua valmentavaa ja kuntouttavaa opetusta ja ohjausta (valmentava II), voivat järjestää vain erityisoppilaitokset sekä rajatun erityisopetuksen erityisen koulutustehtävän saaneet oppilaitokset. Valmentava II -koulutuksen järjestämislupa on yhteensä 12 koulutuksen järjestäjällä.

Ammatilliseen peruskoulutukseen valmentava koulutus on laaja koulutuskokonaisuus, johon yhdistyy elementtejä kaikista nykyisistä valmistavista ja valmentavista koulutuksista sekä kotitalousopetuksesta. Järjestämislupien uudistamisessa tullaan ottamaan huomioon koulutuksen järjestämisedellytysten ohella myös koulutuksen alueellinen saataavuus ja kattavuus.

Työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaa koulutusta olisi tarkoituksenmukaista järjestää niissä oppilaitoksissa, jotka vastaavat vaikeimmin vammaisten opiskelijoiden erityisopetuksesta, eli erityisoppilaitoksissa ja rajatun erityisopetuksen erityistehtävän saaneissa oppilaitoksissa. Valmentava I koulutus yhdistyisi ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavaan koulutuskokonaisuuteen eikä näin ollen olisi enää jatkossa profiloitunut erityisopetuksena annettavaksi koulutukseksi. Opiskelijoiden joustavien siirtymismahdollisuuksien varmistamiseksi olisi kuitenkin perusteltua, että ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavaa koulutusta voisivat järjestää myös erityisoppilaitokset sekä erityisopetuksen rajatun erityistehtävän saaneet oppilaitokset. Ammatilliseen peruskoulutukseen valmentava koulutus järjestettäisiin tällöin erityisopetuksena ja koulutus olisi suunnattu ensisijaisesti sellaisille opiskelijoille, joiden tavoitteena on siirtyä erityisopetuksena järjestettävään tutkintotavoitteeseen koulutukseen.

Ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavien koulutusten kokonaisopiskelijamäärän ei arvioida merkittävästi muuttuvan koulutusten yhdistämisen vuoksi. Kotitalousopetukseen on osallistunut vuosittain muutamia satoja lukion oppimäärän suorittaneita, jotka eivät jatkossa todennäköisesti hakeutuisi ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavaan koulutukseen. Samoin maahanmuutta-

jille suunnattuun valmistavaan koulutukseen on osallistunut jonkin verran tutkinnon jo suorittaneita henkilöitä sekä sellaisia henkilöitä, joiden kielitaitotaso ei ole riittävä. Uuden koulutuskokonaisuuden käyttöönoton jälkeen oletettavasti osa maahanmuuttajien valmistavaan koulutukseen osallistuneista ei osallistuisikaan ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavaan koulutukseen, vaan tällä kohderyhmälle tarkoituksenmukaisempaan kieli- tai kotoutumiskoulutukseen. Valmentavan koulutuksen uusi monipuolinen koulutuskokonaisuus ja erityisesti oppisopimuskoulutuksen ennakkopakettien sisällyttäminen valmentavaan koulutukseen saattaisivat sen sijaan lisätä valmentavan koulutuksen opiskelijamäärää ja tuoda koulutuksen piiriin sellaisia uusia opiskelijoita, jotka aiemmin ovat jättäytyneet kokonaan ammatillisen koulutuksen ulkopuolelle.

Uudet valmentavat koulutuskokonaisuudet edellyttäisivät myös opettajien kelpoisuutta koskevien säännösten muuttamista. Ehdotuksen mukaan ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavan koulutuksen opettajan kelpoisuusvaatimus vastaisi voimassa olevaa ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavaa ja valmistavaa koulutusta sekä maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavaa koulutusta antavan henkilön kelpoisuutta. Opetustoimen henkilöstön kelpoisuudesta annetun asetuksen (986/1998) 13 b §:n mukaan ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavaa ja valmistavaa koulutusta sekä maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavaa koulutusta on kelpoinen antamaan henkilö, jolla on kyseisessä asetuksessa säädetty ammatillisten tai yhteisten opintojen opettajan kelpoisuus.

Työhön ja itsenäiseen elämään valmentava koulutus annetaan aina erityisopetuksena. Opetusta antavan henkilön kelpoisuusvaatimuksen ehdotetaan vastaavan kelpoisuusasetuksessa säädettyjä ammatillista erityisopetusta antavan opettajan kelpoisuusvaatimuksia. Opetustoimen henkilöstön kelpoisuudesta annetun asetuksen mukaan vammaisten valmentavaa ja kuntouttavaa opetusta ja ohjausta on kelpoinen antamaan henkilö, jolla on asetuksessa säädetty erityisopetusta antavan opettajan kelpoisuus. Nykyinen valmentava I -koulutus yhdistyisi ammatilli-

seen peruskoulutukseen valmentavaan koulutukseen, jossa ei edellytetäisi erityisopettajan kelpoisuutta. Jos ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavaa koulutusta annetaan erityisopetuksena, edellytetäisiin kuitenkin kelpoisuusasetuksessa säädettyjen erityisopettajan kelpoisuusvaatimusten täyttämistä.

4.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Nykyisten neljän eri kohderyhmille suunnatun valmistavan koulutuksen yhdistäminen yhdeksi koulutuskokonaisuudeksi luo perusopetuksen ja toisen asteen nivelvaiheeseen nykyistä selkeämmän yhden koulutuskokonaisuuden. Koulutus on suunnattu opiskelijoille, jotka tarvitsevat lisävalmiuksia jatkoopintoihin siirtymiseksi ja ammatillisen perustutkinnon suorittamiseksi. Työhön ja itsenäiseen elämään valmentava koulutus vastaa siihen perustuslaissa julkiselle vallalle säädettyyn velvoitteeseen, jonka mukaan on turvattava jokaiselle yhtäläinen mahdollisuus saada kykijensä ja erityisten tarpeidensa mukaisesti myös muuta kuin perusopetusta.

Ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavassa koulutuksessa perusopetuksen päättäneet nuoret pysyvät perusopetuksen jälkeisessä nivelvaiheessa koulutuksen piirissä ja kynnys ammatilliseen peruskoulutukseen siirtymiseen madaltuu. Uuden yhtenäisen valmentavan koulutuskokonaisuuden sekä erityisesti siihen sisältyvän oppisopimuskoulutuksen ennakkopakson arvellaan tuovan koulutuksen piiriin myös sellaisia opiskelijoita, jotka muutoin eivät ollenkaan osallistuisi perusopetuksen jälkeiseen koulutukseen. Valmentava koulutus osana koulutuspolkua edistää osaltaan myös sitä koulutuspoliittista tavoitetta, että mahdollisimman monella nuorella olisi perusasteen jälkeinen ammatillinen tutkinto.

Myös opiskelijaksi ottamisen perusteita tarkennettaisiin siten, että koulutukseen voitaisiin vain erityisestä syystä valita tutkinnon tai valmentavan koulutuksen jo aiemmin suorittanut henkilö. Nykyisin erityisesti vammaisille opiskelijoille tarkoitettussa koulutuksessa on esiintynyt tilanteita, joissa opiskelija on suorittanut peräkkäin useita valmentavia koulutuksia. Kohderyhmän tarkemman rajauksen tavoitteena onkin ehkäistä tarpeetonta

päällekkäistä koulutusta ja edistää opiskelupaikkojen kohdentumista jatko-opiskeluvalmiuksien vahvistamista tarvitseville nuorille ja aikuisille.

Valmentava koulutus tukee ja ohjaa nuoria koulutus- ja uravalinnoissa, mikä vähentää ammatillisen koulutuksen keskeyttämistä ja tehostaa koulutuksen läpäisyä. Järjestelmän selkeyttäminen ja sujuvien siirtymismahdollisuuksien luominen myös vähentää tarpeetonta päällekkäistä koulutusta ja lyhentää koulutukseen käytettyä kokonaisaikaa, mikä lisää osaavan työvoiman saatavuutta ja tukee työurien pidentymistä.

Erityisopetuksen järjestämistä koskevien säännösten tarkentaminen selkeyttäisi erityisopetusta koskevaa sääntelyä, yhtenäistäisi eri oppilaitosten käytäntöjä ja parantaisi opiskelijoiden oikeusturvaa. Ammattitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden sekä osaamisen arvioinnin mukauttamisella saattaa olla merkittäviä vaikutuksia opintojen jälkeisen työllistymisen ja jatkoopintokelpoisuuden kannalta. Tavoitteena on turvata kaikille opiskelijoille yhdenvertaiset mahdollisuudet työllistymisen edellyttämän ammattitaidon hankkimiseen opiskelijan henkilökohtaiset tavoitteet ja valmiudet huomioiden.

5 Asian valmistelu

5.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Opetus- ja kulttuuriministeriö ja Opetushallitus aloittivat keväällä 2012 valmistavien ja valmentavien koulutusten selkiyttämiseen liittyvien toimenpiteiden valmistelun. Valmistelun lähtökohdaksi tehtiin SWOT-analyysit kaikista koulutuksista, vertailtiin koulutusten tehtäviä ja tavoitteita sekä analysoitiin koulutusten yhteistä arvopohjaa. Lisäksi erillisselvityksinä laadittiin valmistavien ja valmentavien koulutusten toimintaympäristön analyysi sekä kyseisistä koulutuksista valmistuvien opiskelijoiden jatkolukujen seurannan selvitys. Valmistelun aikana järjestettiin koulutuksen järjestäjien kanssa kolme työseminaaria vuosina 2012–2013 sekä yksi laajempi tiedotus- ja yhteistyöseminaari syksyllä 2013. Seminaarien avulla koottiin koulutuksen järjestäjien ja muiden

yhteistyötahojen kommentteja ja ehdotuksia työn pohjaksi.

Myös aiempia selvityksiä ja raportteja on valmistelutyössä hyödynnetty laajasti. Maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavasta koulutuksesta on säännöllisesti laadittu Opetushallituksen tilannekatsauksia, viimeisin laaja raportti vuonna 2013 (Maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistava koulutus, Koulutuksen seurantaraportit 2013:2, Opetushallitus). Ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavaa ja valmistavaa koulutusta on jo sen kokeilun vuosina 2006—2010 seurattu vaikuttavuus selvitysten avulla ja koulutuksen vakinaistamisen tuloksia on koottu raporttiin vuodelta 2013 (Vakinaisen ammattistartin alkuvaihe, Raportit ja selvitykset 2013:7, Opetushallitus).

Opetushallitus jakoi vuonna 2013 koulutuksen järjestäjille opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämää valtionavustusta kehittämishankkeisiin, joiden tarkoituksena on tuottaa tietoa valmentavien koulutusten yhdistämisen taustaksi. Hankkeet liittyvät sekä oppisopimukseen valmentavan ammattistartin kehittämiseen että yhdistettävän valmentavan koulutuksen osien modulointiin, koulutuksen kohderyhmien analysointiin sekä yhdistettävän koulutuksen järjestämisen kysymyksiin. Keskeisinä tavoitteina on myös verkostoyhteistyön mahdollisuuksien selvittäminen. Valtionavustuksella tuetut kehittämishankkeet jatkuvat vielä vuoden 2015 puolelle ja niiden tulokset tulevat hyödyttämään lähinnä koulutusten perusteiden laadintaa.

Opetushallitus asetti tammikuussa 2014 projektiryhmän, jonka tehtävänä on valmistella yhdistettävien valmentavien koulutusten perusteet. Tavoite on, että koulutusten perusteet voitaisiin vahvistaa Opetushallituksessa mahdollisimman pian sen jälkeen, kun valmentavaa koulutusta koskevat säädösmuutokset on vahvistettu. Koulutuksen järjestäjien kannalta on perusteltua, että koulutuksen perusteet olisivat käytettävissä viimeistään vuodenvaihteessa 2014—15, jotta esityksen mukaan 1 päivänä elokuuta 2015 alkavat koulutukset voidaan suunnitella ajoissa paikallistasolla.

Esitys on valmisteltu opetus- ja kulttuuriministeriössä yhteistyössä Opetushallituksen

kanssa. Esitys on käsitelty kunnallistalouden ja –hallinnon neuvottelukunnassa 19 päivänä elokuuta 2014.

5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen

Hallituksen esityksen luonnoksesta on pyydetty lausunnot keskeisiltä sidosryhmiltä. Lisäksi lausuntopyyntö ja hallituksen esityksen luonnos olivat luettavissa opetus- ja kulttuuriministeriön internetsivuilla ja myös muilla kuin lausuntopyyntö jakelussa olleilla tahoilla oli mahdollisuus antaa lausunto. Launtojen antamisen määräaika päättyi 27 päivänä kesäkuuta 2014. Hallituksen esityksen luonnokseen annettiin yhteensä 32 lausuntoa.

Lausunnoissa kannatettiin laajasti valmistavien ja valmentavien koulutusten yhdistämistä esityksessä ehdotetulla tavalla. Useissa lausunnoissa tuotiin kuitenkin esille, että koulutusten yhdistäminen ei saa heikentää erilaisten kohderyhmien asemaa. Erityisesti nostettiin esille vammaisten ja muuten erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden mahdollisuudet päästä valmentavaan koulutukseen ja saada tarvitsemaansa tukea koulutuksen suorittamisessa. Lisäksi lausunnoissa kiinnitettiin huomiota erityisenä kohderyhmänä aikuisiin maahanmuuttajiin ja heidän mahdollisuuksiinsa saavuttaa ammatillisen peruskoulutuksen suorittamisessa tarvittava kielitaito ja muut valmiudet kotoutumiskoulutuksen jälkeen ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavassa koulutuksessa.

Lausunnoissa kannatettiin esitettyjä opiskelijaksi ottamisen perusteita. Hyvänä rajauksena pidettiin sitä, että koulutukseen ei pääsääntöisesti tulisi valita tutkinnon jo suorittaneita henkilöitä. Tärkeänä pidettiin kuitenkin mahdollisuutta poiketa tästä pääsäännöstä silloin, kun valmentavan koulutuksen suorittamisen voidaan katsoa olevan henkilön jatko-opintovalmiuksien hankkimisen kannalta taroituksenmukaista.

Valmentavien koulutusten laajuutta ja kestoja koskevia ehdotuksia pääosin kannatettiin. Valmentavan koulutuksen suorittamiseen sisältyvää joustavuutta ja valinnaisuutta pidettiin tärkeänä. Eräissä lausunnoissa toivottiin kuitenkin tarkennusta siihen, tuleeko koulu-

tuksen järjestäjän tarjota opiskelijalle kaikkia valinnaisia koulutuksen osia. Hallituksen esityksen perusteluja on tarkennettu tältä osin.

Koulutuksen järjestämislupien myöntämisen osalta lausunnoissa tuotiin esille koulutuksen alueellinen kattavuus ja saatavuus myös jatkossa. Eräissä lausunnoissa kritisoi- tiin uudistusten käyttöönoton ja järjestämislupien hakemisen tiukkaa aikataulua ja esitettiin, että uudistukset tulisi sovittaa hallituksen rakennepoliittisessa ohjelmassa päätetty-

jen muiden uudistusten aikatauluihin. Hallituksen rakennepoliittisen ohjelman toimeenpanoa koskevassa päätöksessä on kuitenkin päätetty, että uudistettu ammatilliseen peruskoulutukseen valmentava koulutus otetaan käyttöön syksyllä 2015. Uusien koulutuskokonaisuuksien käyttöönotto edellyttää myös järjestämislupien tarkistamista uusien koulutuskokonaisuuksien käyttöönoton yhteydessä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Laki ammatillisesta peruskoulutuksesta

1 §. *Soveltamisala.* Soveltamisalasäännöksen 1 momentin mukaan ammatillisesta peruskoulutuksesta annetussa laissa säädetään ammatillisesta peruskoulutuksesta ja siinä suoritettavista tutkinnoista. Valmistavat koulutukset ja kotitalousopetus määritellään lain 3 §:ssä, mutta niitä ei erikseen mainita soveltamisalasäännöksessä. Ammatillisesta peruskoulutuksesta annettua lakia on 1 päivänä elokuuta 2015 voimaan tulevalla lainmuutoksella muutettu siten, että lain 3 §:n 1 momentin mukaan ammatillinen peruskoulutus on 14 §:ssä tarkoitettun koulutuksen järjestäjän opetussuunnitelman mukaan suoritettavaa koulutusta, joka johtaa ammatilliseen perustutkintoon. Selkeyden vuoksi soveltamisalasäännöstä ehdotetaan tarkennettavaksi siten, että siinä mainittaisiin erikseen myös tutkintoon johtamattoman valmentavan koulutuksen kuuluvan lain soveltamisalaan.

3 §. *Ammatillinen peruskoulutus ja valmentava koulutus.* Pykälän 1 momentissa on ammatillisen peruskoulutuksen määritelmä. Pykälän 2 momentissa luetellaan lain soveltamisalaan kuuluvat ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavat ja valmentavat koulutukset ja 3 momentissa säädetään kotitalousopetuksesta. Säännökseen ehdotetaan tehtäväksi uusien valmentavien koulutusten käyttööntöön liittyviä muutoksia ja lisäksi pykälän otsikko ehdotetaan muutettavaksi vastaamaan paremmin ehdotetun säännöksen sisältöä. Pykälän 1 momenttia ei ehdoteta muutettavaksi.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, mitä lain soveltamisalaan kuuluvia tutkintoon johtamattomia valmentavia koulutuksia voidaan järjestää. Ehdotetun säännöksen mukaan tutkintoon johtamattomana valmentavana koulutuksena voitaisiin järjestää ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavaa koulutusta sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaa koulutusta.

Voimassa olevan pykälän 2 momentissa todetaan, että ammatillisen peruskoulutuksen yhteydessä voidaan järjestää opetukseen läheisesti liittyvää muuta toimintaa. Kyseinen säännös ehdotetaan siirrettäväksi pykälän 3 momenttiin. Muulla toiminnalla tarkoitetaan esimerkiksi kirjasto- ja kerhotoimintaa.

5 §. *Koulutuksen tavoitteet.* Elokuussa 2015 voimaan tulevan pykälän 1 momentissa säädetään ammatillisen peruskoulutuksen tavoitteista. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi myös valmentavien koulutusten tavoitteita koskevat säännökset. Ehdotettujen säännösten mukaan ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavan koulutuksen tavoitteena olisi antaa opiskelijalle valmiuksia ammatilliseen peruskoulutukseen hakeutumiseksi sekä vahvistaa opiskelijan edellytyksiä suorittaa ammatillinen perustutkinto. Työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen tavoitteena puolestaan olisi antaa sairauden tai vamman vuoksi erityistä tukea tarvitseville opiskelijoille heidän henkilökohtaisten tavoitteidensa ja valmiuksiensa mukaista opetusta ja ohjausta.

Pykälän 4 momentin mukaan vammaisille järjestettävän ammatillisen peruskoulutuksen tavoitteena on lisäksi yhteistyössä kuntoutuspalvelujen tuottajien kanssa edistää opiskelijan kokonais kuntoutusta. Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 39 a §:n mukaan koulutuksen yhteistyössä on noudatettava, mitä kuntoutuksen asiakasyhteistyöstä annetussa laissa (497/2003) säädetään.

Pykälän 4 momentin sanamuotoa ehdotetaan tarkennettavaksi siten, että sana vammaisen korvattaisiin käsitteellä erityistä tukea tarvitseva opiskelija. Ehdotetun muutoksen tarkoituksena ei ole muuttaa säännöksen soveltamisalaa. Tavoitteena on poistaa säännöksen sanamuodosta osittain leimaavaksi koettu vammaisuuden käsite sekä tarkentaa sanamuotoa vastaamaan säännöksen tosiasiallista soveltamisalaa, sillä kuntoutuspalvelujen tarve ei ole sidoksissa ainoastaan henkilön vammaisuuteen. Säännöksen sanamuodon muuttamisella pyritään myös kuvaamaan sitä, että koulutuksen tavoitteena on edistää opiskelijan kokonais kuntoutusta kaikkien

kuntoutuspalveluja saavien ja erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden kohdalla. Säännöksessä tarkoitettu erityisen tuen tarve ei ole sidoksissa siihen, järjestetäänkö opiskelijan opetus erityisopetuksena vai ei. Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 3 §:n 1 momentin mukaan ammatillisella peruskoulutuksella tarkoitetaan ammatilliseen perustutkintoon johtavaa koulutusta, joten säännöstä tarkennettaisiin myös siten, että kokonaiskuntoutuksen edistämisen tavoite ei koskisi vain ammatillista peruskoulutusta, vaan kaikkea ammatillisesta peruskoulutuksesta annetussa laissa tarkoitettua koulutusta.

12 §. Tutkintojen ja valmentavien koulutusten mitoituserusteet. Esityksen mukaan valmentavien koulutusten mitoituserusteena käytettäisiin osaamispisteitä. Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 1 päivänä elokuuta 2015 voimaan tulevaan 12 §:ään ehdotetaan tehtäväksi tätä koskevia muutoksia. Myös pykälän otsikko ehdotetaan muutettavaksi vastaamaan paremmin ehdotetun säännöksen sisältöä.

Pykälän 1 momentin mukaan ammatillisenä peruskoulutuksena suoritettavien ammatillisten perustutkintojen mitoituksen peruste on osaamispiste. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi, että myös valmentavien koulutusten ja niiden osien mitoituksen peruste olisi osaamispiste.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi säännös valmentavien koulutusten laajuudesta. Ehdotetun säännöksen mukaan ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavan koulutuksen sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen laajuus olisi 60 osaamispistettä.

Pykälän 3 momentin mukaan ammatillisessa peruskoulutuksessa vuoden aikana keskimäärin saavutettu osaaminen vastaa 60:tä osaamispistettä. Momentti sisältää myös koulutuksen järjestäjää velvoittavan säännöksen, jonka mukaan ammatillinen peruskoulutus on järjestettävä siten, että opiskelija voi suorittaa tutkinnon sen laajuutta vastaavassa ajassa. Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi, että myös valmentavassa koulutuksessa vuoden aikana keskimäärin saavutettu osaaminen vastaisi 60:tä osaamispistettä. Myös valmentava koulutus tulisi järjestää siten, että

opiskelija voisi suorittaa koulutuksen sen laajuutta vastaavassa ajassa.

Osaamispisteisiin perustuva mitoituseruste ei ole sidoksissa osaamisen hankkimisen ajalliseen kestoon, vaan koulutuksen osan osaamistavoitteiden saavuttamiseen. Koulutuksessa vuoden aikana keskimäärin saavutettu osaaminen vastaisi 60:tä osaamispistettä, mutta esimerkiksi erityistä tukea tarvitseva opiskelija voi tarvita 60:tä osaamispistettä vastaavan osaamisen saavuttamiseen keskimääräistä pidemmän ajan. Tämä tulisi ottaa huomioon koulutuksen ajallisessa kestossa. Opintojen kestosta säädetään lain 31 §:ssä ja kyseiseen pykälään ehdotetaan lisättäväksi valmentavien koulutusten kestoja koskevat säännökset.

12 a §. Tutkinnon ja valmentavan koulutuksen osien mitoituserusteet. Lain 1 päivänä elokuuta 2015 voimaan tulevassa uudessa 12 a §:ssä säädetään tutkinnon osien mitoituksesta osaamispisteinä. Säännöksen mukaan tutkinnon osien osaamispisteet määräytyvät sen mukaan, mikä on niihin sisältyvän osaamisen kattavuus, vaikeusaste ja merkittävyys suhteessa koko tutkinnon ammattitaitovaatimuksiin ja osaamistavoitteisiin. Säännöksen ehdotetaan lisättäväksi, että vastaava mitoituseruste koskisi myös valmentavan koulutuksen osien mitoitusta.

12 c §. Valmentavan koulutuksen muodostuminen. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 12 c §, jossa säädettäisiin valmentavan koulutuksen muodostumisesta. Ehdotetun säännöksen mukaan valmentava koulutus sisältäisi koulutuksen osia. Koulutuksen osat olisivat valmentavan koulutuksen tavoitteisiin perustuvia osaamiskokonaisuuksia. Säännöksen ehdotetaan myös valtuutussäännöstä, jonka mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin säätää tarkemmin valmentavaan koulutukseen kuuluvista koulutuksen osista.

13 b §. Valmentavan koulutuksen perusteet. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 13 b §, jossa säädettäisiin valmentavan koulutuksen perusteista. Ehdotetun säännöksen 1 momentin mukaan Opetushallitus määräisi koulutusten perusteet, kuten se nykyisin määrää opetussuunnitelmien perusteet. Koulutuksen perusteet määrättäisiin erikseen ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavalle kou-

lutukselle sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentavalle koulutukselle.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin Opetushallituksen päätösvaltaan kuuluvista asioista, joista Opetushallituksen tulee määrätä koulutuksen perusteissa. Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan koulutuksen perusteissa määrättäisiin koulutuksen osien pakollisuus ja valinnaisuus sekä koulutuksen osien laajuus osaamisasteina siltä osin kuin näistä ei säädetä 12 c §:n nojalla annetulla asetuksella. Säännöksen 2 kohdan mukaan Opetushallitus päättäisi myös koulutuksen osien osaamistavoitteet ja osaamisen arvioinnin eli arvioinnin kohteet ja arviointikriteerit.

14 §. Koulutuksen järjestäjän opetussuunnitelma. Pykälän 1 päivänä elokuuta 2015 voimaan tulevan 1 momentin sanamuotoa muutettaisiin terminologisesti siten, että 3 §:ssä tarkoitettun muun koulutuksen opetussuunnitelman perusteiden tilalle muutettaisiin 13 b §:ssä tarkoitettujen valmentavien koulutusten perusteet.

19 a §. Erityisopetus. Lakiin ehdotetaan liittäväksi uusi 19 a §, jossa säädettäisiin erityisopetuksen perusteista, määritelmästä ja tavoitteista. Voimassa olevan lain 20 §:n 1 momentin mukaan vammaisuuden, sairauden, kehityksessä viivästyminen, tunne-elämän häiriön tai muun syyn vuoksi erityisiä opetus- tai opiskelijahuollon palveluja tarvitsevien opiskelijoiden opetus annetaan erityisopetuksena. Säännöksessä luetellaan ne perusteet, joiden vuoksi opiskelijan opetus annetaan erityisopetuksena. Perusteet on lain säännöstä tarkemmin jaoteltu Tilastokeskuksen luokittelussa. Tilastokeskuksen luokittelua käytetään erityisopetuksen järjestämisestä päätettäessä. Kyseisen luokittelun mukaan erityisopetuksen perusteet ovat:

1. hahmottamisen, tarkkaavaisuuden ja keskittymisen vaikeudet,
2. kielelliset vaikeudet,
3. vuorovaikutuksen ja käyttäytymisen häiriöt,
4. lievä kehityksen viivästyminen,
5. vaikea kehityksen viivästyminen,
6. psyykkiset pitkäaikaissairaudet,
7. fyysiset pitkäaikaissairaudet,
8. autismiin tai Aspergerin oireyhtymään liittyvät oppimisvaikeudet,

9. liikkumisen ja motoristen toimintojen vaikeus,

10. kuulovamma,

11. näkövamma ja

12. muu syy, joka edellyttää erityisopetusta.

Erityisopetusta saavan opiskelijan erityisen tuen tarpeet vaihtelevat. Useimmiten erityisopetuksen perusteena on jokin oppimisvaikeuksia aiheuttava seikka, joka edellyttää pedagogista tukea. Erityisopetuksen perusteena voi olla myös sellainen vamma tai sairaus, joka edellyttää muita erityisiä opetus- ja opiskelijajärjestelyjä oppimisen ja opiskelun mahdollistamiseksi.

Voimassa oleva säännös erityisopetuksesta on koettu osittain leimaavaksi siinä mainittujen perusteiden ja käytettyjen sanamuotojen vuoksi. Säännöksessä käytettyjä sanamuotoja ehdotetaankin muutettavaksi. Uuden 19 a §:n 1 momenttiin ehdotetussa säännöksessä mainittaisiin erityisopetuksen perusteena oppimisvaikeudet, vamma tai sairaus. Mainitut perusteet kattaisivat jatkossakin kaikki Tilastokeskuksen luokittelussa käytetyt perusteet. Säännöksessä nykyisin mainitut ja leimaaviksi koetut kehityksessä viivästyminen ja tunne-elämän häiriö erityisopetuksen perusteena ehdotetaan säännöksen sanamuodosta poistettaviksi, mutta niiden voidaan katsoa sisältyvän ehdotetussa säännöksessä mainittuihin perusteisiin. Lisäksi voimassa olevassa säännöksessä käytetty sanamuoto vammaisuus korvattaisiin sanalla vamma.

Ehdotetut muutokset eivät merkitsisi erityisopetuksen soveltamisalan muuttamista tai laajentamista. Erityisopetuksen järjestämistä koskeissa hallinnollisissa päätöksissä käytettäisiin edelleen Tilastokeskuksen luokittelua.

Voimassa olevan 20 §:n 1 momentissa oleva säännös määrittelee sen, milloin opiskelijan opetus annetaan erityisopetuksena eli milloin opiskelijalla on oikeus erityisopetukseen. Säännöksessä todetaan, että jos opiskelija säännöksessä mainittujen syiden (vammaisuus, sairaus, tunne-elämän häiriö, kehityksessä viivästyminen tai muu syy) vuoksi tarvitsee erityisiä opetus- tai opiskeluhuollon palveluja, opetus tulee antaa erityisopetuksena. Lisäksi ammatillisesta koulutuksesta annetun asetuksen 8 §:n 4 momentissa on tar-

kennettu, että erityisopetuksena ei kuitenkaan pidetä tukiovetusta, joka annetaan opinnoissa tilapäisesti jälkeen jääneille tai oppilaalle, jolla on lieviä oppimis- tai sopeutumishäiriöitä.

Erityisillä opetus- ja opiskelijahuollon palveluilla tarkoitetaan käytännössä erilaisia toimia, joilla tuetaan oppimista ja opiskelua. Erityisopetuksen yhteydessä annettavat erityiset opetus- ja opiskelijahuollon palvelut määrittyvät kunkin opiskelijan yksilöllisten tarpeiden mukaisesti. Yhteistä niille on, että opiskelija tarvitsee erityistä oppimisen tai opiskelun tukea, joka on pitkäaikaista tai säännöllistä, sillä tilapäistä tukiovetusta ei pidetä erityisopetuksena.

Erityisopetuksen erityisistä opintososiaalisista etuuksista säädetään lain 38 §:ssä. Kyseisen säännöksen mukaan erityisopetusta saavalla opiskelijalla on oikeus opiskelun edellyttämiin avustajapalveluihin, muihin opiskelijahuollon palveluihin sekä erityisiin apuvälineisiin. Opiskelijahuollon piiriin kuuluvista palveluista säädetään oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa (1287/2013). Muutoin laissa ei ole tarkemmin määritelty, mitä toimia erityisillä opetus- ja opiskelijahuollon palveluilla tarkoitetaan.

Erityisopetusta koskevaa sääntelyä ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä nykyistä tarkemmin määriteltäisiin, milloin opiskelijan oppimisvaikeuksista, vammasta tai sairaudesta johtuva tuen tarve on sellainen, että opetus tulee antaa erityisopetuksena. Pykälän 1 momenttiin ehdotetun säännöksen mukaan opetus annettaisiin erityisopetuksena, jos opiskelija tarvitsee pitkäaikaista tai säännöllistä erityistä oppimisen tai opiskelun tukea. Nykytilaa vastaavasti opiskelijalle tilapäisesti annettavaa erityistä oppimisen tukea ja ohjautusta ei katsottaisi erityisopetuksiksi. Ehdotettu säännös korvaisi voimassa olevan asetuksen 8 §:n 4 momentin säännöksen, jossa on määritelty, milloin opiskelijalle annettavaa tukea ei pidetä erityisopetuksena.

Erityisopetus on osa opiskelijalle annettavaa erityistä tukea, jonka avulla pyritään mahdollistamaan henkilökohtaisten tavoitteiden ja valmiuksien mukainen oppiminen ja opiskelu. Erityisopetuksen tarve on määriteltävä jokaiselle opiskelijalle yksilöllisesti ja tavoitteiden saavuttamista on tuettava yksi-

öllisesti suunnitellun ja ohjatun oppimisprosessin avulla. Erityisopetukseen liitetään tarvittaessa myös muita tukitoimia ja kuntoutusta. Lain 5 §:n mukaan koulutuksen tavoitteena on yhteistyössä kuntoutuspalvelujen tuottajien kanssa edistää opiskelijan kokonaiskuntoutusta. Erityisopetusta saava opiskelija on lisäksi oikeutettu lain 38 §:ssä mainittuihin erityisiin opintososiaalsiin etuuksiin, kuten opiskelun edellyttämiin avustajapalveluihin sekä erityisiin apuvälineisiin.

Uuden 19 a §:n 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi myös erityisopetuksen nykyistä tarkemmasta määritelmästä. Ehdotetun säännöksen mukaan erityisopetuksella tarkoitetaan opiskelijan henkilökohtaisiin tavoitteisiin ja valmiuksiin perustuvaa suunnitelmallista pedagogista tukea sekä erityisiä opetus- ja opiskelijajärjestelyjä. Säännöksessä tuotaisiin lakiin se nykyisin Opetushallituksen laatimissa tutkinnon perusteissa mainittu periaate, että erityisopetus perustuu opiskelijan yksilöllisiin tavoitteisiin ja valmiuksiin. Säännöksessä mainittaisiin erityisopetuksen osana myös opiskelijalle annettava suunnitelmallinen pedagoginen tuki, joka perustuu opiskelijan osallisuuden tukemiseen, kokonaisvaltaiseen opiskelijan huomioimiseen sekä suunnitelmallisuuteen opintojen alussa, aikana ja päättyessä. Erityisillä opetus- ja opiskelijajärjestelyillä tarkoitettaisiin erilaisia aikajärjestelyjä, oppimis- ja työympäristöjärjestelyjä, yksilö- ja ryhmätyöskentelytapoja, opetusmenetelmiä, opiskelumateriaaleja, apuvälineitä, teknologiaratkaisuja sekä arviointimenetelmiä ja -järjestelyjä.

Voimassa olevan asetuksen 8 §:n 3 momentin mukaan erityisopetuksessa opetus on mukautettava siten, että opiskelija mahdollisimman suuressa määrin saavuttaa saman pätevyuden kuin muussa ammatillisessa koulutuksessa. Opetushallituksen laatimissa tutkinnon perusteissa todetaan, että erityisopiskelijan arvioinnissa tulee noudattaa samoja periaatteita kuin muidenkin opiskelijoiden arvioinnissa. Mikäli opiskelija ei jossakin tutkinnon osassa saavuta tutkinnon perusteissa ilmaistuja T1-tason tavoitteita, opetusta voidaan mukauttaa. Tällöin myös arviointi on suoritettava mukautettuihin ammattitaitovaatimuksiin tai osaamistavoitteisiin suhteutettuna. Koulutuksen järjestäjä laatii tutkinnon

osan mukautetut ammattitaitovaatimukset tai osaamistavoitteet sekä arviointikriteerit. Tavoitteita voidaan opiskelijan edellytysten perusteella mukauttaa joko kaiken opetuksen osalta tai vain yhden tai useamman tutkinnon osan osalta.

Pykälän 2 momentissa olisi ammattitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden sekä osaamisen arvioinnin mukauttamista koskeva säännös. Ehdotetussa säännöksessä mainittaisiin erityisopetuksen ensisijainen tavoite eli se, että opiskelija voi hänelle annettavien tukitoimien avulla saavuttaa tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaiset ammattitaitovaatimukset ja osaamistavoitteet. Jos koulutuksen järjestäjä toteaa, että tutkinnon perusteiden mukaista osaamista ei tukitoimienkaan avulla voida saavuttaa, ammattitaitovaatimuksia ja osaamistavoitteita sekä osaamisen arviointia voidaan mukauttaa. Ehdotetun säännöksen mukaan mukauttamista voitaisiin kuitenkin tehdä vain siinä laajuudessa, kuin se on opiskelijan henkilökohtaiset tavoitteet ja valmiudet huomioon ottaen välttämätöntä. Mukauttamisella on merkitystä työllistymisen kannalta saavutettavan ammattitaidon sekä jatko-opintokelpoisuuden kannalta, joten mukautusten käyttäminen on perusteltua rajata vain niihin tilanteisiin, joissa tutkinnon perusteiden mukaisia vaatimuksia ei ole mahdollista tukitoimien avulla saavuttaa.

Valmentavan koulutuksen perusteiden mukaisia osaamistavoitteita ei voitaisi ehdotetun 2 momentin säännöksen perusteella mukauttaa. Mukauttamisen mahdollisuus ei ole tarpeen, koska valmentavissa koulutuksissa koulutuksen perusteiden mukaisten koulutuksen osien suorittaminen ei pääsääntöisesti edellytä tietyn tasoisen osaamisen saavuttamista. Valmentavissa koulutuksissa osaamistavoitteet perustuvat opiskelijan yksilöllisiin valintoihin, tavoitteisiin ja valmiuksiin.

Voimassa olevan 20 §:n 3 momentin mukaan erityisopetuksessa voidaan poiketa lain ja sen nojalla annetun asetuksen säännöksistä siten kuin opetussuunnitelman tai tutkinnon perusteissa määrätään. Kyseinen säännös antaa Opetushallitukselle laajan valtuuden määrätä erityisopetuksessa tehtävistä poikkeuksista, mutta ei täytä perustuslain mukaisia valtuutussäännöksen tarkkarajaisuuden vaatimuksia. Käytännössä erityisopetuksessa

poiketaan tutkinnon perusteiden mukaisista ammattitaitovaatimuksista ja osaamistavoitteista.

Voimassa olevan käytännön mukaisesti Opetushallitus on määrännyt tutkinnon perusteissa, miltä osin ammattitaitovaatimuksista tai osaamistavoitteista ei voida poiketa ammatillisesta koulutuksesta annetun asetuksen 8 §:n 3 momentissa tarkoitettujen mukautusten perusteella. Pykälän 4 momenttiin ehdotetaan valtuutussäännöstä, jonka mukaan Opetushallitus voisi tutkinnon perusteissa määrätä, miltä osin ammattitaitovaatimuksista ja osaamistavoitteista ei voida poiketa lain 19 a §:n 2 momentissa tarkoitettujen mukauttamisen perusteella. Säännös on tarpeen erityisesti silloin, jos ammattialalla on sellaisia erittäin keskeisiä ammattitaitovaatimuksia, joiden saavuttaminen on edellytyksenä kyseisessä ammatissa toimimiselle. Opetushallitus voisi tällöin tutkinnon perusteissa määrätä, miltä osin ammattitaitovaatimuksia ei voida mukauttaa, jotta tutkinnon osa voidaan katsoa suoritetuksi. Muilta osin koulutuksen järjestäjä päättäisi mukauttamisesta henkilökohtaisessa opetuksen järjestämisestä koskevassa suunnitelmassa.

20 §. Erityisopetuksesta päättäminen. Lain 20 §:ään koottaisiin erityisopetuksesta päättämistä koskevat säännökset. Pykälän otsikko ehdotetaan muutettavaksi vastaamaan pykälän sisältöä.

Voimassa olevan 20 §:n 1 momentin mukaan erityisopetuksessa opiskelijalle tulee laatia henkilökohtainen opetuksen järjestämisestä koskeva suunnitelma (HOJKS). Ammatillisesta koulutuksesta annetun asetuksen 8 §:n 1 momentin mukaan henkilökohtaisen opetuksen järjestämisestä koskevasta suunnitelmasta tulee ilmetä suoritettava tutkinto, opetuksessa noudatettavat tutkinnon perusteet ja tutkinnon laajuus, opiskelijalle laadittu henkilökohtainen opetussuunnitelma, erityisopetuksen peruste sekä opiskelijalle annettavat erityiset opetus- ja opiskelijahuollon palvelut ja muut opiskelijan saamat henkilökohtaiset palvelu- ja tukitoimet.

Lain 44 §:n 3 momentin mukaan päätökseen voidaan hakea oikaisua aluehallintovirastolta, jos päätös koskee 20 §:ssä säädettyä henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevaa suunnitelmaa. Lain 44 §:n 1 mo-

mentin mukaan laissa tarkoitettuun koulutuksen järjestäjän päätökseen haetaan muutosta valittamalla hallinto-oikeudelta, jos päätös koskee 38 §:ssä säädettyä etua ja oikeutta. Lain 38 §:ssä säädetään opintososiaalisista etuuksista erityisopetuksessa.

Voimassa olevat säännökset erityisopetuksen järjestämisen yhteydessä tehtävistä hallintopäätöksistä ja niihin liittyvästä muutoksenhausta ovat epäselvät. HOJKS on 44 §:n 3 momentissa säädetty muutoksenhakukelpoiseksi hallintopäätökseksi. Luonteeltaan HOJKS on kuitenkin vain osittain erityisopetuksen järjestämistä koskeva hallintopäätös ja osittain erityisopetuksen toimeenpanoa koskeva suunnitelma, johon kirjataan erityisopetusta saavan opiskelijan opiskelun järjestämistä koskevia seikkoja.

HOJKS:iin kirjataan ensinnäkin erityisopetuksen peruste sekä opiskelijan henkilökohtainen opiskelusuunnitelma, jossa määritellään opiskelijan yksilölliset tavoitteet ja arviointikriteerit, jos ammattitaitovaatimuksia on mukautettu. Näiltä osin lain 44 §:n 3 momentin muutoksenhakua koskeva säännös onkin tarkoituksenmukainen.

Asetuksen 8 §:n säännöksen mukaan HOJKS:iin tulee sisällyttää myös opintososiaalisia etuuksia koskevat tiedot. Opintososiaalisia etuuksia koskevasta muutoksenhausta säädetään kuitenkin erikseen lain 44 §:n 1 momentissa, jonka mukainen valitusviranomainen on hallinto-oikeus eikä aluehallintovirasto. Tältä osin lain 44 §:n 3 momentin säännös muutoksenhausta onkin epäselvä ja ristiriitainen. Lisäksi HOJKS:iin tulee asetuksen säännöksen mukaan sisällyttää opiskelijan muilta yhteistyötahoilta saamat henkilökohtaiset palvelu- ja tukitoimet, joista koulutuksen järjestäjä ei pääätä ja joita koskevasta mahdollisesta muutoksenhakuoikeudesta säädetään muualla lainsäädännössä. Myös tältä osin muutoksenhakua koskeva säännös on epäselvä ja ristiriitainen.

Erityisopetusta koskevia päätöksiä tehdään myös perusopetuksessa. Perusopetuslain 17 §:n mukaan erityisen tuen antamiseksi opetuksen järjestäjän tulee tehdä kirjallinen päätös. Perusopetuslain 17 a §:ssä puolestaan säädetään henkilökohtaisesta opetuksen järjestämistä koskevasta suunnitelmasta, joka laaditaan erityistä tukea koskevan päätöksen

toimeenpanemiseksi. Muutoksenhakukelpoiseksi on säädetty ainoastaan 17 §:ssä mainittu erityisen tuen antamista koskeva päätös, mutta henkilökohtaiseen opetuksen järjestämistä koskevaan suunnitelmaan ei perusopetuslain säännösten mukaan voi hakea muutosta.

Ammatillisessa erityisopetuksessa laadittavan HOJKS:in juridista asemaa muutoksenhakukelpoisena hallintopäätöksenä on tarpeen tarkentaa. Ammatillisen koulutuksen kesto, toiminta- ja oppimisympäristöjen erilaisuus ja koulutuksen sisään rakennettu laaja mahdollisuus yksilöllisten koulutus- ja työllistymispolkujen rakentamiseen sekä ammatillisen erityisopetuksen piirteet eivät kuitenkaan ole suoraan verrattavissa perusopetuksen rakenteisiin ja perusopetuksessa annettavaan erityisopetukseen. Perusopetuslain erityisopetusta ja siihen liittyviä hallintopäätöksiä koskevia säännöksiä ei voidakaan sellaisenaan soveltaa ammatilliseen koulutukseen liittyvässä erityisopetuksessa.

Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 20 §:n 1 momenttiin ehdotetaan säännöstä, jonka mukaan koulutuksen järjestäjä päättäisi järjestetäänkö opiskelijan opetus erityisopetuksena sekä lain 19 a §:n 2 momentissa tarkoitettua mukauttamisesta. Myös lain 44 §:n 3 momentin muutoksenhakuoikeutta koskevaa säännöstä ehdotetaan tarkennettavaksi vastaavasti. Muutoksenhakuoikeus rajattaisiin siihen, järjestetäänkö opetus erityisopetuksena sekä mahdollisiin mukautuksiin. Opiskelijan oikeusturvan kannalta on tärkeää saada hakea muutosta siihen, järjestetäänkö opetus erityisopetuksena vai ei. Lisäksi on tärkeää voida hakea muutosta mahdollisiin mukautuksiin. Vastaava muutoksenhakuoikeus on säädetty myös erityisiä opetusjärjestelyjä koskeviin päätöksiin, jotka voidaan luonteeltaan rinnastaa erityisopetuksessa käytettäviin mukautuksiin. Erityisopetuksen toteuttamista koskeviin järjestelyihin ei olisi muutoksenhakuoikeutta. Toteuttamisella tarkoitettaisiin muun muassa erilaisista opetuksen järjestämiseen liittyvistä seikoista, kuten aika-, oppimis- ja työympäristöjärjestelyistä sekä opetusmenetelmistä päättämistä.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin lisäksi nykytilaa vastaavasti, että koulutuksen järjestäjän tulisi laatia erityisopetuksen toteuttami-

seksi opiskelijalle henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma. Suunnitelmaa tulisi päivittää aina tarvittaessa. Tarve erityisopetuksen järjestämiselle ja HOJKS:in laadinnalle voi ilmetä heti opintojen alussa tai vasta myöhemmin opintojen aikana. Erityisesti mukauttamisen tarve ei välttämättä ole tiedossa heti opintojen alussa. HOJKS:ia päivitetäänkin tarvittaessa opintojen aikana. Jos HOJKS:in päivittämisen yhteydessä päätetään uusista mukautuksista, olisi päätös näiden muutosten osalta muutoksenhaakukelpoinen.

Lain 20 §:n 1 momenttiin ehdotetaan myös valtuutussäännöstä, jonka nojalla valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin tarkemmin henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman laadinnasta ja sisällöstä. Asetuksen tasoinen sääntely olisi tarpeen, jotta HOJKS voisi myös jatkossa toimia asiakirjana, johon kootaan yhteen erityisopetusta saavan opiskelijan opetuksen järjestämiseksi tarpeelliset tukitoimet ja järjestelyt. HOJKS:ia käytetään myös ammatillisen koulutuksen rahoituksen määräytymisperusteena, joten HOJKS:ista tulisi ilmetä ainakin ne seikat, joiden järjestämiseksi koulutuksen järjestäjälle myönnetään erityisopetuksen rahoitusta.

Hallintolain (434/2003) pääsäännön mukaan asianosaista tulee kuulla ennen asian ratkaisemista. Hallintolain 34 §:n 2 momentin 3 kohdan mukaan asian saa ratkaista kuitenkin asianosaista kuulematta, jos asia koskee hakijan ominaisuuksien arviointiin perustuvan edun myöntämistä. Erityisopetuksen järjestämistä koskevan päätöksenteon sekä HOJKS:in laadinnan yhteydessä on kuitenkin tärkeää kuulla opiskelijaa itseään sekä tarvittaessa hänen huoltajaansa tai muuta laillista edustajaansa. Selkeyden vuoksi lakiin ehdotetaan otettavaksi kuulemisvelvoitetta koskeva nimenomainen säännös.

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 9 §:n mukaan koulutuksen järjestämisluvassa määrätään koulutustehtävä, joka sisältää tarpeelliset määräykset muun muassa erityisestä koulutustehtävästä. Voimassa olevan 20 §:n 2 momentin mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö voi 9 §:n nojalla määrätä, että koulutuksen järjestäjän erityisenä koulutustehtävänä on huolehtia erityisopetuksen järjestämi-

sestä, erityisopetuksen yhteydessä annettava valmentavasta ja kuntouttavasta opetuksesta ja ohjauksesta sekä opetukseen liittyvistä kehittämis-, ohjaus- ja tukitehtävistä. Säännöksen sanamuodossa ehdotetaan huomioitavaksi valmentavia koulutuksia koskevat muutokset. Ehdotetun säännöksen mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö voisi päättää, että koulutuksen järjestäjän erityisenä koulutustehtävänä on huolehtia erityisopetuksen sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen järjestämisestä. Lisäksi säännöksen sanamuotoa ehdotetaan tarkennettavaksi siten, että erityisenä koulutustehtävänä olisi huolehtia erityisopetukseen eikä yleisesti opetukseen liittyvistä kehittämis-, ohjaus- ja tukitehtävistä.

21 §. Erityiset opiskelijajärjestelyt. Voimassa olevan pykälän mukaan opiskelu voidaan säännöksessä määriteltyjen edellytysten täytyessä järjestää osittain toisin kuin laissa tai sen nojalla säädetään tai määrätään. Säännöksen sanamuoto antaisikin melko laajan valtuuden säännöksistä ja määräyksistä poikkeamiseen, mutta käytännössä säännöksen tavoitteena on mahdollistaa tutkinnon ja koulutuksen perusteiden mukaisista vaatimuksista poikkeaminen. Säännöksen sanamuotoa ehdotetaankin tarkennettavaksi vastaamaan sen tosiasiallista soveltamisalaa. Lisäksi säännöstä tarkennettaisiin siten, että erityisten opiskelijajärjestelyjen todettaisiin olevan muita kuin erityisopetuksen perusteella tehtäviä järjestelyitä.

Pykälän 1 momentin 1 kohtaa ehdotetaan tarkennettavaksi terminologisesti siten, että opetussuunnitelman perusteiden tilalle muutettaisiin koulutuksen perusteet. Pykälän 1 momentin 2 kohta vastaisi voimassa olevaa säännöstä.

Pykälään ehdotetaan myös lisättäväksi säännös erityisten opiskelijajärjestelyjen käytämisen tavoitteista sekä siitä, missä määrin erityisten opiskelijajärjestelyjen perusteella voidaan poiketa tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaista ammattitaitovaatimuksista tai osaamistavoitteista. Myös erityisopetuksen osalta ehdotetaan lisättäväksi vastaavat säännökset 19 a §:ään.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetun säännöksen mukaan erityisten opiskelijajärjestelyjen käyttämisen tavoitteena olisi, että opiskelija

voisi suorittaa tutkinnon tai koulutuksen, vaikka hän 1 momentissa tarkoitettujen syiden vuoksi joltakin osin ei voisi saavuttaa tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaisia ammattitaitovaatimuksia ja osaamistavoitteita. Erityisiä opiskelijajärjestelyjä voitaisiin käyttää silloin, jos opiskelijalla ei ole varsinaisen erityisopetuksen tarvetta, mutta esimerkiksi hänen aiempi osaamisensa tai terveydentilansa huomioiden tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaiset vaatimukset ovat joltakin osin kohtuuttomia saavuttaa. Erityisten opiskelijajärjestelyjen käyttäminen mahdollistaa tällöin sen, että tämä seikka ei estä tutkinnon tai koulutuksen suorittamista, vaikka se estäisikin tiettyjen ammattitaitovaatimusten tai osaamistavoitteiden saavuttamisen.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan kuitenkin myös rajattavaksi erityisten opiskelijajärjestelyjen käyttöalaa. Ehdotetun säännöksen mukaan ammattitaitovaatimuksista ja osaamistavoitteista voitaisiin poiketa vain siinä määrin, kuin se 1 momentissa tarkoitettujen syiden vuoksi on välttämätöntä. Ehdotettu säännös vastaisi 19 a §:n 2 momenttiin erityisopetukseen liittyvien mukautusten osalta ehdotettua säännöstä. Myös 19 a §:n 2 momentissa mukautusten käyttäminen rajattaisiin niiden välttämättömyyteen.

Voimassa olevaan lakiin ei sisälly nimenomaista säännöstä erityisistä opiskelijajärjestelyistä päättämisestä. Lain 44 §:n 3 momentin mukaan päätökseen voidaan kuitenkin hakea oikaisua aluehallintovirastolta, jos päätös koskee 21 §:ssä säädettyjä erityisiä opetusjärjestelyitä. Pykälän 3 momenttiin ehdotetaankin lisättäväksi säännös erityisistä opiskelijajärjestelyistä päättämisestä.

Erityisiä opiskelijajärjestelyitä koskevien päätösten yhteydessä on tärkeää kuulla opiskelijaa itseään sekä tarvittaessa hänen huoltajaansa tai muuta laillista edustajaansa. Pykälän 3 momenttiin ehdotetaankin otettavaksi kuulemista koskeva nimenomainen säännös. Kuulemisvelvoite vastaisi erityisopetusta koskevan päätöksenteon kuulemisvelvoitetta. Erityisten opiskelijajärjestelyjen yhteydessä kuuleminen olisi kuitenkin tarpeetonta, jos erityiset opiskelijajärjestelyt perustuvat opiskelijan tekemään esitykseen ja järjestelyt toteutetaan opiskelijan esityksen mukaisina.

Kuulemisvelvoitetta koskeva säännös vastaisi perusopetuslain 18 §:n 2 momentin ja lukiolain 13 §:n 2 momentin vastaavaa erityisiä opetusjärjestelyitä koskevaa säännöstä.

Pykälän 4 momenttiin ehdotetaan valtuutussäännöstä, jonka mukaan Opetushallitus voisi tutkinnon tai koulutuksen perusteissa määrätä, miltä osin ammattitaitovaatimuksista ja osaamistavoitteista ei voida poiketa lain 21 §:ssä tarkoitettuja erityisiä opiskelijajärjestelyjä käyttämällä. Lain 19 a §:n 4 momentissa olisi vastaava erityisopetuksessa käytettävää ammattitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden mukauttamista koskeva säännös.

23 §. Kokeilu. Elokuussa 2015 voimaan tulevan pykälän 2 ja 4 momentteihin tehtäisiin terminologisia muutoksia. Pykälän sanamuotoa muutettaisiin siten, että mainitun 3 §:ssä tarkoitettun koulutuksen tilalle muutettaisiin valmentava koulutus ja opetussuunnitelman perusteiden tilalle koulutuksen perusteet.

24 a §. Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arvioinnin periaatteet. Elokuussa 2015 voimaan tulevan pykälän 1 momentin sanamuotoa muutettaisiin terminologisesti siten, että opetussuunnitelman perusteiden tilalle muutettaisiin koulutuksen perusteet.

25 §. Opiskelijan osaamisen arviointi. Elokuussa 2015 voimaan tulevan pykälän 1 momentin mukaan opiskelijan osaamista arvioidaan vertaamalla sitä tutkinnon tai opetussuunnitelman perusteissa määrättyyn osaamiseen. Jos perusteiden mukaisista ammattitaitovaatimuksista tai osaamistavoitteista on poikettu erityisopetukseen liittyvän mukauttamisen tai 21 §:ssä tarkoitettujen erityisten opiskelijajärjestelyjen käyttämisen vuoksi, opiskelijan osaamista ei kuitenkaan käytännössä voida arvioida vertaamalla sitä tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaisiin vaatimuksiin, vaan osaamista tulee arvioida suhteessa tutkinnon tai koulutuksen perusteista johdettuihin opiskelijan henkilökohtaisiin ammattitaitovaatimuksiin ja osaamistavoitteisiin. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaankin lisättäväksi säännös, jonka mukaan näissä tilanteissa opiskelijan osaamista arvioidaan vertaamalla sitä opiskelijan henkilökohtaisiin tavoitteisiin. Erityisopetuksessa opiskelijan henkilökohtaiset tavoitteet määritellään HOJKS:issa. Käytettäessä erityisiä opiskelijajärjestelyjä henkilökohtaiset tavoitteet

teet määritellään puolestaan henkilökohtaisessa opiskelusuunnitelmassa eli HOPS:issa.

Lisäksi pykälän 1 momentin sanamuotoa muutettaisiin terminologisesti siten, että opetussuunnitelman perusteiden tilalle muutettaisiin koulutuksen perusteet. Pykälän 3 momentin sanamuotoa muutettaisiin terminologisesti siten, että 3 §:ssä tarkoitetun muun koulutuksen opintosuoritusten tilalle muutettaisiin valmentavan koulutuksen osat.

Voimassa olevan 3 momentin säännöksen mukaan valtioneuvoston asetuksella säädetään osaamisen arviointiasteikosta. Voimassa olevan ammatillisesta koulutuksesta annetun asetuksen 10 §:n 2 momentin mukaan opiskelijan hyväksytyt opintosuoritukset ja osaaminen arvioidaan käyttäen asteikkoa kiitettävä (3), hyvä (2) ja tyydyttävä (1). Eriyisopetuksessa ammattiosaamisen näytöt voidaan kuitenkin säännöksen mukaan arvioida myös sanallisesti. Olisi kuitenkin tarkoituksenmukaista, että erityisopetuksessa ammattiosaamisen näyttöjen lisäksi myös muu osaaminen voitaisiin arvioida sanallisesti. Sanallisen arvioinnin käyttömahdollisuus on käytännössä tarpeen silloin, kun tutkinnon osien ammattitaitovaatimuksia tai osaamistavoitteita on mukautettu, koska numeerinen arvosana ei tällöin vastaa yleisen arviointiasteikon mukaista arvosanaa. Eriyisopetuksen arviointiasteikkoa koskevaa asetuksen säännöstä ehdotetaan kuitenkin muutettavaksi siten, että jos tutkinnon perusteiden mukaisia ammattitaitovaatimuksia tai osaamistavoitteita on mukautettu, opiskelijan osaaminen tulisi aina arvioida numeerisen arvioinnin lisäksi myös sanallisesti.

Voimassa olevan asetuksen 10 §:n 4 momentin säännöksen mukaan valmistavissa ja valmentavissa koulutuksissa sekä kotitalousopetuksessa voidaan poiketa asetuksessa säädettyistä arvioinnin perusteista siten kuin Opetushallituksen vahvistamissa opetussuunnitelman perusteissa säädetään. Sääntelyä ehdotetaan kuitenkin tarkennettavaksi siten, että myös valmentavien koulutusten arviointiasteikosta säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella.

Ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavassa koulutuksessa koulutusten osissa arvioidaan pääsääntöisesti sellaista osaamista, jossa osaamisen tasoa kuvaavan arviointias-

teikon käyttäminen ei ole perusteltua. Ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavan koulutuksen osat ehdotetaan hyväksyttäviksi suoritetuiksi ilman arvosanaa (suoritettu). Jos opiskelija suorittaa valmentavan koulutuksen aikana ammatillisen perustutkinnon tutkinnon osia, ne arvioidaan kuitenkin aina asetuksessa säädetyllä 1—3-arviointiasteikolla.

Asetukseen lisättäisiin myös työhön ja itseenäiseen elämään valmentavan koulutuksen arviointia koskeva säännös. Työhön ja itseenäiseen elämään valmentava koulutus ja sen osaamistavoitteet perustuvat opiskelijan henkilökohtaisiin tavoitteisiin ja valmiuksiin. Tällöin osaamisen tasoa kuvaavan arviointiasteikon käyttäminen ei anna yhdenmukaista kuvaa eri opiskelijoiden osaamisen tasosta. Ehdotetun säännöksen mukaan työhön ja itseenäiseen elämään valmentavan koulutuksen arviointi olisi aina sanallista.

25 b §. Osaamisen arvioinnista päättäminen. Elokuussa 2015 voimaan tulevan pykälän 1 momentin sanamuotoa muutettaisiin terminologisesti siten, että 3 §:n tarkoitetun muun koulutuksen tilalle muutettaisiin valmentava koulutus.

25 e §. Todistukset. Elokuussa 2015 voimaan tulevan pykälän 1 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän tulee antaa opiskelijalle todistus, kun opiskelija on suorittanut hyväksytysti tutkinnon muodostumiseksi vaadittavat tutkinnon osat. Säännöksessä todetaan lisäksi, että tutkintotodistus voidaan antaa myös opiskelijalle, jonka opiskelussa on noudatettu 21 §:ssä tarkoitettuja erityisiä opiskelijajärjestelyjä. Erityisten opetusjärjestelyjen osalta säännös on kuitenkin epäselvä.

Jos opiskelussa käytetään 21 §:ssä tarkoitettuja erityisiä opiskelijajärjestelyjä, tutkinnon perusteiden mukaisista ammattitaitovaatimuksista tai osaamistavoitteista on aina jollakin tavalla poikettu. Myös erityisopetuksessa ammattitaitovaatimuksia ja osaamistavoitteita voidaan mukauttaa, mutta voimassa olevassa säännöksessä viitataan vain 21 §:n mukaisiin erityisiin opiskelijajärjestelyihin. Voimassa olevien Opetushallituksen laatimien opetussuunnitelmien perusteiden mukaan erityisopetuksessa tehtävästä mukauttamisesta on tehtävä aina merkintä todistukseen. Mukautuksia koskevat merkinnät ovat tärkei-

tä, koska ne antavat tietoa siitä, että tutkinnon suorittaneen opiskelijan osaaminen ei kaikilta osin vastaa tutkinnon perusteiden mukaista osaamista.

Sääntelyä ehdotetaan tarkennettavaksi sen osalta, miten erityisopetuksessa tehty mukautukset ja 21 §:ssä tarkoitetut erityiset opiskelijärjestelyt vaikuttavat opiskelijalle annettaviin todistuksiin ja niihin merkittäviin tietoihin. Pykälän 1 momentista poistettaisiin erityisiä opiskelijärjestelyjä koskeva säännös. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 5 momentti, jossa säädettäisiin opiskelijalle annettavasta todistuksesta siinä tilanteessa, että opiskelija ei ole 19 a §:ssä tarkoitetun erityisopetukseen liittyvän mukauttamisen tai 21 §:ssä tarkoitettujen erityisten opiskelijärjestelyjen käyttämisen vuoksi saavuttanut keskeisiä tutkinnon osien ammattitaitovaatimuksia ja osaamistavoitteita. Tällöin koulutuksen järjestäjä ei saisi antaa tutkintotodistusta. Myöskään todistusta suoritetuista tutkinnon osista ei voitaisi antaa sellaisten tutkinnon osien osalta, joissa opiskelija ei ole saavuttanut keskeisiä ammattitaitovaatimuksia tai osaamistavoitteita. Mukautukset tai erityiset opiskelijärjestelyt eivät kuitenkaan aina tarkoita sitä, että tutkintotodistusta tai todistusta suoritetuista tutkinnon osista ei voitaisi antaa. Koulutuksen järjestäjän tulisi arvioida, onko keskeiset ammattitaitovaatimukset ja osaamistavoitteet saavutettu.

Opiskelijan tulisi kaikissa tapauksissa saada jokin todistus suorittamastaan koulutuksesta. Jos koulutuksen järjestäjän arvion perusteella tutkintotodistusta tai todistusta suoritetuista tutkinnon osista ei voida antaa, koulutuksen järjestäjän tulisi antaa opiskelijalle todistus opiskelijan osaamisesta.

Pykälän 2 ja 3 momentin sanamuotoja muutettaisiin terminologisesti siten, että niissä huomioitaisiin uudet valmentavat koulutukset. Pykälän 2 momenttiin ehdotetun säännöksen mukaan koulutuksen järjestäjän tulisi antaa opiskelijalle todistus suoritetusta koulutuksesta, kun opiskelija on suorittanut ammattilliseen peruskoulutukseen valmentavan koulutuksen tai työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen. Pykälän 3 momenttiin ehdotetun säännöksen mukaan koulutuksen järjestäjän tulisi antaa opiskelijalle todistus suoritetuista koulutuksen osista,

jos opiskelija eroaa kesken valmentavan koulutuksen suorittamisen. Todistus suoritetuista koulutuksen osista tulisi antaa opiskelijan pyynnöstä myös opiskelun aikana.

Pykälän 2 momentissa tarkoitettu todistus suoritetusta koulutuksesta annettaisiin vain silloin, kun opiskelija on suorittanut koulutuksen perusteiden mukaisen 60 osaamispisteen laajuisen koulutuksen. Jos opiskelija eroaa kesken koulutuksen suorittamisen, koulutuksen järjestäjän tulisi antaa pykälän 3 momentissa tarkoitettu todistus suoritetuista koulutuksen osista.

Pykälän 4 momentti sisältää valtuutussäännöksen, jonka mukaan valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin todistusten sisällöstä ja allekirjoittamisesta sekä todistusten liitteistä. Asetuksessa ehdotetaan säädettäväksi, että todistuksesta on käytävä ilmi, jos tutkinnon perusteiden mukaisista ammattitaitovaatimuksista tai osaamistavoitteista on poikettu erityisopetuksen perusteella tehtävillä mukautuksilla tai 21 §:ssä tarkoitettujen erityisten opiskelijärjestelyjen käyttämisen perusteella.

27 §. Opiskelijaksi ottamisen perusteet. Pykälän 1 momentissa säädetään yleisestä kelpoisuudesta hakeutua ammatilliseen peruskoulutukseen. Voimassa olevan säännöksen sanamuodon mukaan säännös koskee vain ammatilliseen perustutkintoon johtavaan koulutukseen hakeutuvia henkilöitä. Vakiintuneen käytännön mukaan pykälän 1 momentissa määriteltyjä kelpoisuusvaatimuksia on kuitenkin sovellettu myös valmistavien ja valmentavien koulutusten opiskelijaksi ottamisessa, koska kyseiset koulutukset on tarkoitettu perusopetuksen päättäneille. Säännöksen sanamuotoa ehdotetaan tarkennettavaksi siten, että pykälän 1 momentissa säädetyt opiskelijaksi ottamisen perusteita sovellettaisiin myös otettaessa opiskelijoita valmentavaan koulutukseen.

Ehdotetun säännöksen mukaan ammatilliseen perustutkintoon johtavaan koulutukseen tai valmentavaan koulutukseen voitaisiin ottaa opiskelijaksi henkilö, joka on suorittanut perusopetuksen oppimäärän tai sitä vastaavan aikaisemman oppimäärän. Nykytilaa vastaavasti opiskelijaksi voitaisiin ottaa myös muu henkilö, jolla koulutuksen järjestäjä katsoo olevan riittävät edellytykset koulutuksesta

suoriutumiseen. Säännöksessä muulla henkilöllä tarkoitettaisiin sellaista henkilöä, joka ei ole enää perusopetuslain mukaan oppivelvollinen, mutta jolla ei ole perusopetuksen päätötodistusta.

27 c §. *Opiskelijaksi ottamisen perusteet ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavassa koulutuksessa.* Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 27 c §, jossa säädettäisiin opiskelijaksi ottamisen perusteista ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavassa koulutuksessa. Säännös täydentäisi lain 27 §:n sääntelyä opiskelijaksi ottamisen yleisistä perusteista. Säännös ei koskisi työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen opiskelijaksi ottamista. Työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaan koulutukseen sovellettaisiin 27 §:ssä säädettyjä perusteita.

Lukiolain 20 §:n 2 momentissa säädetään opiskelijaksi ottamisen perusteista maahanmuuttajille ja muille vieraskielisille tarkoitettussa lukiokoulutukseen valmistavassa koulutuksessa. Ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavan koulutuksen perusteet vastaisivat soveltuvin osin lukiolain mukaisia lukio-koulutukseen valmistavan koulutuksen opiskelijaksi ottamisen perusteita.

Ehdotetun säännöksen 1 momentin 1 kohdan mukaan ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavan koulutuksen opiskelijaksi ottamisen edellytyksenä olisi lain 27 §:n 1 momentissa säädetyn lisäksi, että opiskelijaksi pyrkivä ei ole aikaisemmin suorittanut perusopetuksen jälkeistä tutkintoa tai valmistavaa ja valmentavaa koulutusta. Ehdotetun säännöksen a-kohdan mukaan opiskelijaksi ei voitaisi ottaa henkilöä, joka on suorittanut ylioppilastutkinnon järjestämisestä annetussa laissa (672/2005) tarkoitettua tutkinnon tai sitä tasoltaan vastaavan tutkinnon. Mainitun lain 17 §:ssä säädetään ylioppilastutkintoa tasoltaan vastaavista tutkinnoista. Kyseisen säännöksen mukaan International Baccalaureate -tutkinnon, Reifeprüfung-tutkinnon sekä Eurooppa-koulujen eurooppalaisen ylioppilastutkinnon suorittaminen tuottaa samat oikeudet kuin lukiolain 18 §:ssä ja ylioppilastutkinnon järjestämisestä annetussa laissa tarkoitettua tutkinnon suorittaminen.

Ehdotetun säännöksen b-kohdan mukaan opiskelijaksi ei voitaisi ottaa henkilöä, joka on suorittanut ammatillisesta peruskoulutuk-

sesta annetussa laissa tarkoitettua ammatillisen perustutkinnon tai valmentavan koulutuksen taikka niitä vastaavan aikaisemman tutkinnon tai koulutuksen. Valmentavalla koulutuksella tarkoitettaisiin sekä ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavaa koulutusta että työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaa koulutusta. Valmentavaa koulutusta vastaavalla aikaisemmalla koulutuksella tarkoitettaisiin voimassa olevan lain 3 §:n 2 momentissa tarkoitettuja erilaisia valmistavia ja valmentavia koulutuksia eli ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavaa ja valmistavaa koulutusta, maahanmuuttajille järjestettävää ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavaa koulutusta sekä vammaisille opiskelijoille järjestettävää valmentavaa ja kuntouttavaa opetusta ja ohjausta. Voimassa olevan lain 3 §:n 3 momentissa tarkoitettua kotitalousopetusta ei pidettäisi valmentavaa koulutusta vastaavana aikaisempaan koulutuksena, koska kotitalousopetuksen lakisääteisenä tavoitteena ei ole valmistaa ammatilliseen peruskoulutukseen.

Ehdotetun säännöksen c-kohdan mukaan opiskelijaksi ei voitaisi ottaa henkilöä, joka on suorittanut ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa (631/1998) tarkoitettua ammatillisen perustutkinnon, ammattitutkinnon tai erikoisammattitutkinnon taikka niitä vastaavan aikaisemman tutkinnon. Ehdotetun säännöksen d-kohdan mukaan opiskelijaksi ei voitaisi ottaa henkilöä, joka on suorittanut korkeakoulututkinnon. Korkeakoulututkinnolla tarkoitettaisiin yliopistoissa ja muissa korkeakouluissa suoritettuja alempia ja ylempiä korkeakoulututkintoja ja jatkotutkintoja sekä ammattikorkeakouluissa suoritettuja ammattikorkeakoulututkintoja ja ylempiä ammattikorkeakoulututkintoja.

Ehdotetun säännöksen e-kohdassa säädettäisiin, että opiskelijaksi ei voitaisi myöskään ottaa henkilöä, joka on suorittanut edellä a—d kohdissa mainittua ylioppilastutkintoa, ammatillista tutkintoa tai korkeakoulututkintoa vastaavan ulkomaisen tutkinnon. Ulkomaisen valmentavaa koulutusta vastaavan koulutuksen suorittaminen ei estäisi opiskelijaksi ottamista.

Ehdotetun pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan opiskelijaksi ottamisen edellytyksenä olisi lisäksi, että opiskelijaksi pyrkivän ta-

voitteena olisi valmentavan koulutuksen jälkeen hakeutua suorittamaan ammatillista perustutkintoa. Vastaavasti lukiolaissa on säädetty, että lukiokoulutukseen valmistavaan koulutukseen voidaan ottaa opiskelijaksi henkilö, jonka tavoitteena on jatkaa opiskelua lukiossa lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen jälkeen. Ehdotetun 2 kohdan mukaista opiskelijaksi ottamisen edellytystä ei voitaisi yksiselitteisesti todentaa, mutta säännös kuitenkin velvoittaisi koulutuksen järjestäjää hakeutumisvaiheessa selvittämään opiskelijaksi pyrkivän henkilön jatko-opintotavoitteita. Koulutukseen ei voitaisi valita sellaista henkilöä, jonka tavoitteena ei voida katsoa olevan ammatilliseen peruskoulutukseen hakeutuminen. Säännös ei kuitenkaan tarkoita sitä, että opiskelijan tulisi keskeyttää opintonsa, jos hänen jatko-opintotavoitteensa muuttuvat koulutuksen aikana.

Ehdotetun pykälän 2 momentissa säädettäisiin poikkeuksesta, jonka mukaan tietyillä edellytyksillä henkilö voitaisiin ottaa opiskelijaksi ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavaan koulutukseen, vaikka hän olisi suorittanut 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetun tutkinnon tai koulutuksen. Opiskelijaksi ottamisen edellytyksenä olisi tällöin, että valmentavan koulutuksen suorittaminen on jatko-opintovalmiuksien hankkimiseksi erityisesti syystä perusteltua. Poikkeussäännöstä voitaisiin soveltaa esimerkiksi silloin, jos maahanmuuttajataustainen henkilö on suorittanut 1 momentin 1 kohdassa määritellyn tutkinnon ulkomailla, mutta hän ei pysty työllistymään kyseisen tutkinnon perusteella ja tarvitsee maahanmuuttajataustansa vuoksi valmentavaa koulutusta ammatilliseen peruskoulutukseen hakeutumiseksi. Poikkeussäännöksen soveltaminen voisi tulla kyseeseen myös silloin, jos henkilö joutuu terveydentilansa vuoksi kouluttautumaan uuteen ammatin ja valmentavan koulutuksen suorittamisen voidaan katsoa olevan opiskeluvaihtoehtojen hankkimiseksi perusteltua. Poikkeussäännöstä ei ole tarkoitettu sovellettavaksi sellaisissa tilanteissa, joissa tutkinnon jo suorittanut henkilö on jäänyt ilman koulutuspaikkaa, jos hänellä voidaan kuitenkin katsoa olevan valmiudet ammatillisen tutkinnon suorittamiseen.

Ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavan koulutuksen suorittanutta henkilöä ei tulisi valita uudelleen suorittamaan samaa valmentavaa koulutusta, vaikka hän ei olisi saanut jatkokoulutuspaikkaa. Myöskään työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen suorittanutta henkilöä ei pääsääntöisesti tulisi ottaa opiskelijaksi ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavaan koulutukseen. Ensisijaisesti siirtyminen ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavaan koulutukseen tulisi suorittaa työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen aikana, jos opiskelijan jatko-opintotavoitteet opiskelun aikana muuttuvat.

29 §. *Oikeus saada opetusta ja opinto-ohjausta.* Elokuussa 2015 voimaan tulevan pykälän 1 momentin sanamuotoa muutettaisiin terminologisesti siten, että opetussuunnitelman perusteiden tilalle muutettaisiin koulutuksen perusteet.

30 §. *Osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen.* Elokuussa 2015 voimaan tulevan pykälän 1 momentin sanamuotoa muutettaisiin terminologisesti siten, että opetussuunnitelman perusteiden tilalle muutettaisiin koulutuksen perusteet ja pykälään lisättäisiin tutkinnon osien rinnalle maininta koulutuksen osista.

31 §. *Opiskeluaika.* Voimassa olevan pykälän 1 momentissa säädetään opiskeluajasta. Voimassa olevan säännöksen mukaan opiskelijan tulee suorittaa opintonsa enintään yhtä vuotta opintojen laajuudeksi määriteltyä aikaa pidemmässä ajassa, jollei opiskelijalle perustellusta syystä myönnetä suoritusajaksi pidennystä. Opiskelun enimmäiskeston määrittely on tarpeen muun muassa opetuksen järjestämisestä valtiolle ja kunnille aiheutuvien kustannusten sekä opintotukimenojen rajoittamiseksi.

Pykälän 1 momentin säännöksen sanamuodosta ei selviä, onko pykälää tarkoitettu sovellettavaksi vain tutkintotavoitteisessa koulutuksessa vai myös valmistavissa ja valmentavissa koulutuksissa. Soveltamiskäytännöksi on muodostunut, että pykälää sovelletaan vain ammatilliseen perustutkintoon johtavassa koulutuksessa. Valmistavissa ja valmentavissa koulutuksissa opiskeluaika on käytännössä vastannut opintojen ajallista laajuutta. Pykälän 1 momentin sanamuotoa ehdote-

taankin tarkennettavaksi vastaamaan soveltamiskäytäntöä.

Pykälän 2 momentiksi ehdotetaan lisättäväksi uusi säännös, jossa säädettäisiin opiskeluaajasta ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavassa koulutuksessa. Ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavan koulutuksen laajuus olisi 60 osaamispistettä. Vuoden aikana keskimäärin saavutettu osaaminen vastaa 60:tä osaamispistettä, joten ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavan koulutuksen ajallinen kesto olisi lähtökohtaisesti aina yksi vuosi. Ehdotetun säännöksen mukaan ammatilliseen peruskoulutukseen valmentava koulutus tulisi suorittaa yhdessä vuodessa, jollei opiskelijalle sairauden tai muun erityisen syyn vuoksi myönnettäisi suoritusajaksi pidentymistä. Säännös vastaisi lukiolain 24 §:n säännöstä lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen opiskeluaajasta.

Voimassa olevan sääntelyn mukaan vammaisille opiskelijoille tarkoitetun valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen laajuus voi erityisten syiden perusteella olla enintään 80 opintoviikkoa, jolloin koulutuksen ajallinen kesto on kaksi vuotta. Opiskelija on suorittanut opinnot 80 opintoviikon laajuisena yleensä silloin, jos hän ei oppimisvalmiuksiensa ja erityisen tuen tarpeen vuoksi ole saavuttanut ammatilliseen peruskoulutukseen siirtymisen edellyttämiä valmiuksia yhden vuoden opintojen aikana.

Osaamispisteet koulutuksen mitoituserusteena eivät kuvaa koulutuksen ajallista laajuutta samalla tavoin kuin opintoviikot. Ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavan koulutuksen laajuus olisikin aina 60 osaamispistettä, mutta runsaasti erityistä tukea tarvitseva opiskelija voisi käyttää 60 osaamispistettä vastaavan osaamisen saavuttamiseen keskimääräistä pidemmän opiskeluaajan. Opiskeluaikaa voitaisiinkin pidentää säännöksessä mainitun muun erityisen syyn vuoksi esimerkiksi silloin, jos opiskelijan oppimisvalmiuksien vuoksi 60 osaamispisteen edellyttämää osaamista ei ole mahdollista saavuttaa yhden vuoden aikana.

Työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen laajuus on 60 osaamispistettä ja vuoden aikana keskimäärin saavutettu osaaminen vastaa 60:tä osaamispistettä. Työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaan

koulutukseen osallistuvien opiskelijoiden oppimisvalmiuksissa voi kuitenkin olla merkittäviä eroja ja runsaasti erityistä tukea tarvitseva opiskelija saattaakin tarvita 60:tä osaamispistettä vastaavan osaamisen saavuttamiseen keskimääräistä pidemmän ajan. Voimassa olevan sääntelyn mukaan vammaisille opiskelijoille tarkoitetun työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen laajuus on vähintään 40 opintoviikkoa ja enintään 120 opintoviikkoa, mikä tarkoittaa, että koulutuksen ajallinen kesto vaihtelee yhdestä vuodesta kolmeen vuoteen.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi myös uusi 3 momentti, jossa säädettäisiin opiskeluaajasta työhön ja itsenäiseen elämään valmentavassa koulutuksessa. Tavoitteena on mahdollistaa nykytilaa vastaavasti työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen ajallisen keston vaihtelu.

Voimassa olevien säännösten mukaisesti valmistavien ja valmentavien koulutusten laajuus voi vaihdella asetuksessa määriteltujen opintoviikkomäärien välillä. Lain tai asetuksessa säännöksissä ei ole kuitenkaan säädetty, miten opintojen laajuus yksittäisen opiskelijan kohdalla määritellään. Muuna kuin erityisopetuksena järjestettävässä valmistavassa ja valmentavassa koulutuksessa sen kestosta on käytännössä päätetty opiskelijan henkilökohtaisessa opiskelusuunnitelmassa. Vammaisten opiskelijoiden valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen opetussuunnitelman perusteissa on todettu, että opiskelijan henkilökohtaisen opetuksen järjestämisestä koskevan suunnitelman tulee sisältää tieto koulutuksen laajuudesta. Valmentava II -koulutuksen osalta on lisäksi todettu, että koulutuksen järjestäjän päätöksellä voidaan opiskelijan opiskeluaikaa muuttaa yksilöllisten tarpeiden ja tavoitteiden mukaan.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetun säännöksen mukaan työhön ja itsenäiseen elämään valmentavassa koulutuksessa koulutuksen järjestäjä päättäisi opintojen suoritusajasta. Suoritusajaksi määräytyisi opiskelijan henkilökohtaisten tavoitteiden ja valmiuksien perusteella. Päätös opintojen suoritusajasta tehtäisiin opintojen alussa, mutta päätöstä voitaisiin muuttaa myös koulutuksen aikana opiskelijan yksilöllisten tarpeiden ja tavoit-

teiden mukaisesti. Voimassa olevan lain 44 §:n 3 momentin 4 kohdan mukaan 31 §:ssä säädettyä opiskeluaikaa koskevaan päätökseen voidaan hakea oikaisua aluehallintovirastolta.

Työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen laajuus on 60 osaamispistettä, joten koulutuksen suoritus aika on lähtökohtaisesti ainakin yksi vuosi. Säännöksessä ehdotetaan kuitenkin rajattavaksi, että koulutuksen suoritus aika voisi olla enintään kolme vuotta, mikä vastaisi nykyistä vastaavan valmistavan koulutuksen enimmäisaikaa.

Voimassa olevan pykälän 2 momentin säännös opiskelijan katsomisesta eronneeksi siirtyisi pykälän 4 momentiksi. Säännöksessä ehdotetaan huomioitavaksi pykälään ehdotettujen uusien 2 ja 3 momenttien edellyttämät lakitekniset ja terminologiset muutokset.

37 §. Opintososiaaliset edut ja eräät muut edut. Pykälän 1 momentin mukaan ammatillisessa peruskoulutuksessa opetus on opiskelijalle maksutonta. Elokuussa 2015 voimaan tulevan lain 3 §:n 1 momentin mukaan ammatillinen peruskoulutus on ammatilliseen perustutkintoon johtavaa koulutusta, joten pykälän sanamuoto ei elokuussa 2015 voimaan tulevien muutosten jälkeen kattaisi valmentavaa koulutusta. Säännöstä ehdotetaan lakiteknisesti muutettavaksi siten, että siinä säädettäisiin kyseisessä laissa tarkoitettujen koulutuksen maksuttomuudesta, jolloin säännös kattaisi nykytilaa vastaavasti myös valmentavan koulutuksen.

44 §. Muutoksenhaku. Pykälän 3 momentissa säädetään päätöksistä, joihin voidaan hakea oikaisua aluehallintovirastolta. Pykälän 3 momentin 2 kohdan mukaan oikaisua voidaan hakea päätökseen, joka koskee 20 §:ssä säädettyä henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevaa suunnitelmaa. Edellä hallituksen esityksen 20 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa on kuitenkin todettu, että kyseistä suunnitelmaa koskeva muutoksenhakusäännös on epäselvä, koska mainittu suunnitelma on vain osittain luonteeltaan koulutuksen järjestäjän hallintopäätös.

Lain 20 §:n 1 momenttiin ehdotettua säännöksen mukaan koulutuksen järjestäjä päättäisi siitä, järjestetäänkö opiskelijan opetus erityisopetuksena sekä 19 a §:n 2 momentissa tarkoitetuista mukautuksista. Lain 44 §:n 3

momentin 2 kohdan muutoksenhakuoikeutta koskevaa säännöstä ehdotetaan tarkennettavaksi siten, että muutoksenhakuoikeus koskisi näitä edellä mainittuja seikkoja eikä henkilökohtaista opetuksen järjestämistä koskevaa suunnitelmaa. Muutoksenhakuoikeus koskisi ensinnäkin sitä, annetaanko opiskelijan opetus erityisopetuksena vai ei. Lisäksi muutoksenhakuoikeus koskisi erityisopetuksen perusteella tehtäviä HOJKS:issa päätettäviä ammattitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden sekä osaamisen arvioinnin mukautuksia. Muutoin muutoksenhakuoikeutta HOJKS:iin ei olisi.

Pykälän 3 momentin 3 kohdan mukaan oikaisua voidaan hakea päätökseen, joka koskee 21 §:ssä tarkoitettuja erityisiä opetusjärjestelyjä. Lain 21 §:ssä tarkoitettujen järjestelyiden nimitys on 1 päivänä elokuuta 2015 voimaan tulevalla lainmuutoksella muutettu erityisiksi opiskelijajärjestelyiksi, joten 44 §:n 3 momentin 3 kohtaan ehdotetaan tehtäväksi vastaava terminologinen muutos.

1.2 Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta

11 §. Opiskelijan oikeuksia ja velvollisuuksia koskeva viittaussäännös. Pykälän 8 kohdan viittaussäännökseen tehtäisiin teknisluonteinen korjaus. Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 31 §:n 2 momenttia vastaava säännös olisi jatkossa mainitun pykälän 4 momentissa, joten ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 11 §:n 8 kohdan viittaussäännös muutettaisiin tätä vastaavaksi.

1.3 Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta

25 §. Ammatillisen peruskoulutuksen yksikköhinnat. Voimassa olevan 3 momentin mukaan ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavan ja valmistavan koulutuksen, vammaisille opiskelijoille järjestettävän valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen sekä maahanmuuttajille järjestettävän ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavan koulutuksen yksikköhinnat määrätään porrastamalla lain 23 §:n nojalla säädettyä ammatillisen peruskoulutuksen keskimääräistä yksikköhinnat.

taa. Yksikköhinnan laskemisesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Valtioneuvoston asetuksella säädetään lisäksi erikseen edellä tarkoitettujen koulutuksen yksikköhintojen porrastamisesta koulutuksessa, jota järjestetään ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 20 §:n 2 momentin ja 9 §:n nojalla ammatillisen koulutuksen järjestäjälle annetun erityisen koulutustehtävän perusteella.

Pykälän 3 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä huomioitaisiin uusien valmentavien koulutusten nimet. Yksikköhinnan porrastamisesta valmistavissa koulutuksissa säädetään opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 4 §:ssä ja erityisopetuksen yksikköhinnoista eräissä tapauksissa asetuksen 9 §:ssä. Myös näitä säännöksiä tulisi muuttaa uusien valmentavien koulutusten johdosta. Muutoin kuin erityisen koulutustehtävän perusteella järjestettävän ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavan koulutuksen rahoitukseen sovellettaisiin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 23 §:n nojalla säädettyä ammatillisen koulutuksen keskimääräistä yksikköhintaa kerrottuna luvulla 0,80. Lisäksi ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavan koulutuksen yksikköhintaa korotettaisiin nykytilaa vastaavasti erityisopetuksessa 47 prosenttia.

Erityisen koulutustehtävän perusteella järjestettävään ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavaan koulutukseen sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaan koulutukseen sovellettaisiin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 23 §:n nojalla säädettyä ammatillisen koulutuksen keskimääräistä yksikköhintaa kerrottuna luvulla 1,65. Tämä vastaisi voimassa olevaa porrastuskerrointa.

1.4 Opintotukilaki

7 §. Opintotukeen oikeuttava aika. Opintotukilain 7 §:n 9 momentissa säädetään opintotuen myöntämisen enimmäisajasta muussa oppilaitoksessa kuin korkeakoulussa. Voimassa olevan säännöksen mukaan säännönmukaisen opiskeluajan päätyttyä opintotukea voidaan myöntää enintään 12 kuukauden ajalle. Säännönmukaisella opiskeluajalla tar-

koitetaan ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 31 §:n 1 momentin mukaista pidentämätöntä suoritusaikaa.

Opintotukilain 7 §:n 9 momentissa ehdotetaan huomioitavaksi ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 31 §:ään ehdotetut muutokset. Ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa säädettyä ammatillisen perustutkinnon suoritusaikaa ei ehdoteta muutettavaksi, mutta lakiin lisättäisiin valmentavien koulutusten suoritusaikaa koskevat säännökset. Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 31 §:n 1 momentissa säädettäisiin ammatillisen perustutkinnon suoritusajasta, 2 momentissa ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavan koulutuksen suoritusajasta ja 3 momentissa työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen suoritusajasta. Näiden muutosten vuoksi opintotukilain 7 §:n 9 momentissa käytetty lakiviite ehdotetaan muutettavaksi kattamaan koko 31 §:n sekä vastaamaan ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain uutta nimitystä.

Ammatillisesta peruskoulutuksesta annettuun lakiin ehdotettujen uusien säännösten mukaan ammatilliseen peruskoulutukseen valmentava koulutus tulisi suorittaa yhdessä vuodessa, jollei opiskelijalle sairauden tai muun erityisen syyn vuoksi myönnetä suoritusajaa pidennystä. Työhön ja itsenäiseen elämään valmentavassa koulutuksessa suoritusajaa puolestaan määräytyisi opiskelijan henkilökohtaisten tavoitteiden ja valmiuksien perusteella ollen kuitenkin enintään kolme vuotta. Työhön ja itsenäiseen elämään valmentavassa koulutuksessa ei myönnettäisi suoritusajan pidennystä, joten opiskelijalla olisi käytännössä mahdollisuus saada opintotukea koko opintojen suoritusajalta.

2 Tarkemmat säännökset ja määräykset

Ehdotetut muutokset edellyttäisivät ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen sekä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun valtioneuvoston asetuksen eräiden säännösten muuttamista. Kyseisten säännösten muutostarpeita on selostettu yksityiskohtaisten perusteluiden yhteydessä. Lisäksi ammatillisesta koulutuk-

sesta annetun asetuksen nykyisiä valmistavia ja valmentavia koulutuksia sekä kotitalousopetusta koskevat säännökset kumottaisiin.

Ehdotetut muutokset edellyttäisivät myös opetustoimen henkilöstön kelpoisuuksista annetun valtioneuvoston asetuksen, ammatillisen koulutuksen, lukiokoulutuksen ja perusopetuksen jälkeisen valmistavan koulutuksen hakumenettelystä annetun valtioneuvoston asetuksen (294/2014) sekä opiskelijaksi ottamisen perusteista ammatillisessa peruskoulutuksessa annetun opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksen muuttamista. Kelpoisuusasetukseen ehdotettuja muutoksia on käsitelty hallituksen esityksen yhteiskunnallisissa vaikutuksissa ja opiskelijavalintaa koskevia muutoksia hallituksen esityksen keskeiset ehdotukset -jaksossa.

3 Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan 1 päivänä elokuuta 2015. Opetushallituksen tulisi määrätä ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavan koulutuksen sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen perusteet siten, että koulutuksen järjestäjät voisivat ottaa uudet opetussuunnitelmat käyttöön lain voimaan tullessa. Tavoitteena olisi, että lait vahvistettaisiin vuoden 2014 loppuun mennessä. Tämän jälkeen Opetushallitus antaisi mahdollisimman pian uusien valmentavien koulutusten perusteet, jotta koulutuksen järjestäjät ehtisivät valmistella ja hyväksyä uudet opetussuunnitelmat.

Uusien valmentavien koulutusten käyttöönotto edellyttäisi myös koulutuksen järjestämislupien muuttamista. Järjestämislupien hakuprosessi on tarkoitus käynnistää jo lain eduskuntakäsittelyn aikana. Tarkoituksena on, että opetus- ja kulttuuriministeriö päättäisi uusista järjestämisluvista mahdollisimman pian lakien vahvistamisen jälkeen.

Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain muuttamista koskevan lakiesityksen voimaantulosäännöksessä ehdotetaan säädettäväksi voimassa olevien järjestämislupien päättymisestä. Ehdotetun säännöksen mukaan muun kuin ammatillisena peruskoulutuksena järjestettävän kotitalousopetuksen järjestämisluvat päättyisivät lain voimaan tullessa eli 1 päivänä elokuuta 2015. Kotitalo-

usopetuksen laajuus on 20 opintoviikkoa eli yksi lukukausi, joten koulutuksen järjestäjät voisivat vielä ottaa uusia opiskelijoita kevätlukukaudelle 2015.

Ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavan ja valmistavan koulutuksen, vammaisille opiskelijoille järjestettävän valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen sekä maahanmuuttajille järjestettävän ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavan koulutuksen laajuus on 20–40 opintoviikkoa eli yhdestä lukukaudesta yhteen lukuvuoteen. Näiden koulutusten osalta järjestämislupien ehdotetaan päättyvän 31 päivänä joulukuuta 2015. Ehdotetun säännöksen tarkoituksena on sen mahdollistaminen, että koulutuksen järjestäjät voisivat ottaa uusia opiskelijoita vielä kevätlukukaudella 2015 ja opiskelijat voisivat suorittaa nämä opinnot loppuun säännönmukaisessa opiskeluaajassa.

Lakiin ehdotetaan myös siirtymäsäännöstä, jossa säädettäisiin ennen lain voimaan tuloa opintonsa ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavassa ja valmistavassa koulutuksessa, vammaisille opiskelijoille järjestettävässä valmentavassa ja kuntouttavassa opetuksessa ja ohjauksessa sekä maahanmuuttajille järjestettävässä ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavassa koulutuksessa aloittaneen opiskelijan oikeudesta suorittaa opintonsa loppuun lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaisesti. Opiskelija voisi suorittaa aloittamansa opinnot loppuun lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten ja niiden nojalla annettujen määräysten mukaisesti 31 päivään joulukuuta 2015 mennessä. Siirtymäsäännöksessä ehdotetaan säädettäväksi, että näihin mainittuihin koulutuksiin ei kuitenkaan voitaisi ottaa uusia opiskelijoita lain voimaantulon jälkeen.

Vammaisille opiskelijoille järjestettävän valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen laajuus voi eräissä tilanteissa olla 80 opintoviikkoa. Lisäksi koulutuksen laajuus voi olla 40–120 opintoviikkoa, jos koulutuksen tavoitteena on valmentaa ja kuntouttaa työhön ja itsenäiseen elämään eikä valmentaa ammatilliseen peruskoulutukseen siirtymiseen. Lakiin ehdotetaankin otettavaksi sellaisten opiskelijoiden siirtymistä koskeva säännös, joiden opintojen laajuus ylittää 40 opintoviikkoa. Ehdotetun säännöksen

mukaan opiskelijat siirtyisivät 1 päivänä elokuuta 2015 suorittamaan vastaavaa valmentavaa koulutusta ehdotetun lain ja sen nojalla annettavien säännösten ja määräysten mukaisesti. Lähtökohtaisesti valmentava I:n opiskelijat siirtyisivät suorittamaan ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavaa koulutusta ja valmentava II:n opiskelijat työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaa koulutusta.

Siirron yhteydessä opiskelija siirtyisi opiskelemaan uusien koulutusten perusteiden mukaisesti. Siirto edellyttäisi opiskelijan henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman (HOPS) sekä henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman (HOJKS) tarkistamista. Opiskelijan aiempi osaaminen tulisi huomioida täysimääräisesti. Opiskelijoiden yhdenvertaisen kohtelun turvaamiseksi ehdotetaan, että Opetushallitus voisi määrätä siirtymiseen liittyvistä osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen periaatteista ja menettelyistä.

Järjestämislupien uudistamisen vuoksi saattaa käytännössä esiintyä tilanteita, joissa valmentavaa ja kuntouttavaa opetusta ja ohjausta järjestäneelle koulutuksen järjestäjälle ei myönnetä järjestämislupaa uusien valmentavien koulutusten järjestämiseen. Tällöin koulutuksen järjestäjä ei voi säännöksessä edellytetyllä tavalla siirtää opiskelijaa vastaavaan valmentavaan koulutukseen. Näitä tilanteita varten voimaantulosäännöksessä ehdotetaankin säädettäväksi, että opetus- ja kulttuuriministeriö voisi määrätä opiskelijoiden siirtämisestä toisen koulutuksen järjestäjän järjestämään vastaavaan koulutukseen. Käytännössä siirtämisestä päätettäisiin tällöin järjestämislupien uusimista koskevan päätöksenteon yhteydessä.

Valmentava I -koulutuksen ajallinen kesto voi voimassa olevien säännösten perusteella olla kaksi vuotta (80 opintoviikkoa), mutta ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavan koulutuksen kesto olisi yksi lukuvuosi (60 osaamispistettä). Valmentava II -koulutuksen kesto puolestaan vaihtelee yhdestä kolmeen lukuvuoteen (40—120 opintoviikkoa). Työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen laajuus olisi 60 osaamispistettä ja koulutuksen kesto voisi olla enintään kolme vuotta. Lakiin ehdotetaankin säännöstä, jonka mukaan siirtyvän opis-

kelijan opiskeluaikaan sovellettaisiin lain voimaan tullessa voimassa olleita opiskeluaikaa koskevia säännöksiä. Tällöin siirtyvän opiskelijan opiskeluaika ei muuttuisi kesken opintojen. Koulutuksen järjestäjän tulisi aikaisemmin hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen ja opiskelijan henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman laadinnan yhteydessä huolehtia siitä, että opiskelija pystyy suoriutumaan opinnoistaan jäljellä olevan opiskeluajan puitteissa.

Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 25 §:n muuttamisesta ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä elokuuta 2015. Lakia sovellettaisiin kuitenkin ensimmäisen kerran määrättäessä varainhoitovuoden 2016 ammatillisen peruskoulutuksen yksikköhintoja. Varainhoitovuoden 2015 yksikköhinnat on määrätty syksyn 2014 opiskelijamäärien perusteella, eikä yksikköhintoja ehdoteta tarkistettavaksi lain voimaantulon johdosta.

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 25 §:n 1 momentin mukaan ammatillisen peruskoulutuksen yksikköhintojen määrittämisessä käytetään ammatillisen koulutuksen järjestäjille mainittuna vuonna ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitetun koulutuksen sekä ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa tarkoitettua näyttötutkintona suoritettavan ammatilliseen perustutkintoon valmistavan koulutuksen valtakunnallisia kokonaiskustannuksia sekä edellä tarkoitetuissa koulutuksissa olevien opiskelijoiden yhteismäärää. Lain voimaantulon jälkeen säännöksessä tarkoitettua yksikköhinnan laskennassa tullaan käyttämään vielä vuoden 2015 ja sitä aiempien vuosien tietoja. Selkeyden vuoksi lakiin ehdotetaan siirtymäsäännöstä, jonka mukaan myös ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavan ja valmistavan koulutuksen, vammaisille opiskelijoille järjestettävän valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen, maahanmuuttajille järjestettävän ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavan koulutuksen sekä muuna kuin ammatillisena peruskoulutuksena järjestettävän kotitalousopetuksen kustannukset ja opiskelijat otettaisiin huomioon määrättäessä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 25 §:n 1 momentissa tarkoitettuja yksikköhintoja, jos

yksikköhintojen määräämisessä käytetään vuoden 2015 tai sitä aiempien vuosien kustannuksia tai opiskelijoita koskevia tietoja.

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 25 §:n 4 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän yksikköhinnaksi määrätään eri koulutusaloilla sekä valmistavissa ja valmentavissa koulutuksissa opiskelevien opiskelijoiden määrien ja koulutusten yksikköhintojen perusteella laskettu opiskelijamäärillä painotettu keskiarvo. Lain 48 §:n mukaan yksikköhintoja laskettaessa sovelletaan varainhoitovuotta edeltävän vuoden syksyn opiskelijamääriä. Valmistavien ja valmentavien koulutusten osalta kyseisessä säännöksessä viitataan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 25 §:n 3 momenttiin. Esiityksen mukaisessa 3 momentissa säädettäisiin ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavasta koulutuksesta sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentavasta koulutuksesta, joten lain voimaantulon jälkeen rahoituslain 25 §:n 4 momentissa tarkoitettussa yksikköhinnan määrittelyssä ei enää huomioitaisi ennen lain voimaantuloa voimassa olevien valmistavien ja valmentavien koulutusten opiskelijoita. Ehdotetun säännöksen mukaan lakia sovellettaisiin ensimmäisen kerran määrättäessä varainhoitovuoden 2016 ammatillisen peruskoulutuksen yksikköhintoja. Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 20 §:n 2 momentin perusteella määrätyn erityisopetuksen erityisen koulutustehtävän perusteella järjestettävän vammaisille opiskelijoille järjestettävän valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen opiskelijat on kuitenkin perusteltua ottaa huomioon varainhoitovuoden 2016 yksikköhinnan laskennassa, sillä näiden opiskelijoiden jättäminen yksikköhinnan määräämisen ulkopuolelle saattaisi muutoin aiheuttaa vääristymää yksikköhinnan muotoutumisessa. Lakiin ehdotetaankin tätä koskevaa siirtymäsäännöstä. Mainittujen koulutusten yksikköhintojen porrastamisessa sovellettaisiin tällöin lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 48 §:n mukaan ammatillisessa koulutuksessa varainhoitovuoden rahoitus lasketaan varainhoitovuotta edeltävän vuoden keskimääräisen opiskelijamäärän mu-

kaan. Vastaavasti lain 50 §:n mukaan rahoitus tarkistetaan varainhoitovuoden keskimääräisten opiskelijamäärien mukaiseksi varainhoitovuoden loppuun mennessä. Lakiin ehdotetaan siirtymäsäännöstä, jonka mukaan ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavan ja valmistavan koulutuksen, vammaisille opiskelijoille järjestettävän valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen, maahanmuuttajille järjestettävän ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavan koulutuksen sekä muuna kuin ammatillisena peruskoulutuksena järjestettävän kotitalousopetuksen opiskelijat otettaisiin huomioon rahoituslain 48 ja 50 §:ssä tarkoitettujen keskimääräisen opiskelijamäärän laskennassa, jos rahoituksen määräytymisperusteena käytetään vuoden 2015 tai sitä aiempien vuosien opiskelijamääriä koskevia tietoja.

4 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Perustuslain 16 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle yhtäläinen mahdollisuus saada kykyjensä ja erityisten tarpeidensa mukaisesti myös muuta kuin perusopetusta. Perustuslain 6 §:n mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan esimerkiksi iän, alkuperän, kielen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Valmentavien koulutusten tavoitteena on perustuslain 16 §:ssä edellytetyllä tavalla turvata jokaiselle mahdollisuus saada kykyjensä ja erityisten tarpeidensa mukaisesti perusopetuksen jälkeistä koulutusta. Ammatilliseen peruskoulutukseen valmentava koulutus vahvistaa valmiuksia hakeutua ammatillisen perustutkinnon suorittamiseen. Työhön ja itsenäiseen elämään valmentava koulutus puolestaan tarjoaa runsaasti erityistä tukea tarvitseville opiskelijoille mahdollisuuden saada oppimisvalmiuksiensa ja muiden erityisten tarpeidensa mukaista perusopetuksen jälkeistä opetusta ja ohjausta.

Ammatilliseen peruskoulutukseen valmistava koulutus on tarkoitettu ensisijaisesti perusopetuksen päättäneille nuorille. Koulutukseen hakeutumiselle ei ehdoteta kuitenkaan mitään opiskelijan ikään perustuvaa rajaa,

vaan koulutukseen pääsyn ratkaisee henkilön koulutustarve. Valmentavaan koulutukseen hakeutuvalla henkilöllä edellytetään olevan opetuskielen riittävä perustaito, jotta hän pystyy suoriutumaan koulutuksesta, mutta toisaalta koulutuksen tavoitteena on myös edistää maahanmuuttajien ja muiden vieraskielisten mahdollisuuksia hakeutua ammatilliseen koulutukseen. Työhön ja itsenäiseen elämään valmentava koulutus tarjoaa perusopetuksen jälkeisen koulutusmahdollisuuden myös niille opiskelijoille, joiden terveydentila tai vammaisuus ei mahdollista ammatillisen pe-

rustutuksen suorittamista. Valmentavat koulutukset turvaavatkin osaltaan perustuslain 6 §:ssä säädettyä yhdenvertaisuutta.

Lakiehdotukset ovat hallituksen käsityksen mukaan perustuslain kannalta ongelmattomia. Hallituksen käsityksen mukaan esitys voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyksityksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**ammattillisesta peruskoulutuksesta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain (630/1998) 1 §:n 1 momentti, 3 §, 5 §:n 1 ja 4 momentti, 12 ja 12 a §, 14 §:n 1 momentti, 20 ja 21 §, 23 §:n 2 ja 4 momentti, 24 a §:n 1 momentti, 25 §:n 1 ja 3 momentti, 25 b §:n 1 momentti, 25 e §, 27 §:n 1 momentti, 29 §:n 1 momentti, 30 §:n 1 momentti, 31 §, 37 §:n 1 momentti ja 44 §:n 3 momentin 2 ja 3 kohta,

sellaisina kuin niistä ovat 1 §:n 1 momentti, 5 §:n 1 ja 4 momentti, 12 ja 12 a §, 14 §:n 1 momentti, 21 §, 23 §:n 2 ja 4 momentti, 24 a §:n 1 momentti, 25 §:n 1 ja 3 momentti, 25 b §:n 1 momentti, 25 e §, 29 §:n 1 momentti ja 30 §:n 1 momentti laissa 787/2014, 3 § osaksi laeissa 892/2009 ja 787/2014, 20 § osaksi laeissa 479/2003 ja 951/2011 sekä 37 §:n 1 momentti ja 44 §:n 3 momentin 2 ja 3 kohta laissa 951/2011, sekä

lisätään lakiin uusi 12 c, 13 b, 19 a ja 27 c § seuraavasti:

1 §

Soveltamisala

Tässä laissa säädetään ammatillisesta peruskoulutuksesta ja siinä suoritettavista tutkinnoista sekä tutkintoon johtamattomasta valmentavasta koulutuksesta.

3 §

Ammatillinen peruskoulutus ja valmentava koulutus

Ammatillinen peruskoulutus on 14 §:ssä tarkoitettun koulutuksen järjestäjän opetussuunnitelman mukaan suoritettavaa koulutusta, joka johtaa ammatilliseen perustutkintoon.

Tutkintoon johtamattomana valmentavana koulutuksena voidaan järjestää ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavaa koulutusta sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaa koulutusta.

Tässä laissa tarkoitettun koulutuksen yhteydessä opiskelijoille voidaan järjestää opetuksen läheisesti liittyvää muuta toimintaa.

5 §

Koulutuksen tavoitteet

Ammatillisen peruskoulutuksen tavoitteena on antaa opiskelijoille 4 §:n 1 momentissa tarkoitettun ammatillisen perustutkinnon edellyttämä osaaminen ja ammattitaito sekä valmiuksia yrittäjyyteen. Ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavan koulutuksen tavoitteena on antaa opiskelijoille valmiuksia ammatilliseen peruskoulutukseen hakeutumiseksi sekä vahvistaa opiskelijoiden edellytyksiä suorittaa ammatillinen perustutkinto. Työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen tavoitteena on antaa sairauden tai vamman vuoksi erityistä tukea tarvitseville opiskelijoille henkilökohtaisten tavoitteiden ja valmiuksien mukaista opetusta ja ohjausta.

Erityistä tukea tarvitsevalle opiskelijalle järjestettävän koulutuksen tavoitteena on li-

säksi yhteistyössä kuntoutuspalveluiden tuottajien kanssa edistää opiskelijan kokonais-kuntoutusta.

12 §

Tutkintojen ja valmentavan koulutuksen mitoitusperusteet

Ammatillisena peruskoulutuksena suoritettavien ammatillisten perustutkintojen ja valmentavien koulutusten sekä tutkintojen ja koulutusten osien mitoituksen peruste on osaamispiste.

Ammatillisen perustutkinnon laajuus on 180 osaamispistettä. Opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella voidaan säätää tutkinnon laajuudeksi yli 180 osaamispistettä, jos ammattialaa koskeva sääntely sitä edellyttää. Ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavan koulutuksen sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen laajuus on 60 osaamispistettä.

Ammatillisessa peruskoulutuksessa ja valmentavassa koulutuksessa vuoden aikana keskimäärin saavutettu osaaminen vastaa 60:tä osaamispistettä. Ammatillinen peruskoulutus ja valmentava koulutus on järjestettävä siten, että opiskelija voi suorittaa tutkinnon tai koulutuksen sen laajuutta vastaavassa ajassa.

12 a §

Tutkinnon ja valmentavan koulutuksen osien mitoitusperusteet

Tutkinnon ja valmentavan koulutuksen osien osaamispisteet määräytyvät sen mukaan, mikä on niihin sisältyvän osaamisen kattavuus, vaikeusaste ja merkittävyys suhteessa koko tutkinnon tai valmentavan koulutuksen ammattitaitovaatimukseen ja osaamistavoitteisiin.

12 c §

Valmentavan koulutuksen muodostuminen

Valmentavat koulutukset sisältävät koulutuksen osia. Valtioneuvoston asetuksella voi-

daan säätää tarkemmin valmentavaan koulutukseen kuuluvista koulutuksen osista.

13 b §

Valmentavan koulutuksen perusteet

Opetushallitus määrää koulutuksen perusteet valmentaville koulutuksille.

Koulutuksen perusteissa määrätään:

- 1) koulutuksen osien pakollisuus ja valinnaisuus sekä laajuus osaamispisteinä siltä osin kuin näistä ei säädetä 12 c §:n nojalla; ja
- 2) koulutuksen osien osaamistavoitteet ja osaamisen arviointi.

14 §

Koulutuksen järjestäjän opetussuunnitelma

Koulutuksen järjestäjän tulee hyväksyä 13 §:ssä tarkoitettujen tutkinnon perusteiden tai 13 b §:ssä tarkoitettujen valmentavan koulutuksen perusteiden mukainen opetussuunnitelma, jossa päätetään järjestettävästä koulutuksesta. Opetussuunnitelma hyväksytään erikseen suomenkielistä, ruotsinkielistä ja saamenkielistä sekä tarvittaessa muulla kielellä annettavaa koulutusta varten.

19 a §

Erityisopetus

Oppimisvaikeuksien, vamman, sairauden tai muun syyn vuoksi pitkäaikaista tai säännöllistä erityistä oppimisen ja opiskelun tukea tarvitsevien opiskelijoiden opetus annetaan erityisopetuksena. Erityisopetuksella tarkoitetaan opiskelijan henkilökohtaisiin tavoitteisiin ja valmiuksiin perustuvaa suunnitelmallista pedagogista tukea sekä erityisiä opetus- ja opiskelujärjestelyjä.

Erityisopetuksen tavoitteena on, että opiskelija voi saavuttaa tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaiset ammattitaitovaatimukset ja osaamistavoitteet. Erityisopetuksessa voidaan kuitenkin poiketa tutkinnon perusteista mukauttamalla ammattitaitovaatimuksia ja osaamistavoitteita sekä osaamisen arviointia siinä määrin, kuin se on opiskelijan

henkilökohtaiset tavoitteet ja valmiudet huomioon ottaen välttämätöntä.

Opetushallitus voi tutkinnon perusteissa määrätä, miltä osin ammattitaitovaatimuksista ja osaamistavoitteista ei voida poiketa 2 momentissa tarkoitettun mukauttamisen perusteella.

20 §

Erityisopetuksesta päättäminen

Koulutuksen järjestäjä päättää opiskelijan opetuksen järjestämisestä erityisopetuksena sekä 19 a §:n 2 momentissa tarkoitettua mukauttamisesta. Koulutuksen järjestäjän tulee laatia erityisopetuksen toteuttamiseksi opiskelijalle henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma, jota päivitetään tarvittaessa. Suunnitelman laadinnasta ja sisällöstä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Opiskelijaa ja tämän huoltajaa tai laillista edustajaa tulee kuulla ennen edellä mainituista asioista päättämistä ja henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman vahvistamista.

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi 9 §:n nojalla määrätä, että koulutuksen järjestäjän erityisenä koulutustehtävänä on huolehtia erityisopetuksen ja työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen järjestämisestä sekä erityisopetukseen liittyvistä kehittämis-, ohjaus- ja tukitehtävistä.

21 §

Erityiset opiskelijajärjestelyt

Opiskelussa voidaan myös muutoin kuin 19 a §:ssä tarkoitettussa erityisopetuksessa poiketa tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaisista ammattitaitovaatimuksista tai osaamis-tavoitteista ja osaamisen arvioinnista, jos:

1) tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaiset ammattitaitovaatimukset tai osaamistavoitteet ovat olosuhteet tai aikaisemmin hankittu osaaminen huomioiden joiltakin osin opiskelijalle kohtuuttomia; tai

2) poikkeaminen on perusteltua opiskelijan terveydentilaan liittyvistä syistä.

Erityisten opiskelijajärjestelyjen käyttämisen tavoitteena on, että opiskelija voi suorittaa tutkinnon tai koulutuksen, vaikka hän 1 momentissa tarkoitettujen syiden vuoksi joiltakin osin ei voi saavuttaa tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaisia ammattitaitovaatimuksia tai osaamistavoitteita. Ammattitaitovaatimuksista ja osaamistavoitteista voidaan poiketa vain siinä määrin, kuin se 1 momentissa tarkoitettujen syiden vuoksi on välttämätöntä.

Koulutuksen järjestäjä päättää erityisistä opiskelijajärjestelyistä. Opiskelijaa ja tämän huoltajaa tai laillista edustajaa tulee kuulla ennen päätöksen tekemistä, jos erityiset opiskelijajärjestelyt eivät perustu opiskelijan tekemään esitykseen.

Opetushallitus voi tutkinnon tai koulutuksen perusteissa määrätä, miltä osin ammattitaitovaatimuksista ja osaamistavoitteista ei voida poiketa tässä pykälässä tarkoitettuja erityisiä opiskelijajärjestelyjä käyttämällä.

23 §

Kokeilu

Opetus- ja kulttuuriministeriön luvalla kokeilussa voidaan poiketa tutkintojen nimistä ja osaamisaloista, tutkinnon muodostumisesta ja laajuudesta sekä valmentavan koulutuksen laajuudesta. Opetushallituksen luvalla kokeilussa voidaan poiketa tutkintojen ja koulutuksen perusteista. Kokeilussa suoritettavan tutkinnon tulee olla tavoitteiltaan ja sisällöiltään sellainen, että tutkinnon edellyttämä osaaminen ja ammattitaito sekä kelpoisuus jatko-opintoihin saavutetaan.

Opetushallitus määrää kokeilussa noudatettavat tutkinnon tai koulutuksen perusteet.

24 a §

Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arvioinnin periaatteet

Opiskelijan arvioinnilla ohjataan ja kannustetaan opiskelua, kehitetään opiskelijan edellytyksiä itsearviointiin, annetaan tietoa opiskelijan osaamisesta sekä varmistetaan tutkin-

non tai koulutuksen perusteiden ammattitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden saavuttaminen.

25 §

Opiskelijan osaamisen arviointi

Opiskelijan osaamista arvioidaan vertaamalla sitä tutkinnon tai koulutuksen perusteissa määrättyyn osaamiseen. Jos tutkinnon tai koulutuksen perusteiden ammattitaitovaatimuksista tai osaamistavoitteista on poikettu 19 a §:ssä tarkoitetun mukauttamisen tai 21 §:ssä tarkoitettujen erityisten opiskelijajärjestelyjen käyttämisen vuoksi, opiskelijan osaamista arvioidaan vertaamalla sitä opiskelijan henkilökohtaisiin tavoitteisiin.

Osaamisen arvioinnin perusteella annetaan tutkinnon osien, ammattiosaamisen näyttöjen, yhteisten tutkinnon osien osa-alueiden ja valmentavan koulutuksen osien arvosanat. Valtioneuvoston asetuksella säädetään osaamisen arviointiasteikosta.

25 b §

Osaamisen arvioinnista päättäminen

Tutkinnon osan, yhteisten tutkinnon osien osa-alueen tai valmentavan koulutuksen osaamisen arvioinnista päättää opetuksesta vastaava opettaja tai opettajat yhdessä, jos opettajia on useita.

25 e §

Todistukset

Koulutuksen järjestäjän tulee antaa opiskelijalle tutkintotodistus, kun opiskelija on suorittanut hyväksytysti tutkinnon muodostumiseksi vaadittavat tutkinnon osat.

Koulutuksen järjestäjän tulee antaa opiskelijalle todistus suoritetusta koulutuksesta, kun opiskelija on suorittanut ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavan koulutuksen

tai työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen.

Koulutuksen järjestäjän tulee antaa opiskelijalle todistus suoritetuista tutkinnon tai koulutuksen osista, jos opiskelija eroaa kesken tutkinnon tai valmentavan koulutuksen suorittamisen. Todistus suoritetuista tutkinnon tai koulutuksen osista tulee antaa opiskelijan pyynnöstä myös opiskelun aikana.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin todistusten sisällöstä ja allekirjoittamisesta sekä todistusten liitteistä. Opetushallitus määrää todistuksiin ja niiden liitteisiin merkittävistä tiedoista.

Koulutuksen järjestäjä ei kuitenkaan saa antaa tutkintotodistusta tai todistusta suoritetuista tutkinnon osista, jos 19 a §:ssä tarkoitettua mukauttamisen tai 21 §:ssä tarkoitettujen erityisten opiskelijajärjestelyjen käyttämisen vuoksi opiskelija ei ole saavuttanut keskeisiä tutkinnon osien ammattitaitovaatimuksia ja osaamistavoitteita. Koulutuksen järjestäjä antaa tällöin todistuksen opiskelijan osaamisesta.

27 §

Opiskelijaksi ottamisen perusteet

Ammatilliseen perustutkintoon johtavaan koulutukseen tai valmentavaan koulutukseen voidaan ottaa opiskelijaksi henkilö, joka on suorittanut perusopetuksen oppimäärän tai sitä vastaavan aikaisemman oppimäärän. Opiskelijaksi voidaan ottaa myös muu henkilö, jolla koulutuksen järjestäjä katsoo olevan riittävät edellytykset koulutuksesta suoriutumiseen.

27 c §

Opiskelijaksi ottamisen perusteet ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavassa koulutuksessa

Sen lisäksi, mitä 27 §:n 1 momentissa säädetään, ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavaan koulutukseen opiskelijaksi ottamisen edellytyksenä on, että:

- 1) opiskelijaksi pyrkivä ei ole suorittanut

a) ylioppilastutkinnon järjestämisestä annetussa laissa (672/2005) tarkoitettua tutkintoa tai sitä tasoltaan vastaavaa tutkintoa;

b) tässä laissa tarkoitettua ammatillista perustutkintoa tai valmentavaa koulutusta taikka niitä vastaavaa aikaisempaa tutkintoa tai koulutusta;

c) ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa tarkoitettua ammatillista perustutkintoa, ammattitutkintoa tai erikoisammattitutkintoa taikka niitä vastaavaa aikaisempaa tutkintoa;

d) korkeakoulututkintoa; tai

e) edellä a—d kohdissa tarkoitettua tutkintoa vastaavaa ulkomaista tutkintoa; ja

2) opiskelijaksi pyrkivän tavoitteena on valmentavan koulutuksen jälkeen hakeutua suorittamaan ammatillista perustutkintoa.

Henkilö voidaan kuitenkin ottaa opiskelijaksi, vaikka hän on suorittanut 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetun tutkinnon tai koulutuksen, jos ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavan koulutuksen suorittaminen on jatko-opintovalmiuksien hankkimiseksi erityisestä syystä perusteltua.

29 §

Oikeus saada opetusta ja opinto-ohjausta

Opiskelijalla on oikeus saada opetusta ja ohjausta, joka mahdollistaa tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaisten ammattitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden saavuttamisen.

30 §

Osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen

Opiskelijalla on oikeus saada tutkinnon tai koulutuksen perusteiden ammattitaitovaatimuksia tai osaamistavoitteita vastaava aikaisemmin hankittu osaaminen tunnistetuksi ja tunnustetuksi. Osaamisen tunnustamisella voidaan saada suoritetuksi tutkinnon tai koulutuksen osia kokonaan tai osittain.

31 §

Opiskeluaika

Ammatillinen perustutkinto tulee suorittaa enintään yhtä vuotta tutkinnon laajuudeksi määritellyä aikaa pidemmässä ajassa, jollei opiskelijalle perustellusta syystä myönnetä suoritusajkaan pidennystä.

Ammatilliseen peruskoulutukseen valmentava koulutus tulee suorittaa yhdessä vuodessa, jollei opiskelijalle sairauden tai muun erityisen syyn vuoksi myönnetä suoritusajkaan pidennystä.

Työhön ja itsenäiseen elämään valmentavassa koulutuksessa suoritusajka määräytyy opiskelijan henkilökohtaisten tavoitteiden ja valmiuksien perusteella. Koulutuksen järjestäjä päättää koulutuksen suoritusajasta. Koulutuksen suoritusajaksi voi olla enintään kolme vuotta.

Opiskelija, joka ei ole suorittanut tutkintoa tai koulutusta 1—3 momentissa säädetyssä ajassa, katsotaan eronneeksi. Eronneeksi katsotaan myös sellainen opiskelija, joka pätevää syytä ilmoittamatta on poissa opetuksesta, jos on ilmeistä, ettei hänen tarkoitukseensa ole jatkaa opintoja.

37 §

Opintososiaaliset edut ja eräät muut edut

Tässä laissa tarkoitettussa koulutuksessa opetus on opiskelijalle maksutonta. Edellä 27 §:n 4 momentissa tarkoitettulta opiskelijalta voidaan kuitenkin periä maksuja. Erityisestä syystä opetus- ja kulttuuriministeriö voi antaa luvan periä opiskelijoilta maksuja muissakin tapauksissa.

44 §

Muutoksenhaku

Päätökseen haetaan oikaisua aluehallintovirastolta siten kuin hallintolaissa säädetään, jos päätös koskee:

2) opetuksen järjestämistä erityisopetuksena tai 19 a §:n 2 momentissa tarkoitettua mukauttamista;

3) 21 §:ssä tarkoitettuja erityisiä opiskelujärjestelyjä;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Opetushallituksen tulee määrätä 13 b §:ssä tarkoitettujen koulutuksen perusteiden siten, että koulutuksen järjestäjät voivat ottaa uudet opetussuunnitelmat käyttöön lain voimaan tullessa.

Ennen tämän lain voimaantuloa myönnetty muuna kuin ammatillisena peruskoulutuksena järjestettävän kotitalousopetuksen järjestämisluvat päättyvät tämän lain voimaan tullessa.

Ennen tämän lain voimaantuloa myönnetty ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavan ja valmistavan koulutuksen, vammaisille opiskelijoille järjestettävän valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen sekä maahanmuuttajille järjestettävän ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavan koulutuksen järjestämisluvat päättyvät 31 päivänä joulukuuta 2015. Jos opiskelija on ennen tämän lain voimaantuloa aloittanut opinnot edellä mainituissa koulutuksissa, hänellä on oikeus

suorittaa nämä opinnot loppuun tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten ja niiden nojalla annettujen määräysten mukaisesti 31 päivään joulukuuta 2015 mennessä. Koulutuksen järjestäjä ei voi ottaa uusia opiskelijoita edellä mainittuihin koulutuksiin tämän lain voimaantulon jälkeen.

Jos ennen tämän lain voimaantuloa opintonsa vammaisille opiskelijoille järjestettävässä valmentavassa ja kuntouttavassa opetuksessa ja ohjauksessa aloittaneen opiskelijan opintojen laajuus ylittää 40 opintoviikkoa, opiskelija siirtyy 4 momentissa säädetyistä poiketen tämän lain voimaan tullessa suorittamaan vastaavaa koulutusta tämän lain ja sen nojalla annettavien säännösten ja määräysten mukaisesti. Opiskelijan opiskeluaikaa sovelletaan kuitenkin tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Opetushallitus voi määrätä 5 momentissa tarkoitettuun siirtymiseen liittyvistä osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen periaatteista ja menettelyistä. Jos 5 momentissa tarkoitettussa tilanteessa koulutuksen järjestäjällä ei ole momentissa tarkoitettun vastaavan valmentavan koulutuksen järjestämislupaa, opetus- ja kulttuuriministeriö voi määrätä opiskelijoiden siirtämisestä toisen koulutuksen järjestäjän järjestämään vastaavaan koulutukseen.

2.

Laki**ammattillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 11 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (631/1998) 11 §:n 8 kohta, sellaisena kuin se on laissa 952/2011, seuraavasti:

11 §

Opiskelijan oikeuksia ja velvollisuuksia koskeva viittaussäännös

Tässä laissa tarkoitettuun koulutukseen sovelletaan lisäksi seuraavia ammatillisesta koulutuksesta annetun lain opiskelijan oikeuksia ja velvollisuuksia koskevia säännöksiä:

8) 31 §:n 4 momentin toisen virkkeen säännöksiä siitä, milloin opiskelija voidaan katsoa eronneeksi;

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 ____ .

3.

Laki**opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 25 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) 25 §:n 3 momentti seuraavasti:

25 §

Ammatillisen peruskoulutuksen yksikköhinnat

Ammatillisesta peruskoulutuksesta annettussa laissa tarkoitetun ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavan koulutuksen sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen yksikköhinnat määrätään porrastamalla 23 §:n nojalla säädettyä ammatillisen peruskoulutuksen keskimääräistä yksikköhintaa. Yksikköhinnan laskemisesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Valtioneuvoston asetuksella säädetään erikseen edellä tarkoitetun koulutuksen yksikköhintojen porrastamisesta koulutuksessa, jota järjestetään ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 20 §:n 2 momentin ja 9 §:n nojalla ammatillisen koulutuksen järjestäjälle annetun erityisen koulutustehtävän perusteella.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tätä lakia sovelletaan ensimmäisen kerran määrättäessä varainhoitovuoden 2016 yksikköhintoja. Varainhoitovuoden 2015 ja sitä aiempien varainhoituvuosien yksikköhinnan määräämiseen sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Jos 25 §:n 1 momentissa tarkoitetun yksikköhinnan määräämisessä käytetään vuoden 2015 tai sitä aiempien vuosien kustannuksia tai opiskelijoita koskevia tietoja, otetaan huomioon ennen tämän lain voimaantuloa voimassa olleiden säännösten mukaisten ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavan ja

valmistavan koulutuksen, vammaisille opiskelijoille järjestettävän valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen, maahanmuuttajille järjestettävän ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavan koulutuksen sekä muuna kuin ammatillisena peruskoulutuksena järjestettävän kotitalousopetuksen kustannukset ja opiskelijat.

Lain 25 §:n 4 momentissa tarkoitettuja yksikköhintoja varainhoitovuodelle 2016 määrättäessä otetaan huomioon ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain (630/1998) 20 §:n 2 momentissa tarkoitetun erityisopetuksen erityisen koulutustehtävän perusteella järjestetyn tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaisen vammaisille opiskelijoille järjestettävän valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen opiskelijat. Mainittujen koulutusten yksikköhinnan porrastamisessa sovelletaan tällöin tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Lain 48 ja 50 §:ssä tarkoitetun keskimääräisen opiskelijamäärän laskennassa huomioidaan myös tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaisten ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavan ja valmistavan koulutuksen, vammaisille opiskelijoille järjestettävän valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen, maahanmuuttajille järjestettävän ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavan koulutuksen sekä muuna kuin ammatillisena peruskoulutuksena järjestettävän kotitalousopetuksen opiskelijat, jos rahoituksen määräytymisperusteena käytetään vuoden 2015 tai sitä aiempien vuosien opiskelijamääriä koskevia tietoja.

4.

Laki**opintotukilain 7 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan opintotukilain (65/1994) 7 §:n 9 momentti, sellaisena kuin se on laissa
 1078/2012, seuraavasti:

7 §

Opintotukeen oikeuttava aika

 Muussa oppilaitoksessa säännönmukaisen
 opiskeluajan päätyttyä opintotukea voidaan
 myöntää enintään 12 kuukauden ajalle.
 Säännönmukaisella opiskeluajalla tarkoite-

taan ammatillisesta peruskoulutuksesta an-
 netun lain 31 §:n tai lukiolain 24 §:n 1 momen-
 tin mukaista pidentämätöntä suoritusaikaa
 taikka opetussuunnitelman mukaista suori-
 tusaikaa, jos suoritusaikaa ei ole lainsäädän-
 nössä määritelty.

 Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta
 20 _____.

Helsingissä 23 päivänä lokakuuta 2014

Pääministerin sijainen, valtiovarainministeri

ANTTI RINNE

Opetus- ja viestintäministeri *Krista Kiuru*

*Liitteet
Rinnakkaistekstit*

1.

Laki

ammattillisesta peruskoulutuksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain (630/1998) 1 §:n 1 momentti, 3 §, 5 §:n 1 ja 4 momentti, 12 ja 12 a §, 14 §:n 1 momentti, 20 ja 21 §, 23 §:n 2 ja 4 momentti, 24 a §:n 1 momentti, 25 §:n 1 ja 3 momentti, 25 b §:n 1 momentti, 25 e §, 27 §:n 1 momentti, 29 §:n 1 momentti, 30 §:n 1 momentti, 31 §, 37 §:n 1 momentti ja 44 §:n 3 momentin 2 ja 3 kohta,

sellaisina kuin niistä ovat 1 §:n 1 momentti, 5 §:n 1 ja 4 momentti, 12 ja 12 a §, 14 §:n 1 momentti, 21 §, 23 §:n 2 ja 4 momentti, 24 a §:n 1 momentti, 25 §:n 1 ja 3 momentti, 25 b §:n 1 momentti, 25 e §, 29 §:n 1 momentti ja 30 §:n 1 momentti laissa 787/2014, 3 § osaksi laeissa 892/2009 ja 787/2014, 20 § osaksi laeissa 479/2003 ja 951/2011 sekä 37 §:n 1 momentti ja 44 §:n 3 momentin 2 ja 3 kohta laissa 951/2011, sekä

lisätään lakiin uusi 12 c, 13 b, 19 a ja 27 c § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

1 §

Soveltamisala

Soveltamisala

Tässä laissa säädetään ammatillisesta peruskoulutuksesta ja siinä suoritettavista tutkinnoista.

Tässä laissa säädetään ammatillisesta peruskoulutuksesta ja siinä suoritettavista tutkinnoista *sekä tutkintoon johtamattomasta valmentavasta koulutuksesta.*

3 §

3 §

Ammatillinen peruskoulutus

Ammatillinen peruskoulutus ja valmentava koulutus

Ammatillinen peruskoulutus on 14 §:ssä tarkoitetun koulutuksen järjestäjän opetussuunnitelman mukaan suoritettavaa koulutusta, joka johtaa ammatilliseen perustutkintoon.

Ammatillinen peruskoulutus on 14 §:ssä tarkoitetun koulutuksen järjestäjän opetussuunnitelman mukaan suoritettavaa koulutusta, joka johtaa ammatilliseen perustutkintoon.

Tutkintoon johtamattomana valmentavana koulutuksena voidaan järjestää ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavaa koulutusta sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaa koulutusta.

Ammatillisen peruskoulutuksen yhteydessä opiskelijoille voidaan järjestää opetukseen läheisesti liittyvää muuta toimintaa. *Ammatilliseen koulutukseen hakeutumisen edistämisek-*

Tässä laissa tarkoitetun koulutuksen yhteydessä opiskelijoille voidaan järjestää opetukseen läheisesti liittyvää muuta toimintaa.

si ja opiskeluvalmiuksien vahvistamiseksi voidaan järjestää ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavaa ja valmistavaa koulutusta. Vammaisille opiskelijoille voidaan järjestää valmentavaa ja kuntouttavaa opetusta ja ohjausta. Lisäksi maahanmuuttajille voidaan järjestää ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavaa koulutusta. Tässä momentissa tarkoitettuna valmistavana ja valmentavana koulutuksen laajuudesta, tavoitteista ja arvioinnista säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Kotitalousopetusta voidaan järjestää myös muuna kuin ammatillisena peruskoulutuksena siten kuin asetuksella säädetään.

5 §

Koulutuksen tavoitteet

Ammatillisen peruskoulutuksen tavoitteena on antaa opiskelijoille 4 §:n 1 momentissa tarkoitettuna ammatillisen perustutkinnon edellyttämä osaaminen ja ammattitaito sekä valmiuksia yrittäjyyteen.

Vammaisille järjestettävän ammatillisen peruskoulutuksen tavoitteena on lisäksi yhteistyössä kuntoutuspalvelujen tuottajien kanssa edistää opiskelijan kokonaiskuntoutusta.

12 §

Tutkintojen mitoituserusteet

Ammatillisena peruskoulutuksena suoritettavien ammatillisten perustutkintojen ja niiden osien mitoituksen peruste on osaamispiste.

5 §

Koulutuksen tavoitteet

Ammatillisen peruskoulutuksen tavoitteena on antaa opiskelijoille 4 §:n 1 momentissa tarkoitettuna ammatillisen perustutkinnon edellyttämä osaaminen ja ammattitaito sekä valmiuksia yrittäjyyteen. Ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavan koulutuksen tavoitteena on antaa opiskelijoille valmiuksia ammatilliseen peruskoulutukseen hakeutumiseksi sekä vahvistaa opiskelijoiden edellytyksiä suorittaa ammatillinen perustutkinto. Työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen tavoitteena on antaa sairauden tai vamman vuoksi erityistä tukea tarvitseville opiskelijoille henkilökohtaisten tavoitteiden ja valmiuksien mukaista opetusta ja ohjausta.

Erityistä tukea tarvitsevalle opiskelijalle järjestettävän koulutuksen tavoitteena on lisäksi yhteistyössä kuntoutuspalveluiden tuottajien kanssa edistää opiskelijan kokonaiskuntoutusta.

12 §

Tutkintojen ja valmentavan koulutuksen mitoituserusteet

Ammatillisena peruskoulutuksena suoritettavien ammatillisten perustutkintojen ja valmentavien koulutusten sekä tutkintojen ja koulutusten osien mitoituksen peruste on osaamispiste.

Ammatillisen perustutkinnon laajuus on 180 osaamispistettä. Opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella voidaan säätää tutkinnon laajuudeksi yli 180 osaamispistettä, jos ammattialaa koskeva sääntely sitä edellyttää.

Ammatillisessa peruskoulutuksessa vuoden aikana keskimäärin saavutettu osaaminen vastaa 60:tä osaamispistettä. Ammatillinen peruskoulutus on järjestettävä siten, että opiskelija voi suorittaa tutkinnon sen laajuutta vastaavassa ajassa.

12 a §

Tutkinnon osien mitoituserusteet

Tutkinnon osien osaamispisteet määräytyvät sen mukaan, mikä on niihin sisältyvän osaamisen kattavuus, vaikeusaste ja merkittävyys suhteessa koko tutkinnon ammattitaitovaatimuksiin ja osaamistavoitteisiin.

Ammatillisen perustutkinnon laajuus on 180 osaamispistettä. Opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella voidaan säätää tutkinnon laajuudeksi yli 180 osaamispistettä, jos ammattialaa koskeva sääntely sitä edellyttää. *Ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavan koulutuksen sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen laajuus on 60 osaamispistettä.*

Ammatillisessa peruskoulutuksessa ja valmentavassa koulutuksessa vuoden aikana keskimäärin saavutettu osaaminen vastaa 60:tä osaamispistettä. Ammatillinen peruskoulutus ja valmentava koulutus on järjestettävä siten, että opiskelija voi suorittaa tutkinnon tai koulutuksen sen laajuutta vastaavassa ajassa.

12 a §

Tutkinnon ja valmentavan koulutuksen osien mitoituserusteet

Tutkinnon ja valmentavan koulutuksen osien osaamispisteet määräytyvät sen mukaan, mikä on niihin sisältyvän osaamisen kattavuus, vaikeusaste ja merkittävyys suhteessa koko tutkinnon tai valmentavan koulutuksen ammattitaitovaatimuksiin ja osaamistavoitteisiin.

12 c §

Valmentavan koulutuksen muodostuminen

Valmentavat koulutukset sisältävät koulutuksen osia. Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tarkemmin valmentavaan koulutukseen kuuluvista koulutuksen osista.

13 b §

Valmentavan koulutuksen perusteet

Opetushallitus määrää koulutuksen perusteet valmentaville koulutuksille.

Koulutuksen perusteissa määrätään:

- 1) koulutuksen osien pakollisuus ja valinnaisuus sekä laajuus osaamispisteinä siltä osin kuin näistä ei säädetä 12 c §:n nojalla; ja*
- 2) koulutuksen osien osaamistavoitteet ja*

osaamisen arviointi.

14 §

Koulutuksen järjestäjän opetussuunnitelma

Koulutuksen järjestäjän tulee hyväksyä 13 §:ssä tarkoitettujen tutkinnon perusteiden tai 3 §:ssä tarkoitetun muun koulutuksen opetussuunnitelman perusteiden mukainen opetussuunnitelma, jossa päätetään järjestettävästä koulutuksesta. Opetussuunnitelma hyväksytään erikseen suomenkielistä, ruotsinkielistä ja saamenkielistä sekä tarvittaessa muulla kielellä annettavaa koulutusta varten.

14 §

Koulutuksen järjestäjän opetussuunnitelma

Koulutuksen järjestäjän tulee hyväksyä 13 §:ssä tarkoitettujen tutkinnon perusteiden tai 13 b §:ssä tarkoitetun *valmentavan* koulutuksen perusteiden mukainen opetussuunnitelma, jossa päätetään järjestettävästä koulutuksesta. Opetussuunnitelma hyväksytään erikseen suomenkielistä, ruotsinkielistä ja saamenkielistä sekä tarvittaessa muulla kielellä annettavaa koulutusta varten.

19 a §

Erityisopetus

Oppimisvaikeuksien, vamman, sairauden tai muun syyn vuoksi pitkäaikaista tai säännöllistä erityistä oppimisen ja opiskelun tukea tarvitsevien opiskelijoiden opetus annetaan erityisopetuksena. Erityisopetuksella tarkoitetaan opiskelijan henkilökohtaisiin tavoitteisiin ja valmiuksiin perustuvaa suunnitelmallista pedagogista tukea sekä erityisiä opetus- ja opiskelujärjestelyjä.

Erityisopetuksen tavoitteena on, että opiskelija voi saavuttaa tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaiset ammattitaitovaatimukset ja osaamistavoitteet. Erityisopetuksessa voidaan kuitenkin poiketa tutkinnon perusteista mukauttamalla ammattitaitovaatimuksia ja osaamistavoitteita sekä osaamisen arviointia siinä määrin, kuin se on opiskelijan henkilökohtaiset tavoitteet ja valmiudet huomioon ottaen välttämätöntä.

Opetushallitus voi tutkinnon perusteissa määrätä, miltä osin ammattitaitovaatimuksista ja osaamistavoitteista ei voida poiketa 2 momentissa tarkoitetun mukauttamisen perusteella.

20 §

Erityisopetus

Vammaisuuden, sairauden, kehityksessä viivästyksen, tunne-elämän häiriön tai muun

20 §

Erityisopetuksesta päättäminen

Koulutuksen järjestäjä päättää opiskelijan opetuksen järjestämisestä erityisopetuksena

syyn vuoksi erityisiä opetus- tai opiskelija-huollon palveluja tarvitsevien opiskelijoiden opetus annetaan erityisopetuksena. Opiskelijalle tulee laatia henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma.

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi 9 §:n nojalla määrätä, että koulutuksen järjestäjän erityisenä koulutustehtävänä on huolehtia erityisopetuksen järjestämisestä, erityisopetuksen yhteydessä annettavasta valmentavasta ja kuntouttavasta opetuksesta ja ohjauksesta sekä opetuksen liittyvistä kehittämis-, ohjaus- ja tukitehtävistä.

Erityisopetuksessa voidaan poiketa tämän lain ja sen nojalla annetun asetuksen säännöksistä siten kuin opetussuunnitelman tai tutkinnon perusteissa määrätään.

21 §

Erityiset opiskelijajärjestelyt

Opiskelu voidaan järjestää osittain toisin kuin tässä laissa ja sen nojalla säädetään ja määrätään, jos:

1) tutkinnon perusteiden tai 3 §:ssä tarkoitettua muun koulutuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaiset ammattitaitovaatimukset tai osaamistavoitteet ovat olosuhteet tai aikaisemmin hankittu osaaminen huomioiden joltakin osin opiskelijalle kohtuuttomia; tai

2) se on perusteltua opiskelijan terveydentilaan liittyvistä syistä.

sekä 19 a §:n 2 momentissa tarkoitettua mukauttamisesta. Koulutuksen järjestäjän tulee laatia erityisopetuksen toteuttamiseksi opiskelijalle henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma, jota päivitetään tarvittaessa. Suunnitelman laadinnasta ja sisällöstä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Opiskelijaa ja tämän huoltajaa tai laillista edustajaa tulee kuulla ennen edellä mainituista asioista päättämistä ja henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman vahvistamista.

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi 9 §:n nojalla määrätä, että koulutuksen järjestäjän erityisenä koulutustehtävänä on huolehtia erityisopetuksen ja työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen järjestämisestä sekä erityisopetukseen liittyvistä kehittämis-, ohjaus- ja tukitehtävistä.

21 §

Erityiset opiskelijajärjestelyt

Opiskelussa voidaan myös muutoin kuin 19 a §:ssä tarkoitettussa erityisopetuksessa poiketa tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaisista ammattitaitovaatimuksista tai osaamistavoitteista ja osaamisen arvioinnista, jos:

1) tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaiset ammattitaitovaatimukset tai osaamistavoitteet ovat olosuhteet tai aikaisemmin hankittu osaaminen huomioiden joltakin osin opiskelijalle kohtuuttomia; tai

2) *poikkeaminen* on perusteltua opiskelijan terveydentilaan liittyvistä syistä.

Erityisten opiskelijajärjestelyjen käyttämisen tavoitteena on, että opiskelija voi suorittaa tutkinnon tai koulutuksen, vaikka hän 1 momentissa tarkoitettujen syiden vuoksi joltakin osin ei voi saavuttaa tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaisia ammattitaitovaatimuksista tai osaamistavoitteita. Ammattitaitovaatimuksista ja osaamistavoitteista voidaan poiketa vain siinä määrin, kuin se 1 momen-

tissa tarkoitettujen syiden vuoksi on välttämätöntä.

Koulutuksen järjestäjä päättää erityisistä opiskelijajärjestelyistä. Opiskelijaa ja tämän huoltajaa tai laillista edustajaa tulee kuulla ennen päätöksen tekemistä, jos erityiset opiskelijajärjestelyt eivät perustu opiskelijan tekemään esitykseen.

Opetushallitus voi tutkinnon tai koulutuksen perusteissa määrätä, miltä osin ammattitaitovaatimuksista ja osaamistavoitteista ei voida poiketa tässä pykälässä tarkoitettuja erityisiä opiskelijajärjestelyjä käyttämällä.

23 §

Kokeilu

Opetus- ja kulttuuriministeriön luvalla kokeilussa voidaan poiketa tutkintojen nimistä ja osaamisaloista, tutkinnon muodostumisesta ja laajuudesta sekä 3 §:ssä tarkoitetun muun koulutuksen laajuudesta. Opetushallituksen luvalla kokeilussa voidaan poiketa tutkintojen ja opetussuunnitelman perusteista. Kokeilussa suoritettavan tutkinnon tulee olla tavoitteiltaan ja sisällöiltään sellainen, että tutkinnon edellyttämä osaaminen ja ammattitaito sekä kelpoisuus jatko-opintoihin saavutetaan.

Opetushallitus määrää kokeilussa noudatettavat tutkinnon tai opetussuunnitelman perusteet.

24 a §

Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arvioinnin periaatteet

Opiskelijan arvioinnilla ohjataan ja kannustetaan opiskelua, kehitetään opiskelijan edellytyksiä itsearviointiin, annetaan tietoa opiskelijan osaamisesta sekä varmistetaan tutkinnon tai opetussuunnitelman perusteiden ammattitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden saavuttaminen.

23 §

Kokeilu

Opetus- ja kulttuuriministeriön luvalla kokeilussa voidaan poiketa tutkintojen nimistä ja osaamisaloista, tutkinnon muodostumisesta ja laajuudesta sekä *valmentavan* koulutuksen laajuudesta. Opetushallituksen luvalla kokeilussa voidaan poiketa tutkintojen ja *koulutuksen* perusteista. Kokeilussa suoritettavan tutkinnon tulee olla tavoitteiltaan ja sisällöiltään sellainen, että tutkinnon edellyttämä osaaminen ja ammattitaito sekä kelpoisuus jatko-opintoihin saavutetaan.

Opetushallitus määrää kokeilussa noudatettavat tutkinnon tai *koulutuksen* perusteet.

24 a §

Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arvioinnin periaatteet

Opiskelijan arvioinnilla ohjataan ja kannustetaan opiskelua, kehitetään opiskelijan edellytyksiä itsearviointiin, annetaan tietoa opiskelijan osaamisesta sekä varmistetaan tutkinnon tai *koulutuksen* perusteiden ammattitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden saavuttaminen.

25 §

Opiskelijan osaamisen arviointi

Opiskelijan osaamista arvioidaan vertaamalla sitä tutkinnon tai opetussuunnitelman perusteissa määrättyyn osaamiseen.

Osaamisen arvioinnin perusteella annetaan tutkinnon osien, ammattiosaamisen näyttöjen, yhteisten tutkinnon osien osa-alueiden ja 3 §:ssä tarkoitetun muun koulutuksen opintosuoritusten arvosanat. Valtioneuvoston asetuksella säädetään osaamisen arviointiaseteikosta.

25 b §

Osaamisen arvioinnista päättäminen

Tutkinnon osan, yhteisten tutkinnon osien osa-alueen tai 3 §:ssä tarkoitetun muun koulutuksen osaamisen arvioinnista päättää opetuksesta vastaava opettaja tai opettajat yhdessä, jos opettajia on useita.

25 e §

Todistukset

Koulutuksen järjestäjän tulee antaa opiskelijalle tutkintotodistus, kun opiskelija on suorittanut hyväksytysti tutkinnon muodostumiseksi vaadittavat tutkinnon osat. *Tutkintotodistus voidaan antaa myös opiskelijalle, jonka opiskelussa on noudatettu 21 §:ssä tarkoitettuja erityisiä opiskelijajärjestelyjä.*

Koulutuksen järjestäjän tulee antaa opiskelijalle todistus suoritetusta koulutuksesta, kun opiskelija on suorittanut lain 3 §:ssä tarkoitetun muun koulutuksen.

25 §

Opiskelijan osaamisen arviointi

Opiskelijan osaamista arvioidaan vertaamalla sitä tutkinnon tai koulutuksen perusteissa määrättyyn osaamiseen. *Jos tutkinnon tai koulutuksen perusteiden ammattitaitovaatimuksista tai osaamistavoitteista on poikettu 19 a §:ssä tarkoitetun mukauttamisen tai 21 §:ssä tarkoitettujen erityisten opiskelijajärjestelyjen käyttämisen vuoksi, opiskelijan osaamista arvioidaan vertaamalla sitä opiskelijan henkilökohtaisiin tavoitteisiin.*

Osaamisen arvioinnin perusteella annetaan tutkinnon osien, ammattiosaamisen näyttöjen, yhteisten tutkinnon osien osa-alueiden ja *valmentavan* koulutuksen osien arvosanat. Valtioneuvoston asetuksella säädetään osaamisen arviointiaseteikosta.

25 b §

Osaamisen arvioinnista päättäminen

Tutkinnon osan, yhteisten tutkinnon osien osa-alueen tai *valmentavan* koulutuksen osaamisen arvioinnista päättää opetuksesta vastaava opettaja tai opettajat yhdessä, jos opettajia on useita.

25 e §

Todistukset

Koulutuksen järjestäjän tulee antaa opiskelijalle tutkintotodistus, kun opiskelija on suorittanut hyväksytysti tutkinnon muodostumiseksi vaadittavat tutkinnon osat.

Koulutuksen järjestäjän tulee antaa opiskelijalle todistus suoritetusta koulutuksesta, kun opiskelija on suorittanut *ammattilliseen peruskoulutukseen valmentavan koulutuksen tai työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen.*

Koulutuksen järjestäjän tulee antaa opiskelijalle todistus suoritetuista tutkinnon osista tai 3 §:ssä tarkoitettuissa muussa koulutuksessa suoritetuista opinnoista, jos opiskelija eroaa kesken tutkinnon tai koulutuksen suorittamisen. Todistus suoritetuista tutkinnon osista tai opinnoista tulee antaa opiskelijan pyynnöstä myös opiskelun aikana.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin todistusten sisällöstä ja allekirjoittamisesta sekä todistusten liitteistä. Opetushallitus määrää todistuksiin ja niiden liitteisiin merkittävistä tiedoista.

27 §

Opiskelijaksi ottamisen perusteet

Ammatilliseen perustutkintoon johtavaan koulutukseen voidaan ottaa opiskelijaksi henkilö, joka on suorittanut perusopetuksen oppimäärän tai sitä vastaavan aikaisemman oppimäärän. Opiskelijaksi voidaan ottaa myös muu henkilö, jolla koulutuksen järjestäjä katsoo olevan riittävät edellytykset koulutukseen suoriutumiseen.

Koulutuksen järjestäjän tulee antaa opiskelijalle todistus suoritetuista tutkinnon *tai koulutuksen osista*, jos opiskelija eroaa kesken tutkinnon *tai valmentavan koulutuksen suorittamisen*. Todistus suoritetuista tutkinnon *tai koulutuksen osista* tulee antaa opiskelijan pyynnöstä myös opiskelun aikana.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin todistusten sisällöstä ja allekirjoittamisesta sekä todistusten liitteistä. Opetushallitus määrää todistuksiin ja niiden liitteisiin merkittävistä tiedoista.

Koulutuksen järjestäjä ei kuitenkaan saa antaa tutkintotodistusta tai todistusta suoritetuista tutkinnon osista, jos 19 a §:ssä tarkoitettujen mukauttamisen tai 21 §:ssä tarkoitettujen erityisten opiskelijajärjestelyjen käyttämisen vuoksi opiskelija ei ole saavuttanut keskeisiä tutkinnon osien ammattitaitovaatimuksia ja osaamistavoitteita. Koulutuksen järjestäjä antaa tällöin todistuksen opiskelijan osaamisesta.

27 §

Opiskelijaksi ottamisen perusteet

Ammatilliseen perustutkintoon johtavaan koulutukseen *tai valmentavaan koulutukseen* voidaan ottaa opiskelijaksi henkilö, joka on suorittanut perusopetuksen oppimäärän tai sitä vastaavan aikaisemman oppimäärän. Opiskelijaksi voidaan ottaa myös muu henkilö, jolla koulutuksen järjestäjä katsoo olevan riittävät edellytykset koulutuksesta suoriutumiseen.

27 c §

Opiskelijaksi ottamisen perusteet ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavassa koulutuksessa

Sen lisäksi, mitä 27 §:n 1 momentissa säädetään, ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavaan koulutukseen opiskelijaksi ottamisen edellytyksenä on, että:

- 1) opiskelijaksi pyrkivä ei ole suorittanut*
 - a) ylioppilastutkinnon järjestämisestä annetussa laissa (672/2005) tarkoitettua tutkin-*

toa tai sitä tasoltaan vastaavaa tutkintoa;

b) tässä laissa tarkoitettua ammatillista perustutkintoa tai valmentavaa koulutusta taikka niitä vastaavaa aikaisempaa tutkintoa tai koulutusta;

c) ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annettussa laissa tarkoitettua ammatillista perustutkintoa, ammattitutkintoa tai erikoisammattitutkintoa taikka niitä vastaavaa aikaisempaa tutkintoa;

d) korkeakoulututkintoa; tai

e) edellä a—d kohdissa tarkoitettua tutkintoa vastaavaa ulkomaista tutkintoa; ja

2) opiskelijaksi pyrkivän tavoitteena on valmentavan koulutuksen jälkeen hakeutua suorittamaan ammatillista perustutkintoa.

Henkilö voidaan kuitenkin ottaa opiskelijaksi, vaikka hän on suorittanut I momentin I kohdassa tarkoitetun tutkinnon tai koulutuksen, jos ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavan koulutuksen suorittaminen on jatko-opintovalmiuksien hankkimiseksi erityistä syytä perusteltua.

29 §

Oikeus saada opetusta ja opinto-ohjausta

Opiskelijalla on oikeus saada opetusta ja ohjausta, joka mahdollistaa tutkinnon tai opetussuunnitelman perusteiden mukaisten ammattitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden saavuttamisen.

29 §

Oikeus saada opetusta ja opinto-ohjausta

Opiskelijalla on oikeus saada opetusta ja ohjausta, joka mahdollistaa tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaisten ammattitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden saavuttamisen.

30 §

Osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen

Opiskelijalla on oikeus saada tutkinnon tai opetussuunnitelman perusteiden ammattitaitovaatimuksia tai osaamistavoitteita vastaava aikaisemmin hankittu osaaminen tunnistetuksi ja tunnustetuksi. Osaamisen tunnustamisella voidaan saada suoritetuksi tutkinnon osia kokonaan tai osittain.

30 §

Osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen

Opiskelijalla on oikeus saada tutkinnon tai koulutuksen perusteiden ammattitaitovaatimuksia tai osaamistavoitteita vastaava aikaisemmin hankittu osaaminen tunnistetuksi ja tunnustetuksi. Osaamisen tunnustamisella voidaan saada suoritetuksi tutkinnon tai koulutuksen osia kokonaan tai osittain.

31 §

Opiskeluaika

Opiskelijan tulee suorittaa opintonsa enintään yhtä vuotta opintojen laajuudeksi määriteltyä aikaa pidemmässä ajassa, jollei opiskelijalle perustellusta syystä myönnetä suoritusajanaan pidennystä.

Opiskelija, joka ei ole suorittanut opintojaan 1 momentissa mainitussa ajassa, katsotaan eronneeksi. Eronneeksi katsotaan myös sellainen opiskelija, joka pätevää syytä ilmoittamatta on poissa opetuksesta, jos on ilmeistä, ettei hänen tarkoituksenaan ole jatkaa opintoja.

37 §

Opintososiaaliset edut ja eräät muut edut

Ammatillisessa peruskoulutuksessa opetus on opiskelijalle maksutonta. Edellä 27 §:n 4 momentissa tarkoitettulta opiskelijalta voidaan kuitenkin periä maksuja. Erityisestä syystä opetus- ja kulttuuriministeriö voi antaa luvan periä opiskelijoilta maksuja muissakin tapauksissa.

44 §

Muutoksenhaku

Päätökseen haetaan oikaisua aluehallintovirastolta siten kuin hallintolaissa säädetään, jos päätös koskee:

2) 20 §:ssä säädettyä henkilökohtaisen ope-

31 §

Opiskeluaika

Ammatillinen perustutkinto tulee suorittaa enintään yhtä vuotta *tutkinnon* laajuudeksi määriteltyä aikaa pidemmässä ajassa, jollei opiskelijalle perustellusta syystä myönnetä suoritusajanaan pidennystä.

Ammatilliseen peruskoulutukseen valmistava koulutus tulee suorittaa yhdessä vuodessa, jollei opiskelijalle sairauden tai muun erityisen syyn vuoksi myönnetä suoritusajanaan pidennystä.

Työhön ja itsenäiseen elämään valmentavassa koulutuksessa suoritusajaksi määräytyy opiskelijan henkilökohtaisten tavoitteiden ja valmiuksien perusteella. Koulutuksen järjestäjä päättää koulutuksen suoritusajasta. Koulutuksen suoritusajaksi voi olla enintään kolme vuotta.

Opiskelija, joka ei ole suorittanut *tutkintoa tai koulutusta* 1—3 momentissa *säädettyssä* ajassa, katsotaan eronneeksi. Eronneeksi katsotaan myös sellainen opiskelija, joka pätevää syytä ilmoittamatta on poissa opetuksesta, jos on ilmeistä, ettei hänen tarkoituksenaan ole jatkaa opintoja.

37 §

Opintososiaaliset edut ja eräät muut edut

Tässä laissa tarkoitettussa koulutuksessa opetus on opiskelijalle maksutonta. Edellä 27 §:n 4 momentissa tarkoitettulta opiskelijalta voidaan kuitenkin periä maksuja. Erityisestä syystä opetus- ja kulttuuriministeriö voi antaa luvan periä opiskelijoilta maksuja muissakin tapauksissa.

44 §

Muutoksenhaku

Päätökseen haetaan oikaisua aluehallintovirastolta siten kuin hallintolaissa säädetään, jos päätös koskee:

2) *opetuksen järjestämistä erityisopetukse-*

tuksen järjestämistä koskevaa suunnitelmaa;

3) 21 §:ssä säädettyjä erityisiä opetusjärjestelyjä;

na tai 19 a §:n 2 momentissa tarkoitettua mukauttamista;

3) 21 §:ssä tarkoitettuja erityisiä opiskelijajärjestelyjä;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Opetushallituksen tulee määrätä 13 b §:ssä tarkoitetut koulutuksen perusteet siten, että koulutuksen järjestäjät voivat ottaa uudet opetussuunnitelmat käyttöön lain voimaan tullessa.

Ennen tämän lain voimaantuloa myönnetyt muuna kuin ammatillisena peruskoulutuksena järjestettävän kotitalousopetuksen järjestämisluvat päättyvät tämän lain voimaan tullessa.

Ennen tämän lain voimaantuloa myönnetyt ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavan ja valmistavan koulutuksen, vammaisille opiskelijoille järjestettävän valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen sekä maahanmuuttajille järjestettävän ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavan koulutuksen järjestämisluvat päättyvät 31 päivänä joulukuuta 2015. Jos opiskelija on ennen tämän lain voimaantuloa aloittanut opinnot edellä mainituissa koulutuksissa, hänellä on oikeus suorittaa nämä opinnot loppuun tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten ja niiden nojalla annettujen määräysten mukaisesti 31 päivään joulukuuta 2015 mennessä. Koulutuksen järjestäjä ei voi ottaa uusia opiskelijoita edellä mainittuihin koulutuksiin tämän lain voimaantulon jälkeen.

Jos ennen tämän lain voimaantuloa opintonsa vammaisille opiskelijoille järjestettävässä valmentavassa ja kuntouttavassa opetuksessa ja ohjauksessa aloittaneen opiskelijan opintojen laajuus ylittää 40 opintoviikkoa, opiskelija siirtyy 4 momentissa säädetystä poiketen tämän lain voimaan tullessa suorittamaan vastaavaa koulutusta tämän lain ja sen nojalla annettavien säännösten ja määräysten mukaisesti. Opiskelijan opiskeluaikaan sovelletaan kuitenkin tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Opetushallitus voi määrätä 5 momentissa tarkoitettuun siirtymiseen liittyvistä osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen periaat-

teista ja menettelyistä. Jos 5 momentissa tarkoitettussa tilanteessa koulutuksen järjestäjällä ei ole momentissa tarkoitetun vastaavan valmentavan koulutuksen järjestämislupaa, opetus- ja kulttuuriministeriö voi määrätä opiskelijoiden siirtämisestä toisen koulutuksen järjestäjän järjestämään vastaavaan koulutukseen.

2.

Laki**ammattillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 11 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (631/1998) 11 §:n 8 kohta, sellaisena kuin se on laissa 952/2011, seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

11 §

11 §

Opiskelijan oikeuksia ja velvollisuuksia koskeva viittaussäännös

Opiskelijan oikeuksia ja velvollisuuksia koskeva viittaussäännös

Tässä laissa tarkoitettuun koulutukseen sovelletaan lisäksi seuraavia ammatillisesta koulutuksesta annetun lain opiskelijan oikeuksia ja velvollisuuksia koskevia säännöksiä:

Tässä laissa tarkoitettuun koulutukseen sovelletaan lisäksi seuraavia ammatillisesta koulutuksesta annetun lain opiskelijan oikeuksia ja velvollisuuksia koskevia säännöksiä:

8) 31 §:n 2 momentin toisen virkkeen säännöksiä siitä, milloin opiskelija voidaan katsoa eronneeksi;

8) 31 §:n 4 momentin toisen virkkeen säännöksiä siitä, milloin opiskelija voidaan katsoa eronneeksi;

Tämä laki tulee voimaan _____ *päivänä* _____ *kuuta* 20 .

3.

Laki**opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 25 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) 25 §:n 3 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

25 §

25 §

Ammatillisen peruskoulutuksen yksikköhinnat

Ammatillisen peruskoulutuksen yksikköhinnat

Ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitetun ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavan ja valmistavan koulutuksen, vammaisille opiskelijoille järjestettävän valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen sekä maahanmuuttajille järjestettävän ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavan koulutuksen yksikköhinnat määrätään porrastamalla 23 §:n nojalla säädettyä ammatillisen peruskoulutuksen keskimääräistä yksikköhintaa. Yksikköhinnan laskemisesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Valtioneuvoston asetuksella säädetään erikseen edellä tarkoitetun koulutuksen yksikköhintojen porrastamisesta koulutuksessa, jota järjestetään ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 20 §:n 2 momentin ja 9 §:n nojalla ammatillisen koulutuksen järjestäjälle annetun erityisen koulutustehtävän perusteella.

Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetussa laissa tarkoitetun *ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavan koulutuksen sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen* yksikköhinnat määrätään porrastamalla 23 §:n nojalla säädettyä ammatillisen peruskoulutuksen keskimääräistä yksikköhintaa. Yksikköhinnan laskemisesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Valtioneuvoston asetuksella säädetään erikseen edellä tarkoitetun koulutuksen yksikköhintojen porrastamisesta koulutuksessa, jota järjestetään ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 20 §:n 2 momentin ja 9 §:n nojalla ammatillisen koulutuksen järjestäjälle annetun erityisen koulutustehtävän perusteella.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tätä lakia sovelletaan ensimmäisen kerran määrättäessä varainhoitovuoden 2016 yksikköhintoja. Varainhoitovuoden 2015 ja sitä aiempien varainhoitovuosien yksikköhinnan määrittämiseen sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Jos 25 §:n 1 momentissa tarkoitetun yksikköhinnan määrittämisessä käytetään vuoden 2015 tai sitä aiempien vuosien kustannuksia tai opiskelijoita koskevia tietoja, otetaan huomioon ennen tämän lain voimaantuloa

voimassa olleiden säännösten mukaisten ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavan ja valmistavan koulutuksen, vammaisille opiskelijoille järjestettävän valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen, maahanmuuttajille järjestettävän ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavan koulutuksen sekä muuna kuin ammatillisena peruskoulutuksena järjestettävän kotitalousopetuksen kustannukset ja opiskelijat.

Lain 25 §:n 4 momentissa tarkoitettuja yksikköhintoja varainhoitovuodelle 2016 määrättäessä otetaan huomioon ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain (630/1998) 20 §:n 2 momentissa tarkoitetun erityisopetuksen erityisen koulutustehtävän perusteella järjestetyn tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaisen vammaisille opiskelijoille järjestettävän valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen opiskelijat. Mainittujen koulutusten yksikköhinnan porrastamisessa sovelletaan tällöin tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Lain 48 ja 50 §:ssä tarkoitetun keskimääräisen opiskelijamäärän laskennassa huomioidaan myös tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaisten ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavan ja valmistavan koulutuksen, vammaisille opiskelijoille järjestettävän valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen, maahanmuuttajille järjestettävän ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavan koulutuksen sekä muuna kuin ammatillisena peruskoulutuksena järjestettävän kotitalousopetuksen opiskelijat, jos rahoituksen määräytymisperusteena käytetään vuoden 2015 tai sitä aiempien vuosien opiskelijamääriä koskevia tietoja.

4.

Laki**opintotukilain 7 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan opintotukilain (65/1994) 7 §:n 9 momentti, sellaisena kuin se on laissa
 1078/2012, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

7 §

7 §

Opintotukeen oikeuttava aika

Opintotukeen oikeuttava aika

Muussa oppilaitoksessa säännönmukaisen opiskeluajan päätyttyä opintotukea voidaan myöntää enintään 12 kuukauden ajalle. Säännönmukaisella opiskeluajalla tarkoitetaan ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 31 §:n 1 momentin tai lukiolain 24 §:n 1 momentin mukaista pidentämätöntä suoritusaikaa taikka opetussuunnitelman mukaista suoritusaikaa, jos suoritusaikaa ei ole lainsäädännössä määritelty.

Muussa oppilaitoksessa säännönmukaisen opiskeluajan päätyttyä opintotukea voidaan myöntää enintään 12 kuukauden ajalle. Säännönmukaisella opiskeluajalla tarkoitetaan ammatillisesta *peruskoulutuksesta* annetun lain 31 §:n tai lukiolain 24 §:n 1 momentin mukaista pidentämätöntä suoritusaikaa taikka opetussuunnitelman mukaista suoritusaikaa, jos suoritusaikaa ei ole lainsäädännössä määritelty.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuu-
 ta 20 .
